



Møteinnkalling

Utvalg:	Verneområdestyret for Trollheimen
Møtested:	Jøldalshytta med befaringer til Øyasetra og Jelsetra, Rennebu kommune
Dato:	27.06.2022
Tidspunkt:	09:30

Eventuelt forfall må meldes snarest til nasjonalparkforvalter. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Med befaring fremmet følgende forslag:

Møte i Verneområdestyre for Trollheimen 27.06.2022

Tid ca 09:30 - 16:00

Program

09:30 Oppmøte ved parkeringsplass Kleiva

10:00 Befaring og orientering om utvikling og drift på Øyasetra

11:00 Orientering om uttak av fremmed treslag

11:30 Befaring og orientering om utvikling og dagens seterdrift på Jelsetra

12:00 Lunsj på Jøldalshytta

13:00 Møtedel med orienterings og vedtakssaker

16:00 avslutning ved bilene på parkeringsplass Kleiva

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
	Saker til behandling		
ST 20/2022	Godkjenning av møteinnkalling og sakliste		
ST 21/2022	Valg av to til å godkjenne møteprotokoll sammen med leder		
ST 22/2022	Trollheimens verneområder - Skjøtsel og restaurering av viktige naturtyper, satsing og utvikling		2022/74
ST 23/2022	Midler til tiltak i verneområdene i Trollheimen 2022 - 2. behandling		2022/74
ST 24/2022	Trollheimen landskapsvernområde - Adkomsvei til hytte på Heldalen, Rennebu kommune		2020/10127
ST 25/2022	Trollheimen landskapsvernområde - Boring etter vann til fritidsbolig på Heldalen, Rennebu kommune		2022/5686
ST 26/2022	Trollheimen landskapsvernområde - Søknad om riving og gjenoppføring av bu i Vindøldalen - Statkraft AS		2022/2857
ST 27/2022	Trollheimen landskapsvernområde - Etablering av vannstandsmåling ved nordre ende av Tovatna - Driva Kraftverk		2022/4824
ST 28/2022	Referat sak		
RS 16/2022	Trollheimen landskapsvernområde - ber om innsyn og spørsmål til verneområdestyret - Siv Mette Herrem		2022/6215
	Saker til behandling		
ST 29/2022	Delegert sak		
DS 42/2022	Innerdalen landskapsvernområde - renseanlegg for avløp Innerdalshytta - Kristiansund og Nordmøre turistforening		2022/3759
DS 43/2022	Trollheimen landskapsvernområde - søknad om dispensasjon for motorferdsel med snøscooter til Negardssetra - Dagfinn Steinshamn		2022/3180
DS 44/2022	Haakon Hveding - Transport av tyngre utstyr til Dørgesetra - Trollheimen landskapsvernområde		2022/2567
DS 45/2022	Olav Skjermo - Motorferdsel for framkjøring av ved og transport av materialer og tyngre utstyr til seter i Folldalen - Trollheimen landskapsvernområde og Svartåmoen naturreservat		2022/3069
DS 46/2022	Trollheimen landskapsvernområde – oversender søknad om motorferdsel snødekt mark 2022 - 2025 – Øvre Vassendsætra, Gjevilvassvegen 2136 - Arvid Håkersløkken		2022/3610

DS 47/2022	Trollheimen landskapsvernområde - Svartåmoen naturresevat - Dispensasjon til motorferdsel 2022 - 2024 - Langlisetra/Alvstusetra, Surnadal kommune		2022/1348
DS 48/2022	Odd Myrmæl - Trnasport av tyngre utstyr til hytte i Svartådalen - Trollheimen landskapsvernområde		2022/3362
DS 49/2022	Trollheimen landskapsvernområde - dispensasjon til innsamling av belegg for artsbestemmelse under basiskartlegging av delområde Lona 2022.		2022/4243
DS 50/2022	Trollheimen landskapsvernområde - dispensasjon til innsamling av belegg for artsbestemmelse under kartleggingen på Vollasetra og Langbakksetra 2022		2022/4247
DS 51/2022	Trollheimen landskapsvernområde - dispensasjon til innsamling av belegg for artsbestemmelse under basiskartlegging av delområde Tjuvdalen - 2022		2022/4243
DS 52/2022	Liv Røkkum Grimsmo - Motorferdsel til seter i Søyådalen - Trollheimen landskapsvernområde		2022/2902
DS 53/2022	Trollheimen landskapsvernområde - dispensasjon for motorferdsel til Jøldalshytta, Rennebu kommune	X	2022/3494
DS 54/2022	Trollheimen landskapsvernområde - Transport av tyngre utstyr og ved til hytte - Asbjørn Fossmo		2022/3457
DS 55/2022	Trollheimen landskapsvernområde - søknad om dispensasjon for motorferdsel - Trollheimen hytteservice Harald Helgetun		2022/3475
DS 56/2022	Trollheimen landskapsvernområde - dispensasjon til motorferdsel for vedlikehold av turisthytter, Jøldalshytta, Rennebu kommune		2022/356
DS 57/2022	Turid Nordbø og Steinar Vatne - Bruk av snøscooter for frakt av materialer til byggearbeid på Øyasetra - Trollheimen landskapsvernområde		2022/337
	Saker til behandling		
ST 30/2022	Eventuelt		

ST 20/2022 Godkjenning av møteinnkalling og sakliste
ST 21/2022 Valg av to til å godkjenne møteprotokoll sammen med leder



Arkivsaksnummer: 2022/74-0

Saksbehandler: Roar Pettersen

Dato: 16.06.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for Trollheimen	22/2022	27.06.2022

Trollheimens verneområder - Skjøtsel og restaurering av viktige naturtyper, satsing og utvikling

Innstilling fra forvalter

Det inngås avtale om skjøtselstiltak for 3 nye seterstøler i Romådalen, Øyasetra, Husbysetrin og ytre Halasetrin, for tiltak skissert i seterstølene sin skjøtelsplan av 2022.

Det videreføres ikke avtale om tilskudd til skjøtselstiltak ved Liabøsetra. Det begrunnes med at Liabøsetra er del av de nasjonalt utvalgte kulturlandskap (fra 2018) hvor det bevilges midler til årlig skjøtsel.

Tilskuddet størrelse til de øvrige områder med skjøtelsplan post 2 – 8 og 10 – 12 videreføres uendret i 2022. Det med begrunnelse i de positive resultatene fra rekartleggingen av områdene i 2020 og 2021 samt erfaringene fra tiltaksgjennomføringene gjennom nå en rekke år, (jf. målene i skjøtelsplanene og formålene i de aktuelle verneforskriftene).

Tiltaksmidler 2022			
	Tiltak	Omsøkt	Fordelt 29.03.22
3	Skjøtsel Vollasetra og Langbakksetra	30.000	30.000
4	Skjøtsel Jelsetra	20.000	20.000
5	Skjøtsel Svartdalssetra	20.000	20.000
6	Skjøtsel Renndølsetra	20.000	20.000
7	Skjøtsel Øyasetra, Jøldalen	20.000	20.000
8	Skjøtsel Naustådalsetra	10.000	10.000
9	Skjøtsel Liabøsetra	10.000	0
10	Skjøtsel Innerdalshytta	30.000	30.000
11	Skjøtsel Romådalen, 3 setre	20.000	60.000
12	Skjøtsel Langlisetra / Alvstusetra	20.000	20.000
	Skjøtselstiltak – samlet til fordeling	200.000	230.000

Arbeidet med kartlegging for de ikke kartlagte seterstølene i Trollheimen videreføres. For de seterstølene som får verdi A eller B i henhold til kriteriene i DN-håndbok 13 eller tilsvarende søkes utarbeidet utkast til skjøtelsplan.

Ved kartlegging framover prioriteres kartlegging i de nordre og vestre delene av verneområdet. Det med begrunnelse i lav andel kartlagte områder og områder med skjøtselsavtale og plan i disse områdene.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg

- 1 Skjøtselsplan for Øyasetra
- 2 Skjøtselsplan for Husbysetra
- 3 Skjøtselsplan for Ytre Halasetrin

Saksopplysninger/vurderinger

Verneområdestyret vedtok i møte 28.03.2022 rammefordelingen av midler til tiltak i verneområder for 2022 herunder midler til skjøtsel- og restaureringstiltak på naturtypene slåttemark og naturbeitemark, jf. sak 13/2022. Det er fordelt midler på 10 arealer. 9 av arealene er tidligere prioritert verneområdeforvaltningen og det er inngått avtale grunneier/rettighetshaver om utføring av skjøtselen. Det i henhold til mål og tiltak gitt i en skjøtselsplan for det enkelte arealet. For det 10. arealet, jf. punkt nr. 11 «Skjøtsel i Romådalen», er i 2022 ferdigstilt 3 skjøtselsplaner på grunnlag av kartlegging i 2021. Disse skjøtselsplanene er fordelt på 3 seterstøler og utarbeidet i samråd med grunneiere/rettighetshavere. Det foreligger følgelig nå faglig grunnlag for å inngå avtale om skjøtsel på hvert av disse 3 nye arealene. Om en lykkes med å inngå slik avtale for 2022 vil det kreve noe økt finansiering som eventuelt kan skje gjennom omdisponering av tiltaksmidler eller tilleggsbevilgning.

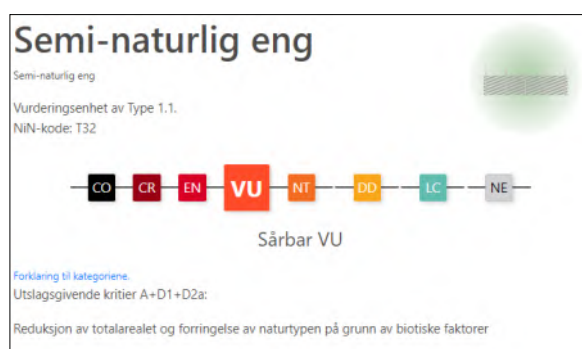
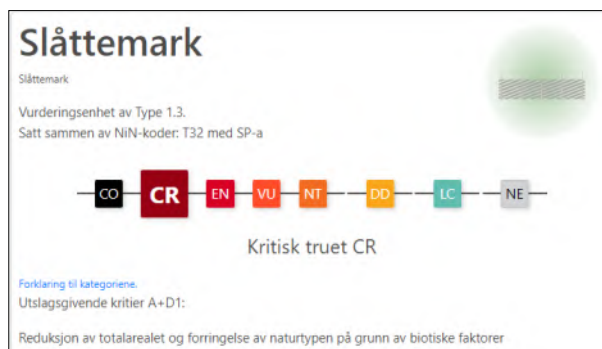
Tiltaksmidler-2022		°	¤
°	Tiltak	Omsøkt	Fordelt-29.03.22
3	Skjøtsel-Vollasetra-og-Langbakksetra	30.000	
4	Skjøtsel-Jelsetra	20.000	
5	Skjøtsel-Svartdalssetra	20.000	
6	Skjøtsel-Renndølsetra	20.000	
7	Skjøtsel-Øyasetra, Jøldalen	20.000	
8	Skjøtsel-Naustådalsetra	10.000	
9	Skjøtsel-Liabøsetra	10.000	
10	Skjøtsel-Innerdalshytta	30.000	
11	Skjøtsel-Romådalen	20.000	
12	Skjøtsel-Langlisetra-/Alvstusetra	20.000	
	Skjøtselstiltak—samlet-til-fordeling		200.000

Forvalterne kan omdisponere inntil 50.000 av tildelte tiltaksmidler uten særskilt behandling. Større endringer skal bare skje i samråd med verneområdestyret / AU.

Skjøtselen ved Svartdalssætrin, Naustådalsetra og Innerdalshytta inkluderer bruk av Nofence. Nofence vil bli aktualisert også i Romådalen og de eldre skjøtselsområdene når det skal beites med storfe og eller/geiter.

Slåttemarker, naturbeitemarker mv. med seterstøler kartlagt, skjøtelsplaner og avtaler							
Arealer med eksisterende avtaler og tiltak pr 2021							
IID Naturbase	Lokalitet, sted		Naturtype	Skjøtelsplan	Kartlagt	Verdi (DN13)	Areal (daa)
NINFP2110036949	Øyasetra, Jøldalen	Øyasetra, Jøldalen	slåttemark	(2018) 2022	2008, 2011, 2012-16 og 2021	B	1
BN00118513	Øyasetra, Jøldalen		semi-naturlig eng naturbeitemark	(2018) 2022	2008, 2011, 2012-16 og 2021	B	4
NINFP2110036948	Jelsætra slåtteeeng	Gjelsætra	Semi-naturlig eng	(2013) 2022	2008, 2011, 2012-16 og 2021	B	14
NINFP2110037315	Jelsætra		naturbeitemark	(2013) 2022	2008, 2011, 2012-16 og 2021	B (C)	10
BN00062506	Vollasetra	Vollasetra og Langbakksetra	naturbeitemark og slåttemark	2012	2011, 12, 15	A	10
BN00020501	Langbakksetra		naturbeitemark	2012	2011, 12, 16	A	10
BN00086573		Liabøsetra	naturbeitemark	2012	2007, 2012 og 2019	A	35
BN00123346		Langlisetra/ Alvstusetra	naturbeitemark	(2013) 2021	2013 og 2020	B	9
BN00086569	Svartdalssetrin øst	Svartdalssetrin	naturbeitemark	2013	2010 og 12	C	1
BN00086577	Svartdalssetrin vest		naturbeitemark	2013	2011 og 12	B	8
ikke utfigurert	Svartdalssetrin		Hagemark	2013	2012 og 12	B	
BN00081128		Renndølssetra	naturbeitemark	(2012),	(2004) 2011	B	68
NINFP2110047562 NINFP2110047563		Naustådalsetra	naturbeitemark	(2012), 2022	2012 og 2021	B	6
NIN5K2110059735-NT5		Innerdalshytta	Semi-naturlig eng	—	2021	ikke vurdert etter DN13	4

De pr dato 9 inngåtte avtalene om skjøtsel og restaurering omfatter samtlige i all vesentlighet naturtypene slåttemark, semi-naturlig eng og naturbeitemark. Slåttemark og semi-naturlig eng ligger i norsk rødliste med rødlistekategori henholdsvis CR og VU.



Naturbeitemark inneholder uvanlig mange rødlistede arter derav drøyt 120 karplantearter, 94 sopparter og et stort antall virvelløse dyr, jf. Bratli, H. 2010. Nasjonalt program for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold - ARKO prosjektet, naturbeitemark. NINA.

Verdien av de ulike arealene vurderes i henhold til nasjonalt gitte kriterier. Det foreligger 2 ulike sett med kriterier henholdsvis i den eldre DN-håndbok 13-2007 og det nye systemet NIN (Natur i Norge). For de nå prioriterte arealene for tilskudd til skjøtsel i Trollheimen verneområder foreligger verdivurdering etter NiN foreløpig kun for et fåtall av arealene. Verdisettingen etter DN-håndbok 13 må følgelig inntil videreføres som grunnlag i prioriteringene av arealer for tilskudd, utarbeidelse av skjøtelsplaner og inngåelse av avtaler. Kriteriene for verdisseting kategoriserer naturtypene i 3 nivå: A (nasjonalt viktig), B (regionalt viktig) og C (lokalt viktig). Følgende kriterier er lagt grunn, jf. DN-håndbok 13:

- Forekomst av rødlistearter
- Truete vegetasjonstyper
- Kontinuitetsområder
- Artsrikdom
- Sjeldenhet
- Viktig biologisk funksjon
- Spesialiserte arter og samfunn (spesielle økologisk krav)
- Naturtyper med høy produksjon
- Sterk tilbakegang.

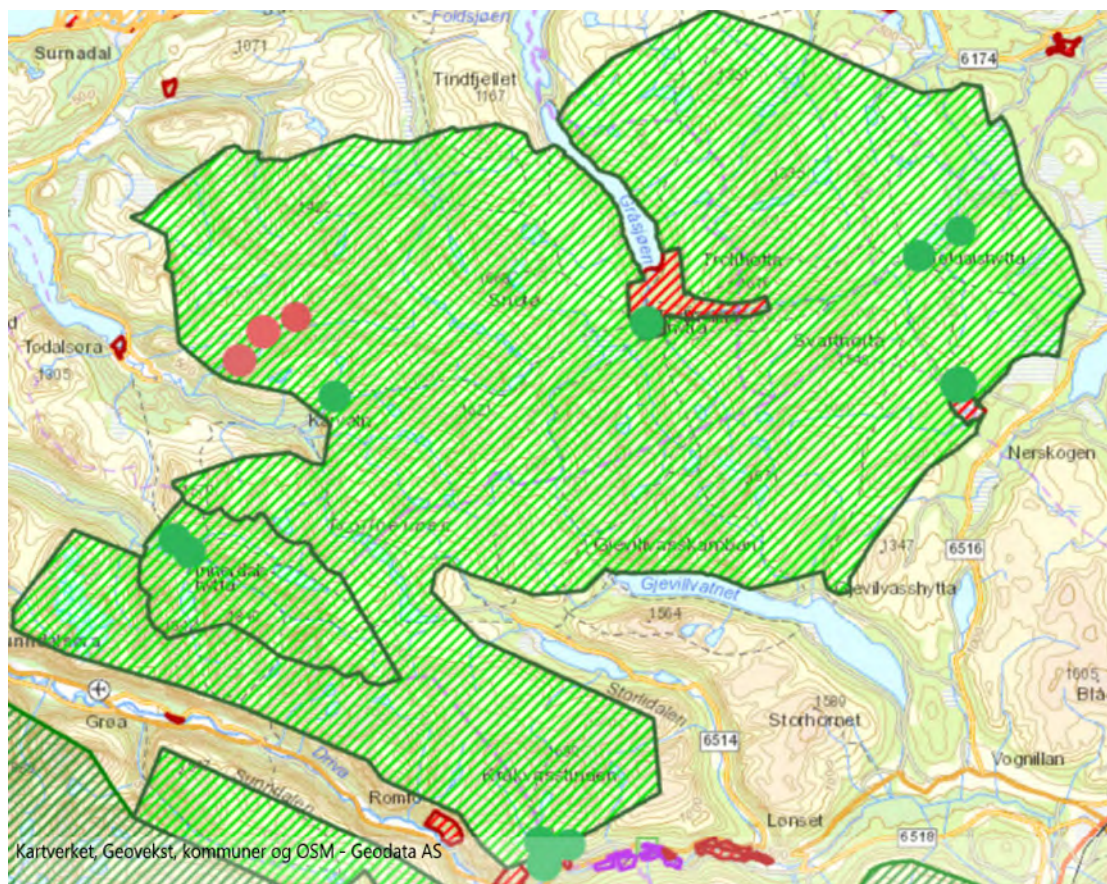
De 3 nye områdene med skjøtelsplaner etter kartleggingen i Romådalen i 2021 har for naturtypene naturbeitemark fått verdi B for Øyasetra og Husbysetra og verdi C for ytre Halasetrin. Ved naturbeitemarka foran Ytre Halasetrin ligger i tillegg en stor slåttemyr som samlet sett øker verdien. Ved en eventuell avtale om skjøtsel vil det være naturlig og ønskelig iht. verneformålet å inkludere slåttemyra i avtalen.

Liabøsetra har blitt valgt ut som et av de nasjonalt utvalgte kulturlandskap (fra 2018), Klevgardan. Området får følgelig bevilget betydelige med midler til årlig skjøtsel. Midler som fordeles av kommunen i henhold til vedtatt forvaltningsplan for området.

Forvaltningsplan

Det ligger ikke aktuelle presiseringer eller konkretiseringer av de 4 verneforskriftenes formål i forvaltningsplanen for verneområdene i Trollheimen med hensyn.

Fordeling av områder med skjøtselsavtale og plan etter verneområde og kommuner.



Arealer med skjøtselsplan og avtale (grønn sirkel) og Arealer med skjøtselsplaner (rød sirkel).

Verneområde	Antall	Areal (daa)
Trollheimen landskapsvernområde	7	79
Innerdalen landskapsvernområde	2	92
Svartåmoen naturreservat	1	9
Minnilldalsmyran naturreservat	0	0

Kommune	Antall	Areal (daa)
Oppdal	1	35
Orkland	-	-
Rennebu	3	38
Rindal	-	-
Sunndal	4	92
Surnadal	2	15

Den geografiske fordelingen av skjøtselsarbeidet er noe skjev med relativt større representasjon i de sørlige, østlige og vestlige deler av Trollheimens verneområder enn i norddelen av området. En kan få rettet noe av dette gjennom å få etablert avtale og skjøtsel i nordvestre deler av verneområdet med nye utkast til skjøtselsplaner i Romådalen. Helgetunsetra i nordøstre del vil videre bli kartlagt i 2022 slik at fordelingen og representativiteten kan bli ytterligere forbedret om den seterstølen har de kvaliteter som behøves for utarbeidelse av skjøtselsplan.

Skjøtselsplan for Øyasetra Surnadal kommune, Møre og Romsdal



Rapport nr 2022-5

REFERANSE:

Lorentzen, M. N. 2022. Skjøtselsplan for Øyasetra, Surnadal kommune, Møre og Romsdal. Miljøfaglig Utredning rapport 2022-5, ISBN 978-82-345-0242-2.

OPPDRAAGSGIVER:

Verneområdestyret for
Trollheimen

KONTAKTPERSON:

Roar Pettersen

DATO:

29.04.2022

SAMMENDRAG:

På oppdrag fra Verneområdestyret for Trollheimen har Miljøfaglig Utredning utarbeidet skjøtselsplan for Øyasetra i Surnadal kommune. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av stølen. Lokaliteten er kartlagt etter Miljødirektoratets instruks i 2021. Det ble registrert naturbeitemark på 1,63 dekar av moderat kvalitet, og boreal hei rundt på 6 dekar med av kvalitet. I skjøtselsplanen er det dermed et totalareal på ca. 7,63 dekar. Begge naturtypene er truet.

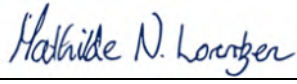
Øyasetra har lang historie med både beite og slått, men nå er det kun svakt beitet. Setra er en av flere setre i Romådalen, og dermed del av et helhetlig kulturlandskap i fjellet. I 2021 var beitetrykket lavt, og setra bar tydelig preg av gjengroing, med mye oppslag og dødt gras. Det mest spennende artsfunnet på setra var hvitkurle, en truet orkide. Den er tidligere registrert, og videre gjengroing er en stor trussel for forekomsten. Det ble også sett beitemarkssopp.

Grunneier ønsker å restaurere Øyasetra og øke beitetrykket. Hovedmålene for Øyasetra er derfor å øke beitetrykket og restaurere naturbeitemarken med omkringliggende boreal hei. Et samarbeid mellom grunneiere i dalen er trolig avgjørende for å øke beitetrykket. Det bør prioriteres å restaurere selve den åpne naturbeitemarken først, ved å fjerne oppslag og gjennomføre en restaureringsslått på sensommer/høst slik at området får en "ny start". På sikt vil skjøtselen kunne bidra til å restaurere naturverdiene og forhåpentligvis øke bestanden av hvitkurle og beitemarkssopp.

Framsidedfoto: Naturbeitemark i gjengroing på Øyasetra.

Foto: Mathilde Norby Lorentzen

FYLKE:	Møre og Romsdal
KOMMUNE:	Surnadal
STED/LOKALITET:	Romådalen
GÅRD/BRUK	Øyasetra 139/4

GODKJENT	SKJØTSELSPLANEN ER UTFORMET AV:
	
NAVN	MATHILDE NORBY LORENTZEN

Forord

Utarbeidelse av skjøtelsplanen for Øyasetra i Surnadal kommune er utført på oppdrag fra Verneområdestyret i Trollheimen v/Roar Pettersen. Skjøtelsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av naturbeitemark og boreal hei. Den baserer seg på eksisterende kunnskap, feltbefaring og kontakt med grunneier.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av naturtypen naturbeitemark i Midt-Norge. Den andre delen er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltning, og omhandler naturgrunnlaget og drifta i området i dag, i tillegg til en beskrivelse av konkrete forslag til restaurerings- og skjøtselstiltak.

Grunneier Asbjørn Karlsen takkes for innspill og bidrag i hele prosessen. I tillegg takkes oppdragsgiver for informasjon, og Steffen Adler for bidrag om insekter.

28.02.2022 / Tingvoll

Mathilde Norby Lorentzen

Miljøfaglig Utredning AS

Innhold

Forord	3
1 Naturbeitemark i Midt-Norge	5
2 Skjøtselsplan for Øyasetra	8
2.1 Innledning	9
2.2 Hensyn og prioriteringer	9
2.3 Tradisjonell og nåværende drift	9
2.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen	11
2.5 Mangfold av arter og naturtyper, eventuelle observerte endringer	11
2.6 Mål for naturbeitemark og boreal hei	17
2.7 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrenset periode)	17
2.8 Skjøtselstiltak (jevnlige tiltak)	18
2.8.1 Beiting	18
2.8.2 Slått	19
2.8.3 Andre aktuelle skjøtselstiltak	20
2.9 Oppfølging av skjøtselsplanen	21
Litteratur	22
Vedlegg	23
Artsliste	23
Naturtyper etter Miljødirektoratets instruks	24
Lokalitetsbeskrivelse DN-håndbok 13	25
Tiltakslogg, grunneiers notater	27
Overvåking, logg	28

1 Naturbeitemark i Midt-Norge

Nedenstående er delvis basert på omtalen av naturbeitemark i Miljødirektoratets instruks (Miljødirektoratet 2021) og DN-håndbok 13 (Miljødirektoratet 2015). For mer detaljert informasjon om naturtypen henvises det til faggrunnlaget for naturbeitemark (Bratli m.fl. 2012). For informasjon om artsmangfoldet anbefales bl.a. Bratli m.fl. (2011, planter og sopp), Bondens flora for Midt-Norge (Bele & Norderhaug 2008) og Elven & Bjureke (2019, insekter).

Generelle trekk

Semi-naturlig eng er en naturtype som har hatt langvarig hevd med beiting eller slått, uten (eller med svake/utviskede) spor etter pløying, tilsåing eller gjødsling. Naturbeitemark er semi-naturlig eng som er preget av og skjøttes med beiting, til forskjell fra slåttemark (preget av slått). Naturbeitemark kan ha et stort artsmangfold, særlig av karplanter, sopp og insekter (f.eks. sommerfugler, biller og tovinger), og har også mange rødlistearter (arter som er truet av f.eks. gjengroing og intensiv drift). Artsmangfoldet varierer med kalkinnhold, fuktforhold og etter hvor man er i landet.

Naturbeitemark og slåttemark har mange av de samme lyskrevende engartene, men naturbeitemark har en større andel av arter som ikke beites (f.eks. engsoleie, tistler, roser, einer og einstape), tråkktolerante arter (ett og toårige) og grasarter. Hagemark er naturbeitemark med spredte trær. Langvarig beiting i gammel slåttemark kan føre til at den går over til naturbeitemark. Det er viktig å benytte kunnskapen om brukshistoria som dagens og tidligere brukere sitter på som grunnlag for videre skjøtsel. Et annet viktig redskap for å få informasjon om tidligere bruk er historiske flybilder om slike finnes. Naturtypen «Engaktig oppdyrket mark» kan ligne naturbeitemark. Den har vært pløyd, isådd og/eller gjødslet tilbake i tid, men med tiden vil artssammensetningen og miljøforholdene kunne nærme seg semi-naturlig eng. For å skille dem er det viktig å vurdere om artssammensetningen og miljøforholdene avviker fra semi-naturlig eng eller ikke.

Særtrekk for Midt-Norge

I Midt-Norge (hit regnes Møre og Romsdal og Trøndelag) er naturbeitemark utbredt mer eller mindre spredt over hele området (unntatt fjellet). I ytre strøk finnes naturbeitemark ofte innimellom kystlynghei i utmark, og det finnes også overganger mellom naturbeitemark og semi-naturlig strandeng. Det finnes færre frostømfintlige arter enn i sørligere landsdeler, og det kommer også inn flere nordlige arter og enkelte arter som lenger sør finnes mest i fjellet. Både på kysten og i fjord- og dalstrøkene kan naturbeitemarkene ligge nær gårdene, gjerne i kantene mellom fulldyrka mark og utmark (lynghei, skog). Opp mot fjellet finner vi naturbeitemark særlig i tilknytning til setrene, og det er mange setre i landsdelen. Over skoggrensa er naturbeitemark mer uvanlig, men kan finnes i indre strøk f.eks. i deler av Oppdal, som Ryphusan i Vinstradalen. I Midt-Norge finnes mye kalkfattige naturbeitemarker, men kalkrike forekommer på kalkrike bergarter som det finnes en del av, særlig i deler av Trøndelag, og dessuten på skjellsand langs kysten. Disse er særlig artsrike.

Påvirkninger

Den viktigste påvirkningsfaktoren er beite, som er nødvendig for å opprettholde naturbeitemarka. De viktigste negative påvirkningsfaktorene er gjengroing og intensivt bruk. Dersom beitinga opphører, og det ikke blir utført noen annen type skjøtsel, vil beitemarka gro igjen og erstattes av skog. Intensivt bruk kan omfatte både oppdyrking, gjødsling, tilleggsforing (fører til oppgjødsling) og tråkkskader. Utbygging/nedbygging kan ødelegge eller fragmentere lokaliteter. I rødlista for naturtyper (Artsdatabanken 2018) inngår naturbeitemark i semi-naturlig eng, som er plassert i kategori VU - sårbar fordi naturtypen er i betydelig tilbakegang, både når det gjelder areal og tilstand.



Øverst: Langs kysten er gamle norske saueraser (utegangarsau, villsau) viktig for å ta vare på både naturbeitemark og kystlynghei (Bjugn: Tarva, Plassen på Været). Midten: Noen planter og insekter fra naturbeitemark i Midt-Norge, fra venstre solblom med en blomsterflue, bekkeblom (i fuktig beitemark) og rødknapp med stor bloddråpesvermer. Nederst: Noen beitemarkssopper er typiske for kysten, som rød honningvokssopp til venstre, i midten fiolett greinkøllesopp som oftest vokser i fjord- og dalstrøk, og til høyre fjellvokssopp som forekommer først og fremst i seterregionen. Flere av disse artene er rødlistearter (de regnes som truet av endringer i kulturlandskapet), og dette understreker viktigheten av å ta vare på gjenværende naturbeitemarker. Alle foto: John Bjarne Jordal.

Råd om skjøtsel av naturbeitemark

Kontinuerlig skjøtsel er særlig viktig i lokaliteter der det er dokumentert store naturverdier/høy kvalitet. Den tradisjonelle skjøtselen på lokaliteten bør kartlegges og vektlegges. Om lokaliteten inntil relativt nylig har vært slåttemark, bør det vurderes om den skal føres tilbake til dette. I de fleste tilfeller er beitemønsteret tilpasset den enkelte lokalitet. Ulike husdyrslag beiter på ulikt vis. Sambeite er derfor som regel positivt. For lite beitetrykk medfører gjengroing, mens for sterkt beite eller bruk av tunge husdyrraser kan medføre slitasje og tråkkskader. Typiske hensyn vil være å tilpasse dyreantall, husdyrslag og tidspunkt for beite til vegetasjonen og mangfoldet på stedet. For eksempel kan det være aktuelt å holde sau unna lokaliteter med sjeldne orkidéer under blomstring og frøsetting, og det kan være aktuelt å avgrense beiteperioden til vår-forsommer og/eller høst. Når det gjelder hagemark (naturbeitemark med spredte trær) er skjøtselen av marksjiktet i hovedsak slik som i naturbeitemark, mens skjøtsel av tresjiktet ikke omtales nærmere i dette dokumentet.

Gjødsling må unngås. Rydding av ungskog og kratt foretas etter behov. Tilleggsfôring bør bare skje utenfor naturbeitemarka (eller på mindre verdifulle areal), da dette både medfører tråkkskader, oppgjødsling og innførsel av uønskede arter. Fremmede arter bør fjernes, og slitasje og andre negative påvirkninger begrenses mest mulig. Insekter krever spesielle hensyn som kan være ulike for ulike arter. Pollinatorer krever tilgang på blomster, og da er det ønskelig at enga hviler uten beiting en periode i sommerhalvåret. Råd om pollinatorvennlig skjøtsel finnes i Elven & Bjureke (2019). Råd om generell skjøtsel finnes i Skjøtselshåndboka (Norderhaug m.fl. 1999).

Ved skjøtsel med beitedyr i naturbeitemark må det tas hensyn til automatisk fredete kulturminner, gamle steingjerder, rydningsrøyser, gamle vanningsanlegg, bygninger og andre kulturhistoriske elementer slik at disse ikke skades. Disse elementene er også ofte viktige leveområder for mange arter.



Naturbeitemark finnes i indre deler av Midt-Norge fortsatt relativt utbredt i seterregionen, men mye er nå i gjengroing. Bildet er fra indre del av Vinstradalen i Oppdal, med setrene på Ryphusan i bakgrunnen, et område som har en lang beitehistorie med storfe og sau, i dag mest sau. Her finnes naturbeitemark helt opp i snauffellet rundt 1200 m o.h. Foto: John Bjarne Jordal.

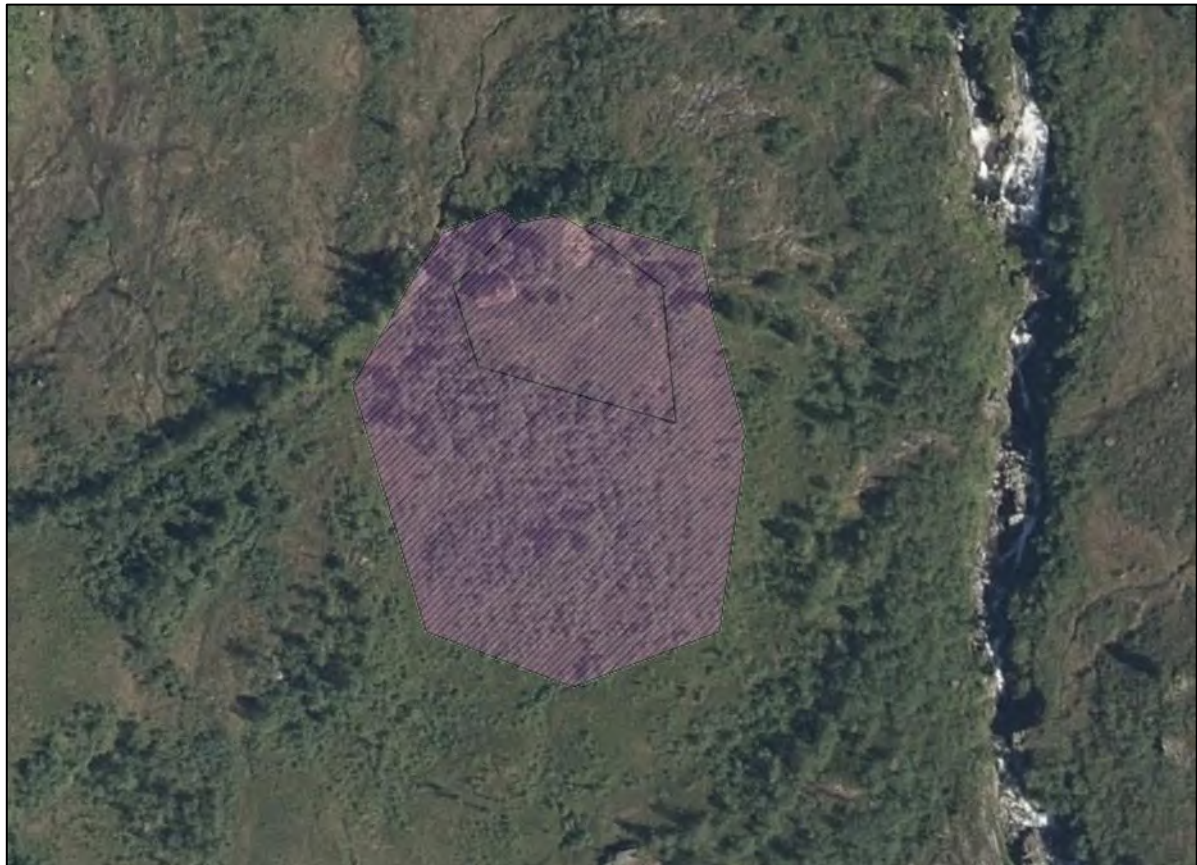
2 Skjøtselsplan for Øyasetra

NATURBASE-ID OG -NAVN: BN00081127 Romådalen: Øyasetra			
GRUNNEIER(E): Asbjørn Karlsen		ANSVAR SKJØTSEL: Asbjørn Karlsen	LOKALITETSVERDI(ER) ETTER DN-HANDBOK NR. 13, ELLER LOKALITETSKVALITET(ER) ETTER MILJØDIREKTORATETS INSTRUKS¹: Naturbeitemark: Moderat kvalitet 1,63 daa Boreal hei: Lav kvalitet 6 daa
DATO UTARBEIDING AV 1.SKJØTSELSPLAN: 28.02.2022		DATO BEFARING (1.SKJ.PL.): 04.09.2022	
DATO REVIDERING:		DATO BEFARING (REVIDERING):	
KONTAKT MED GRUNNEIER/BRUKER (TELEFON, BEFARING, EPOST MM): Kontakt over telefon gjennom høsten og vinteren 2021/2022 i forbindelse med befaring og skjøtselsplan, særlig utarbeidelse av kapittelet om tradisjonell og nåværende drift.			
1.SKJØTSELSPLAN UTFORMET AV : Mathilde Norby Lorentzen REVIDERT UTGAVE UTFORMET AV :			FIRMA: Miljøfaglig Utredning AS
UTM SONE LOKALITET(ER): 33	NORD: 6981836	ØST: 188489	GNR./BNR.: 139/4
NÅVÆRENDE AREAL PÅ SKJØTSELSPLAN-/NATURBASE LOKALITET: 7,63 daa		DEL AV VERNEOMRÅDE: Trollheimen landskapsvernområde HVILKET VERN: Landskapsvernområde	DEL AV UTVALGT KULTURLANDSKAP: Nei

¹ Verdisetting etter DN Handbok 13 følger Miljødirektoratet (2015). Kvalitetsvurdering etter Miljødirektoratets instruks følger Miljødirektoratet (2021).

2.1 Innledning

Øyasetra ligger i Romådalen, Surnadal kommune, og er del av Trollheimen landskapsvernområde. I Romådalen har det stått 15/16 setre, hvorav Øyasetra er den innerste (Bøe 1999). Øyasetra har stått på samme sted hele tiden. Det er et typisk fjellandskap, og er preget av myr og fastmark i sterk vekslings. Tilknyttet setra er det naturbeitemark og boreal hei, i tillegg til mer mylendte arealer. Bergrunnen i området består av granitt, noe som i utgangspunktet gi grunnlag for kalkfattig vegetasjon (Økologisk grunnkart). Det går noen få ungdyr i dalen. Denne skjøtelsesplanen omfatter Øyasetra med tilhørende naturbeitemark og boreal hei.



Figur 1 Skjøtelsesplanen omfatter rosa areal, og består av naturbeitemark og boreal hei i gjengroing.

2.2 Hensyn og prioriteringer

Den åpne naturbeitemarken rundt seterhuset prioriteres for restaurering og skjøtsel. I tillegg skal det tas spesielle hensyn til hvitkurle, en truet orkide som finnes i engen.

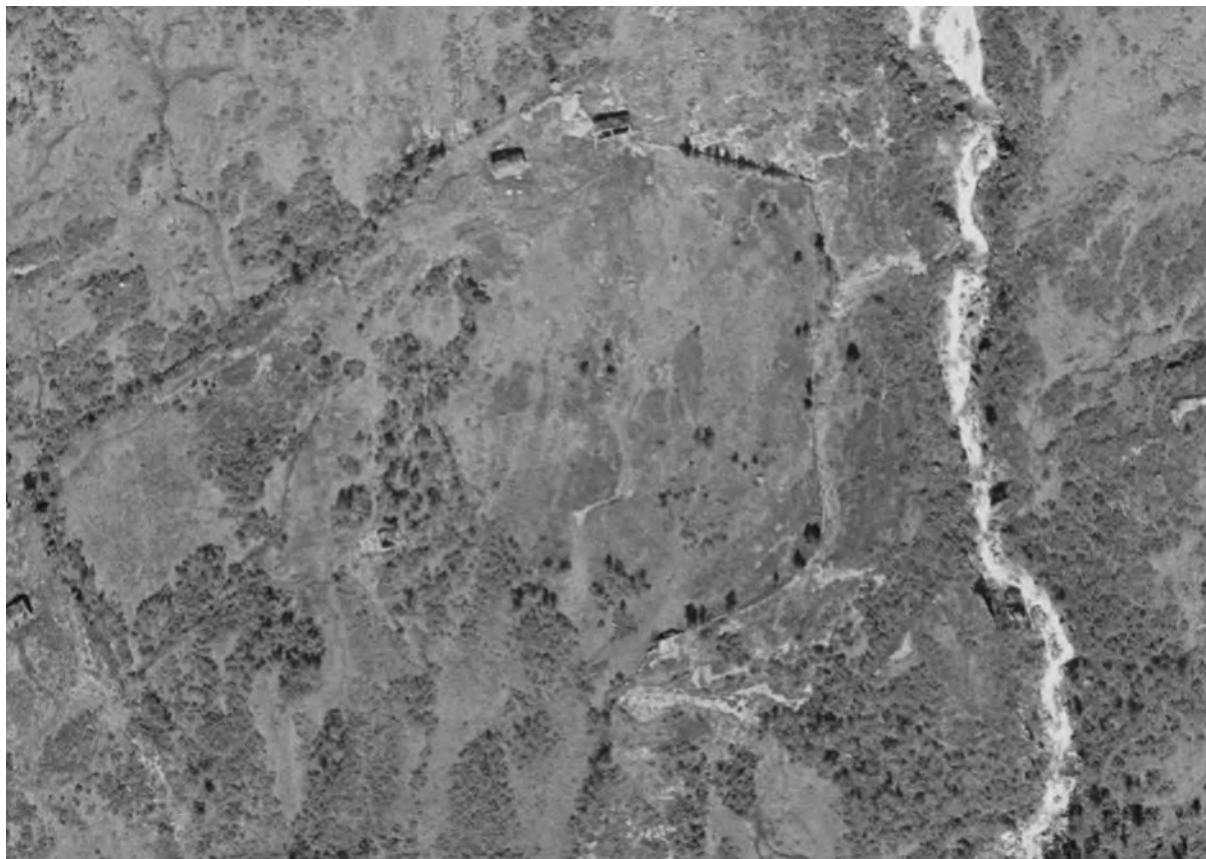
2.3 Tradisjonell og nåværende drift

Informasjonen om tidligere drift er hentet fra Bøe (1999). Øyasetra er den innerste av setrene i Romådalen, og har stått på samme sted siden den var bygd på starten av 1800-tallet. Det bestod av seterhus, seterløe og fjøs. Mot slutten av setringen var det 6-7 kyr. Dyra dro til fjells like etter St. Hans

Følgende er generelt for setrene i området (Bøe 1999): Tidligere ble store arealer i Romådalen slått, både myr og fastmark, inkludert rundt Øyasetra. Gamle flyfoto kan tyde på en inngjerding rundt setra, og trolig ble det meste innenfor her slått. Det var tradisjon for å slå arealene annenhvert år i dalen. Slåtten begynte etter arbeidet var gjort på gården, og fortsatte så lenge det var gress å slå. Etter

slåtten ble gresset lagt utover for å tørke, for så å bli lagt i løa eller satt i stakk. Høyet ble fraktet med hest til gården på vinterstid. Dyra fikk ikke beite på stølen før noen dager før de skulle ned igjen. Dette for å beskytte slåtten og beite ned etter det var slått.

Setringen tok slutt rundt 1950, og fra da har stølen gradvis grodd igjen med løvtreoppslag. Det er usikkert når slåtten tok slutt, men det er såpass lenge siden at stølen nå er mer preget av beite. Nå står bare seterhuset igjen på Øyasetra. Det var beite med sau i Romådalen fram til en gang på 2000-tallet, men sluttet når jerven ble et stort problem (pers. med. Gudmund Husby). Nå går det kun noen ungdyr på beite i Romådalen, tilknyttet Indre Halasetra. Høsten/vinteren 2021/2022 ble det tatt opp ryddeutstyr til Øyasetra og rydding av oppslag har begynt.



Figur 2 | 1971 kan en tydelig se at området var inngjerdet. Trolig ble store deler av arealet innenfor slått, men det opphørte for lenge siden. Setringen tok slutt rundt 1950. Ut fra flyfotoet hadde gjengroingen trolig allerede begynt. Seterhuset, samt seterløa og fjøset kan ses.



Figur 3 I 2018 har Øyasetra grodd mye igjen med oppslag. De åpne arealene er stort sett myr, men rundt seterhuset er det eng. Kun seterhuset står igjen.

2.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen

Lang avstand inn til Øyasetra gjør skjøtselsarbeidet tungvindt. Mye gjengroing er også en utfordring, på grunn av for lavt beitetrykk. En generell observasjon i Romådalen er at flere, nåværende og/eller etterkommere, ønsker å gjenoppta skjøtsel og øke beitetrykket. Det er et generelt ønske om flere beitedyr, og grunneierne i dalen vurderer muligheten for bruk av Nofence. Det er diskutert både for sau og/eller storfe. På Øyasetra er ytret ønske om å rydde oppslag og generelt åpne opp. I tillegg er det nevnt interesse for slått, noe som er særlig aktuelt rundt selve seterhuset.

2.5 Mangfold av arter og naturtyper, eventuelle observerte endringer

Hanssen & Jordal (2012) beskrev naturtypen på Øyasetra, rett rundt selve seterhuset, som naturbeitemark av utformingen frisk fattigeng (etter kartleggingsmetode DN-håndbok 13). Videre står det at ved feltbefaringen i 2011 ble ikke lokaliteten beitet lenger. Beitearealet har tidligere vært mye større og tett, ung bjørkekratt sør for lokaliteten tyder på sterk gjengroing. Beiting bør tas opp igjen med tilpasset beitepress for å bevare den gras- og urterike vegetasjonen og hindre gjengroing. Det bør ikke gjødsles på lokaliteten. Fysiske inngrep bør unngås. Det ville være positivt å fjerne grantrærne i nord.

I 2021 ble området kartlagt etter Miljødirektoratets instruks. Det lille arealet rundt selve seterhuset ble kartlagt som naturbeitemark, bestående av typen intermediær eng med klart hevdpreg.

Naturbeitemark er en truet naturtype. Den fikk moderat kvalitet på grunn av gjengroingspreg med for lav beitetrykk. Arealet rundt naturbeitemarken ble kartlagt som boreal hei, iblandet myr. Boreal hei er områder som holdes åpne gjennom rydding og beiting, men som ikke har et naturengpreg. Naturtypen er truet. På grunn av gjengroing fikk den lav kvalitet. Observasjonene gjort i 2021 stemmer overens med det Hanssen & Jordal (2012) observerte i 2011. Området er sterkt preget av gjengroing, og uten tiltak vil det bare fortsette. Dette reduserer naturmangfoldet og verdiene knyttet til Øyasetra.

Romådalen består av flere setre, og slik sett er setra en del av et helhetlig kulturlandskap i fjellet. Dalen har mange av de samme utfordringene, slik som et lavt beitetrykk, og felles arbeid mot restaurering og økt beitetrykk er viktig for å bevare og øke naturverdiene.



Figur 4 Blått areal er kartlagt som naturbeitemark, mens det rosa rundt er kartlagt som boreal hei.

Rødlistestatus følger Norsk rødliste for arter fra 2021. Hanssen & Jordal (2012) skriver følgende om naturbeitemarklokaliteten fra befaringen i 2011: "Vegetasjonen har en del naturengarter bl.a. gulaks-art, småengkall, tepperot, harerug, blåkoll, fjellmarikåpe, legeberonika, blåknapp, harestart, fjelløyentrøst cf., flekkmarihånd og fjelltimotei. Det mest spennende funnet er forekomsten av 4 individer hvitkurle (VU). Denne rødlistearten ble funnet sørøst på lokaliteten. Dessuten ble det registrert stivstarr, nyseryllik, ryllik, rødsvingel, seterfrytle, trådsiv, engsyre, slåttestarr, firkantperikum, bleikstarr, beitesvever, småsyre og bringebær. Av trær finnes bjørk, rogn, furu, einer og gran. Grantrærne i nordøst er antageligvis plantet."

I 2021 ble mange av artene gjenfunnet. Et avblomstret eksemplar av hvitkurle (VU) ble funnet på omtrent samme sted som i 2011, på flaten foran seterhuset. Det kan finnes flere eksemplarer, men med såpass mye gjengroing var det vanskelig å se. Hvitkurle er en truet orkide og vil kunne forsvinne hvis

gjengroingen fortsetter. Beite og slått vil være gunstig for den, på hele engen. Det er viktig at det ikke slås for sensommer/høst slik at den får satt frø. Pinner kan settes ved funn for å overvåke/unngå at den blir slått for tidlig. Se bilder under for identifisering av hvitkurle. Andre karplanter i engen var blant annet finnskjegg, legeveronika, einer, gulaks, sølvbunke, firkantperikum, tepperot, blåbær, blokkebær og ryllik. I tillegg engkransmose.

Det ble sjekket etter beitemarkssopp i engen, sopp knyttet til ugjødde enger som slås/beites. Honningvokssopp og engvokssopp ble sett, begge vanlige arter. Hvis skjøtsel gjenopptas slik at vegetasjonen blir kortere kan flere arter dukke opp, noe som vil være positivt og bør sjekkes. Beitemarkssopp forsvinner med økt gjengroing, og trolig er dette restforekomster. Andre sopp som lakssopp og okergul grynhatt ble også registrert.

Av insekter ble det sett ulike blomsterfluer, samt sommerfugler som admiral, blåbærmåler og rødt hagefly (observert av Steffen Adler).

Ingen insekter, moser eller sopp var tidligere registrert på Øyasetra. Dette gjorde at bredden i artsmangfoldet i 2021 ble bedre kjent. En økende grad av gjengroing har trolig en negativ effekt på artsmangfoldet, og med økende gjengroing vil sannsynligvis visse arter utgå. Muligens kan dette allerede ha skjedd, eksempelvis med beitemarkssopp. Hvitkurle kan også ha redusert bestand, men dette er usikkert. Det som er sikkert er at det er negativt for naturmangfoldet jo mer området gror igjen.



Figur 5 Bildet til venstre viser orkideen hvitkurle (VU) i blomst i 2011. Legg merke til seterhuset i bakkant som viser at den stod på flaten foran. Foto: Ulrike Hanssen. Bildet til høyre viser et avblomstret eksemplar og gulgrønne blader fra samme sted i 2021. Dette er en truet art som vil kunne forsvinne hvis det gror mer igjen. Beiting og slått er ønskelig her. Slått bør gjøres på sensommer/høst for å sikre at blomster har satt frø. Funn kan også merkes med pinne for å unngå å slå selve skuddene, og juni/juli er gode tidspunkter for å lete etter den. Foto: Mathilde Norby Lorentzen



Figur 6 Honningvokssopp er en av beitemarkssoppene som ble funnet på Øyasetra, i engen foran seterhuset. Lukter man på skivene kan man kjenne en søtlig lukt som kan minne om honning.
Foto: Mathilde Norby Lorentzen



Figur 7 Engvokssopp vokste i engen foran seterhuset. Foto: Mathilde Norby Lorentzen



Figur 8 Bilder fra Øyasetra tatt i 2011 viser at området var i gjengroing, men i et tidligere stadie enn i 2021 (Hanssen & Jordal 2012). Foto: Ulrike Hanssen



Figur 9 Ikke helt samme vinkel som forrige bilde, men gjengroingen har tydelig økt siden 2011. På flaten her, foran seterhuset, stod hvitkurle (VU). Foto: Mathilde Norby Lorentzen



Figur 10 Det er tydelig at området også var i gjengroing i 2011, med mye oppslag av trær (Hanssen & Jordal 2012). Foto: Ulrike Hanssen



Figur 11 Bildet er tatt mot øst, og viser gjengroingen i 2021. Det er mye oppslag av trær, samt mye dødt gras og skogvekster som brer seg utover. Foto: Mathilde Norby Lorentzen

2.6 Mål for naturbeitemark og boreal hei

HOVEDMÅL FOR LOKALITETEN(E): Øke beitetrykket og restaurere naturbeitemark med omkringliggende boreal hei.
EVENTUELLE SPESIFIKKE MÅL FOR DELOMRÅDER: Restaurere selve naturbeitemarken rundt seterhuset.
TILSTANDSMÅL FOR ENKELTE AV ARTENE: Øke bestand av hvitkurle og beitemarkssopp.

2.7 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrenset periode)

RESTAURERINGSTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	Kr/AREAL/ tid (DEL)OMRÅDE	TIDSROM (MND/UKE)
Fjerne oppslag av småkratt og busker i den åpne engen, deretter jobbe seg utover Målet er å åpne opp i engarealene, slik at så mye lys som mulig slipper til bakken. Oppslag kappes så lavt som mulig, men enkelte einerbusker kan stå igjen for å skape variasjon. Rydding og fjerning av avfallet gjøres parallellt, så det ikke blir liggende i engen. Å åpne opp gir bedre vilkår for planter, beitedyr og muliggjør slått. Ryddesag eller lignende kan brukes. For å ikke gjødsle engen skal kvist/hogstavfall fraktes ut av engen fortløpende. Ryddingen av småkratt og busker kan gjøres hele året, men hvis arbeidet er omfattende bør det heller gjennomføres på frossen mark.	2022-2026 etter behov og kapasitet	7,63 daa	Hele året, men på frossen mark hvis omfattende.
Restaureringsslått på naturbeitemarken Målet er å ta vekk dødt og gammelt gras/lyngvekster for å la engen starte på nytt etter mange år med gjengroing. Den åpne engen prioriteres. Slåttan gjøres manuelt med feks. ryddesag eller ljà én gang i overgangen juli/august og fortsetter utover høsten. Graset får helst tørke utover engen et par dager før det rakes sammen og fjernes. Dette gjør at frø kan spres, og fjerning av graset hindrer gjødslingseffekt, noe som er viktig i bevaring av engen. Eventuelle hvitkurlefunn kan feks merkes med pinner og spares for slått for å sikre frøspredning.	2022 og 2023	1,63 daa	Overgangen juli/august og utover høsten.



Figur 12 Bildet er tatt mot øst. Fjerning av kratt og busker bør prioriteres i den åpne engen først, og deretter jobbe seg utover. Oppslaget kappes så langt ned som mulig for å gjøre det mulig å kunne slå. Avfallet fraktes ut av engen parallellt med ryddingen. Det er anbefalt å begynne med restaureringsslått av de åpne delene høsten 2022 for å la engen få "en ny start". Foto: Mathilde Norby Lorentzen

2.8 Skjøtselstiltak (jevnlige tiltak)

2.8.1 Beiting

BEITETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	Kr/AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSROM (MND/UKE)
Beiting i dalen Beiting i dalen er nødvendig for å bevare naturverdiene på Øyasetra. I 2021 var beitetrykket for lavt. For å kunne restaurere og holde oppslag nede er det viktige å øke beitetrykket. Beitemarken bør være godt nedbeitet når sesongen er slutt. Sau, storfe (ikke de tyngste rasene), geit og hest er alle aktuelle, og her er alt beite bedre enn slik det er nå. Beite kan foregå eksempelvis fra sist i juni til august/september, slik det tradisjonelt har gjort. Gjødsling og tilleggsfôring unngås.	Årlig	7,63 daa på selve setra, men grunneiere i hele dalen bør jobbe sammen for å øke beitetrykket på alle setrene.	Slutten av juni- august/se ptember

Generelt gjelder følgende for beiting i naturbeitemark:

- Beiting er nødvendig for å bevare naturbeitemarka.
- Vårbeiting kan redusere behovet for buskrydding.
- Beiting fører til tråkkspor som frøplanter kan spire i.
- Høstbeiting hindrer opphopning av dødgras (som gir grønn gjødsling) og gjør spiringa neste vår lettere.
- Sett dyrevelferd og førtilgang i høysetet.
- Tilleggsfôring må likevel ikke foregå inne på naturbeitemarka, og helst minst 50 m unna pga. næringstilførsel og gjødslingseffekt.
- Tunge husdyr bør ikke beite på visse typer naturbeitemark, særlig gjelder dette fuktig og frisk mark (pga. tråkkskader).
- På naturbeitemark med rik vårblomstring bør vårbeitinga helst avsluttes tidlig, for eksempel før orkidéblomstring om det finnes tidligblomstrende orkidéer.
- Naturbeitemark får en rikere insektfauna om man tar en pause i beitinga om sommeren så plantene får blomstre, eller man sørger for periodevis lavt beitetrykk om sommeren. Dette kan man f.eks. oppnå med skiftebeiting, slik at beitetida på hvert skifte blir nedkortet. Råd om pollinatorvennlig skjøtsel av selve enga (Elven & Bjureke 2019): 1) Unngå gjødsel, 2) Sein slått, 3) Vegetasjonen bør ikke kuttes plenkort, 4) Høyet bør bakketørkes/hesjes og deretter fjernes, 5) Unngå plantevernmidler, 6) Spar noen deler av enga hvert år, 7) Ved beiting må beitetrykket være lavt og varigheten kort, 8) Bekjemp fremmede plantearter, 9) Vårbrenning som alternativ til slått/beite
- Beit gjerne nærliggende skog eller hagemark i sammenheng med naturbeitemarka. Dette vil gi utveksling av frø og gener mellom ulike arealer. Blomstring i kantsoner er viktige for insekter, men de bør ikke få gro igjen.
- Isådde, fulldyrka kulturenger bør ikke beites sammen med naturbeitemarka. Dette bl.a. for å hindre spredning av uønskede arter inn i naturbeitemarka, og for å hindre næringstilførsel/oppgjødsling.

2.8.2 Slått

TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	Kr/AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Slått på naturbeitemarken Slått er et viktig skjøtselstiltak, og en gammel tradisjon i Romådalen. Når beitetrykket er for lavt, slik som nå, er slått nødvendig for å holde engen åpen og vegetasjonen kort. Den åpne engen bør prioriteres, spesielt der man finner hvitkurle. Aller helst bør engen slås én gang årlig på sensommer/høst, men man kan også bytte på ved å feks ta halvparten av engen ene året og andre halvpart året etter. Slåtten gjøres manuelt med ljå eller lignende én gang i overgangen juli/august og fortsetter utover høsten. Graset får helst tørke utover engen et par dager før det rakes sammen og fjernes. Dette gjør at frø kan spres, og fjerning av graset hindrer gjødslingseffekt, noe som er viktig i bevaring av engen. Eventuelle hvitkurlefunn kan feks merkes med pinner og spares for slått for å sikre frøspredning (se bilder av den tidligere).	Årlig, så mye man klarer.	1,63 daa	Overgangen juli/august og utover høsten.

Årlige ryddetiltak i naturbeitemark:

- Sviing av dødgras om våren kan vurderes om det er behov for det eller om det er en del av tradisjonen på stedet. Dette kan kompensere dårlig nedbeiting på høsten, og er et insektvennlig tiltak om man svir bare på overflata.
- Ikke bruk tunge maskiner, spesielt i de fuktige partiene. Dette kan resultere i komprimering av jorda og kjøreskader. Trolig blir også arts mangfoldet negativt påvirket.
- Beitepusser blir ikke anbefalt uten at man kan få samlet opp mesteparten av grasavfallet. Beitepusser på lette maskiner (som tohjulsstraktor eller ATV) er å foretrekke.
- Skjøtelslåt av mangelfullt beitet areal bør skje sent i sesongen, og helst med lette maskiner. Kantklipper med nylontråd eller ryddesag med trekantblad kan også nyttes på mindre areal der det er vanskelig å komme til med maskiner.
- Bekjempelsesslåt (f.eks. einstape) bør skje minst to ganger i vekstsesongen.

2.8.3 Andre aktuelle skjøtselstiltak

TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	Kr/AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UK)
Merking og overvåking av hvitkurle Hvitkurle er en truet orkide som finnes på Øyasetra, i den åpne engen. For å overvåke hvordan den klarer seg bør man holde en oversikt over antall blomstrende eksemplarer. En ide kan være å merke eksemplarer med pinner, for lettere å kunne unngå dem under slått (sikre at de får spredd frø). Se bilder av arten tidligere for å kunne gjenkjenne den. Den er lettere å få øye på i en lokalitet som holdes i hevd, så den kan være litt vanskelig å se de første årene av restaureringsarbeidet. Siden den ble sett på flaten foran seterhuset i 2021 er det naturlig å starte letingen der. Antallet kan føres opp i notater bakerst i skjøtelsplanen. Det oppfordres til å ta egne bilder underveis for å dokumentere både blomstene og engen.	Årlig, ved kapasitet	1,63 daa	Sommer og høst, men kanskje helst juni/juli
Ta ut gran Grantrærne som står rundt setra er trolig plantet, og ikke naturlig forekommende i Romådalen. For å hindre at de sprer seg bør de fjernes.	Ved kapasitet og behov	Rundt setra	Vinter

Landskapsperspektivet i skjøtelsplanen: For mange insekter er ikke bare naturbeitemarka, men også landskapet rundt eng viktig. Forslag til pollinatorvennlig skjøtsel og tilrettelegging av landskapet rundt eng (Elven & Bjureke 2019): 1) Bevar eller skap eksponert sandjord, 2) Bevar trær og buskar, 3) Bevar særlig selje og vier, 4) Bevar i det minste noe av bringebær, stornesle, tistler m.m., 5) Bevar død ved, 6) Bevar ferskvannsmiljø, 7) Bevar rydningsrøyser, steingarder m.m.

Unngå bruk av kunstgjødsel, gylle og bløtgjødsel, da blir eng ikke lenger semi-naturlig, og tilknyttet artmangfold vil i stor grad forsvinne. Enkelte naturbeitemarker kan tidligere ha vært gjødslet med mindre mengder fastmøkk som ble finfordelt. Man bør være forsiktig med dette, og det er i så fall viktig at man ligger nært opp til tradisjonell driftsmåte (små mengder, finfordelt).

Kunnskapsgrunnlaget om effekter er dårlig.

2.9 Oppfølging av skjøtselsplanen

NESTE REVIDERING/EVALUERES ÅR:
2026
BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER:
Det er ønskelig at det ved revidering sjekkes for hvitkurle og beitemarkssopp.
GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNT TILTAK SOM ER FINANSIERT DE SISTE 5 ÅRA:
Ingen kjente som er finansiert.
PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELSPLANEN:
Asbjørn Karlsen

Litteratur

- Bele, B. & Norderhaug, A. 2008. Bondens kulturmarksflora for Midt-Norge. Bioforsk Fokus 3(9) 2008.
- Bratli, H., Jordal, J.B., Stabbetorp, O.E. & Sverdrup-Thygeson, A. 2011. Naturbeitemark – et hotspot-habitat. Sluttrapport under ARKO-periode II. - NINA Rapport 714. 85 s.
- Bratli, H., Jordal, J.B., Norderhaug, A., Svalheim, E. 2012. Naturfaglig grunnlag for handlingsplan naturbeitemark og hagemark. Bioforsk Rapport vol 7 nr. 193/2012. 89 s.
- Bøe, B. 1999. Seterbok for Todalen. Seterboknemda i Todalen. 264 s.
- Elven, H. & Bjureke, K. 2019. Pollinatorvennlig skjøtsel av slåttemark og naturbeitemark. Andre utgave. Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo. Rapport nr. 77, 80 s.
- Hanssen, U. & Jordal, J.B. 2012. Kartlegging av naturtyper i kulturlandskapet i Trollheimen landskapsvernområde. Rapport J.B. Jordal 2012:01.
- Miljødirektoratet. 2015. Veileder for kartlegging, verdisetting og forvaltning av naturtyper på land og i ferskvann, Utkast til faktaark.
- Miljødirektoratet 2021. Kartleggingsinstruks - Kartlegging av terrestriske Naturtyper etter NiN2. Veileder M-1930. 374 s.
- Miljødirektoratet 2021. Naturbase.
<https://geocortex01.miljodirektoratet.no/Html5Viewer/?viewer=naturbase>.
- Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L., Kvamme, M. (red). 1999. Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. - Landbruksforlaget, Oslo.
- Sverdrup-Thygeson, A., Brandrud T.E. (red.), Bratli, H., Framstad, E., Jordal, J. B. & Ødegaard, F. 2011. Hotspots - naturtyper med mange truede arter. En gjennomgang av Rødlista for arter 2010 i forbindelse med ARKO-prosjektet. - NINA Rapport 683. 64 s.

Vedlegg

Artsliste

Under følger en artsliste fra Artskart og feltarbeidet i 2021. Rødlistevurdering følger Norsk rødliste for arter fra 2021. Listen er ikke uttømmende, og noe kan være oversett eller ikke registrert. Totalt er det registrert 48 arter innen karplanter, moser, sopp og insekter på Øyasetra.

Karplanter

beitesvever
bjørk
bleikstarr
blekmarihand
blokkebær
blåbær
blåknapp
blåkoll
bringeber
einer
finnskjegg
firkantperikum
fjellmarikåpe
fjelltimotei
furu
geittelg
gulaks
gran
harerug
harestarr
hvitkløver
hvitkurle **VU Sårbar**
legeveronika
myrtistel
rogn
nyseryllik
ryllik

rødsvingel
seterfrytle
småengkall
småsyre
stivstarr
syre
sølvbunke
tepperot
trådsiv

Insekter

admiral
blåbærmåler
dobbeltbåndet blomsterflue
hvitfotblomsterflue
håret hageblomsterflue
rødt hagefly
stor kulehaleflue

Sopp

engvokssopp
honningvokssopp
lakssopp
okergul grynhatt

Moser

engkransmose

Naturtyper etter Miljødirektoratets instruks

Setra ble kartlagt etter Miljødirektoratets instruks. Naturtypene må gjennom en kvalitetssikring og godkjenning fra Miljødirektoratet før de publiseres i Naturbase. Dette er de foreløpige dataene:

Områdenavn	Naturbeitemark	Boreal hei
Tilstandsbeskrivelse	Setra bærer preg av litt for lavt beitetrykk sammen med at det kommer opp oppslag av løvtrær og gjengroingsarter. Dette gir moderat tilstand. Har nok tidligere vært slått, men beites kun svakt nå. Ingen fremmedarter eller gjødsling observert.	Ingen tydelige beitespor i dette området. Oppslag av mye bjørk. Gror igjen. Dette gir moderat tilstand. Ingen fremmede arter. Deler kan ha blitt slått tidligere.
Naturmangfoldbeskrivelse	Hvitkurle VU er tidligere registrert. Sammen med liten størrelse gir dette moderat på naturmangfold.	Liten størrelse og ingen rødlistearter gir lite på naturmangfold.
Usikkerhetsbeskrivelse		
Tilstandsvurdering	Moderat	Moderat
Naturmangfoldvurdering	Moderat	Lite
Lokalitetskvalitet	Moderat kvalitet	Lav kvalitet
Areal	1,63 daa	6 daa

Lokalitetsbeskrivelse DN-håndbok 13

Lokalitetsbeskrivelsen er basert på Hanssen & Jordal (2012) og er ikke oppdatert i 2021.

Innledning Beskrivelsen er skrevet av Ulrike Hanssen 04.02.2012, basert på eget feltarbeid 05.07.2011 etter oppdrag fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, som del av et prosjekt utført sammen med biolog John Bjarne Jordal. Lokaliteten ligger i Trollheimen landskapsvernområde.

Beliggenhet og naturgrunnlag Lokaliteten ligger i Surnadal kommune i Romådalen, nordøst for Steinarstusetra, ved Botnelva på Øyasetra. Lokaliteten ligger rundt seterhytta i nordvest og heller mot sør. Sør og sørvest for lokaliteten er det gjengrodd tidligere beitemark, ellers grenser den til myr og boreal fjellhei. Øst for lokaliteten renner en bekk. Berggrunnen består av diorittisk til granittisk gneis, migmatitt (www.ngu.no), dvs. kalkfattige bergarter, noe som i utgangspunktet gir grunnlag for næringsfattig vegetasjon. Lokaliteten ligger i lavalpin vegetasjonssone og dessuten i klart oseanisk vegetasjonsseksjon (O2).

Naturtyper og utforminger Naturtypen er naturbeitemark (D04) av utformingen frisk fattigeng (D0404) (tilhører kulturmarkseng som er VU på rødlista for naturtyper 2011).

Artsmangfold Vegetasjonen har en del naturengarter bl.a. gulaks-art, småengkall, tepperot, harerug, blåkoll, fjellmarikåpe, legeveronika, blåknapp, harestarr, fjelløyentrøst cf., flekkmarihånd og fjelltimotei. Det mest spennende funnet er forekomsten av 4 individer hvitkurle (NT). Denne rødlistearten ble funnet sørøst på lokaliteten. Dessuten ble det registrert stivstarr, nyseryllik, ryllik, rødsvingel, seterfrytle, trådsiv, engsyre, slåtestarr, firkantperikum, bleikstarr, beitesvever, småsyre og bringebær. Av trær finnes bjørk, rogn, furu, einer og gran.

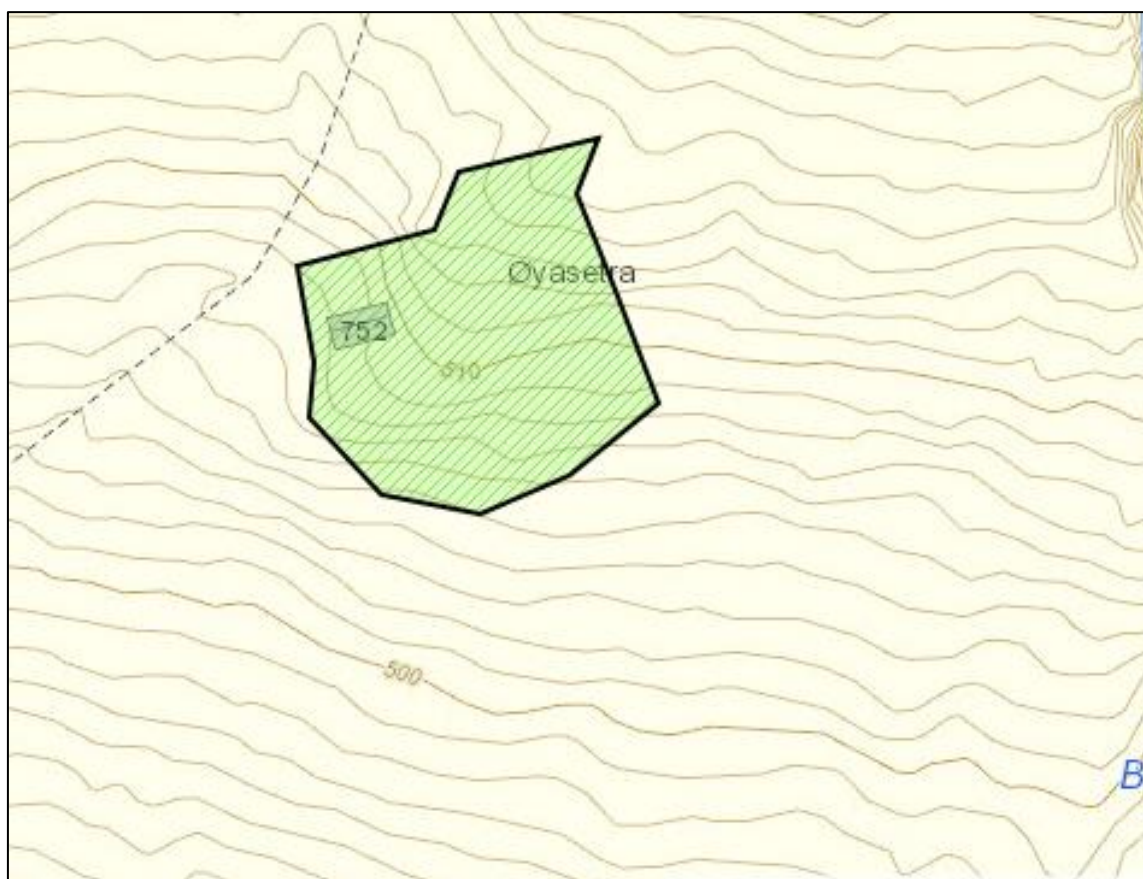
Påvirkning Ved feltebefaringen i 2011 ble lokaliteten ikke beitet lenger. Beitearealet har tidligere vært mye større og tett, ung bjørkekratt sør for lokaliteten tyder på sterk gjengroing. Dette området kunne ennå restaureres for eksempel med beitepusser.

Fremmede arter Grantrærne i nordøst er antageligvis plantet.

Råd om skjøtsel og hensyn Beiting bør tas opp igjen med tilpasset beitepress for å bevare den gras- og urterike vegetasjonen og hindre gjengroing. Det bør ikke gjødsles på lokaliteten. Fysiske inngrep bør unngås. Det ville være positivt å fjerne grantrærne i nord.

Landskap Lokaliteten er en av flere naturbeitemarker i området, og kan derfor sies å være del av et helhetlig landskap.

Verdi begrunnelse Lokaliteten får verdi B (viktig) fordi den er liten, men har en god del naturengarter inkludert rødlistearten hvitkurle (NT). Lokaliteten har potensial til et større arts mangfold og flere naturengarter over tid, samtidig kunne avgrensningen til naturbeitemarka utvides om beiting tas opp igjen nokså raskt. Lokaliteten bør sjekkes for beitemarkssopp.



Figur 13 Avgrensningen etter DN-håndbok 13.

Tiltakslogg, grunneiers notater

Eks. Slått, rydding, beiting, spesielle artsobservasjoner, mengder av interessante arter

AREAL/DELOMRÅDE:	TYPE TILTAK	PERIODE	ANTALL DAGSVERK/ TIMER	ÅR

Overvåking, logg

POSISJON/FELT:	ART	DATO	TALL INDIVID	ÅR

Skjøtselsplan for Husbysetra Surnadal kommune, Møre og Romsdal



| 2016

Rapport nr 2022-13

REFERANSE:

Lorentzen, M. N. 2022. Skjøtselsplan for Husbysetra, Surnadal kommune, Møre og Romsdal. Miljøfaglig Utredning rapport 2022-13, 20 s. + vedlegg ISBN 978-82-345-0251-4.

OPPDRAAGSGIVER:

Verneområdestyret for
Trollheimen

KONTAKTPERSON:

Roar Pettersen

DATO:

29.04.2022

SAMMENDRAG:

På oppdrag fra Verneområdestyret for Trollheimen har Miljøfaglig Utredning utarbeidet skjøtselsplan for Husbysetra i Surnadal kommune. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av stølen. Lokaliteten er kartlagt etter Miljødirektoratets instruks i 2021. Det ble registrert naturbeitemark på 43 dekar av høy kvalitet på grunn av stor størrelse og varierende gjengroingsgrad, noe areal utenfor eiendommen. Naturtypen er truet. I skjøtselsplanen er det et totalareal på ca. 34 dekar.

Husbysetra har lang historie med både beite og slått, men nå blir det kun beitet. Setra er en av flere setre i Romådalen, og dermed del av et helhetlig kulturlandskap i fjellet. I 2021 var beitetrykket varierende, og setra bar tydelig preg av gjengroing, med mye oppslag av bjørk. Ingen rødlistede arter ble sett.

Grunneier ønsker å holde Husbysetra åpen. Hovedmålene er derfor å restaurere naturbeitemarken og øke beitetrykket. Et samarbeid mellom grunneiere i dalen er trolig avgjørende for å øke beitetrykket. Sammen med økt beitetrykk bør man fjerne oppslag av bjørk med eksempelvis en ryddesag, med påfølgende fjerning av avfallet. Området har blitt slått tidligere, og vil være egnet for slått med feks. tohjulsslåmaskin eller lå én gang på sensommeren, og deretter fjerne graset. På sikt vil skjøtselen kunne bidra til å restaurere naturverdiene.

Framsidedfoto: Naturbeitemark på Husbysetra. Rundt seterhusene er beitetrykket høyest, men også der er det et gjengroingspreg med en del oppslag av bjørk.
Foto: Mathilde Norby Lorentzen

FYLKE:	Møre og Romsdal
KOMMUNE:	Surnadal
STED/LOKALITET:	Romådalen
GÅRD/BRUK	Husbysetra 138/3

GODKJENT

NAVN

SKJØTSELSPLANEN ER UTFORMET AV:

MATHILDE NORBY LORENTZEN

Forord

Utarbeidelse av skjøtselsplanen for Husbysetra i Surnadal kommune er utført på oppdrag fra Verneområdestyret i Trollheimen v/ Roar Pettersen. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av naturbeitemark. Den baserer seg på eksisterende kunnskap, feltbefaring og kontakt med grunneier.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av naturtypen naturbeitemark i Midt-Norge. Den andre delen er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltning, og omhandler naturgrunnlaget og drifta i området i dag, i tillegg til en beskrivelse av konkrete forslag til restaurerings- og skjøtselstiltak.

Grunneier Gudmund Husby takkes for innspill og bidrag i hele prosessen. I tillegg takkes oppdragsgiver for informasjon.

04.02.2022 / Tingvoll

Mathilde Norby Lorentzen

Miljøfaglig Utredning AS

Innhold

Forord	3
1 Naturbeitemark i Midt-Norge	5
2 Skjøtselsplan for Husbysetra	8
2.1 Innledning	9
2.2 Hensyn og prioriteringer	9
2.3 Tradisjonell og nåværende drift	9
2.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen	11
2.5 Mangfold av arter og naturtyper, eventuelle observerte endringer	11
2.6 Mål for naturbeitemark	15
2.7 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrenset periode)	15
2.8 Skjøtselstiltak (jevnlige tiltak)	16
2.8.1 Beiting	16
2.8.2 Slått	17
2.8.3 Andre aktuelle skjøtselstiltak	18
2.9 Oppfølging av skjøtselsplanen	19
Litteratur	20
Vedlegg	21
Artsliste	21
Naturtyper etter Miljødirektoratets instruks	22
Lokalitetsbeskrivelse DN-håndbok 13	23
Tiltakslogg, grunneiers notater	25

1 Naturbeitemark i Midt-Norge

Nedenstående er delvis basert på omtalen av naturbeitemark i Miljødirektoratets instruks (Miljødirektoratet 2021) og DN-håndbok 13 (Miljødirektoratet 2015). For mer detaljert informasjon om naturtypen henvises det til faggrunnlaget for naturbeitemark (Bratli m.fl. 2012). For informasjon om artsmangfoldet anbefales bl.a. Bratli m.fl. (2011, planter og sopp), Bondens flora for Midt-Norge (Bele & Norderhaug 2008) og Elven & Bjureke (2019, insekter).

Generelle trekk

Semi-naturlig eng er en naturtype som har hatt langvarig hevd med beiting eller slått, uten (eller med svake/utviskede) spor etter plying, tilsåing eller gjødsling. Naturbeitemark er semi-naturlig eng som er preget av og skjottes med beiting, til forskjell fra slåttemark (preget av slått). Naturbeitemark kan ha et stort artsmangfold, særlig av karplanter, sopp og insekter (f.eks. sommerfugler, biller og tovinger), og har også mange rødlistearter (arter som er truet av f.eks. gjengroing og intensiv drift). Artsmangfoldet varierer med kalkinnhold, fuktforhold og etter hvor man er i landet.

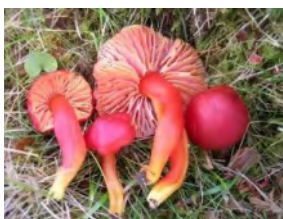
Naturbeitemark og slåttemark har mange av de samme lyskrevende engartene, men naturbeitemark har en større andel av arter som ikke beites (f.eks. engsoleie, tistler, roser, einer og einstape), tråkktolerante arter (ett og toårige) og grasarter. Hagemark er naturbeitemark med spredte trær. Langvarig beiting i gammel slåttemark kan føre til at den går over til naturbeitemark. Det er viktig å benytte kunnskapen om brukshistoria som dagens og tidligere brukere sitter på som grunnlag for videre skjøtsel. Et annet viktig redskap for å få informasjon om tidligere bruk er historiske flybilder om slike finnes. Naturtypen «Engaktig oppdyrket mark» kan ligne naturbeitemark. Den har vært pløyd, isådd og/eller gjødslet tilbake i tid, men med tiden vil artssammensetningen og miljøforholdene kunne nærme seg semi-naturlig eng. For å skille dem er det viktig å vurdere om artssammensetningen og miljøforholdene avviker fra semi-naturlig eng eller ikke.

Særtrekk for Midt-Norge

I Midt-Norge (hit regnes Møre og Romsdal og Trøndelag) er naturbeitemark utbredt mer eller mindre spredt over hele området (unntatt fjellet). I ytre strøk finnes naturbeitemark ofte innimellom kystlynghei i utmark, og det finnes også overganger mellom naturbeitemark og semi-naturlig strandeng. Det finnes færre frostmøfintlige arter enn i sørligere landsdeler, og det kommer også inn flere nordlige arter og enkelte arter som lenger sør finnes mest i fjellet. Både på kysten og i fjord- og dalstrøkene kan naturbeitemarkene ligge nær gårdene, gjerne i kantene mellom fulldyrka mark og utmark (lynghei, skog). Opp mot fjellet finner vi naturbeitemark særlig i tilknytning til setrene, og det er mange setre i landsdelen. Over skoggrensa er naturbeitemark mer uvanlig, men kan finnes i indre strøk f.eks. i deler av Oppdal, som Ryphusan i Vinstradalen. I Midt-Norge finnes mye kalkfattige naturbeitemarker, men kalkrike forekommer på kalkrike bergarter som det finnes en del av, særlig i deler av Trøndelag, og dessuten på skjellsand langs kysten. Disse er særlig artsrike.

Påvirkninger

Den viktigste påvirkningsfaktoren er beite, som er nødvendig for å opprettholde naturbeitemarka. De viktigste negative påvirkningsfaktorene er gjengroing og intensivt bruk. Dersom beitinga opphører, og det ikke blir utført noen annen type skjøtsel, vil beitemarka gro igjen og erstattes av skog. Intensivt bruk kan omfatte både oppdyrking, gjødsling, tilleggsforing (fører til oppgjødsling) og tråkkskader. Utbygging/nedbygging kan ødelegge eller fragmentere lokaliteter. I rødlista for naturtyper (Artsdatabanken 2018) inngår naturbeitemark i semi-naturlig eng, som er plassert i kategori VU - sårbar fordi naturtypen er i betydelig tilbakegang, både når det gjelder areal og tilstand.



Øverst: Langs kysten er gamle norske saueraser (utegangarsau, villsau) viktig for å ta vare på både naturbeitemark og kystlynghei (Bjugn: Tarva, Plassen på Været). Midten: Noen planter og insekter fra naturbeitemark i Midt-Norge, fra venstre solblom med en blomsterflue, bekkeblom (i fuktig beitemark) og rødknapp med stor bloddråpesvermer. Nederst: Noen beitemarkssopper er typiske for kysten, som rød honningvokssopp til venstre, i midten fiolett greinkøllesopp som oftest vokser i fjord- og dalstrøk, og til høyre fjellvokssopp som forekommer først og fremst i seterregionen. Flere av disse artene er rødlistearter (de regnes som truet av endringer i kulturlandskapet), og dette understreker viktigheten av å ta vare på gjenværende naturbeitemarker. Alle foto: John Bjarne Jordal.

Råd om skjøtsel av naturbeitemark

Kontinuerlig skjøtsel er særlig viktig i lokaliteter der det er dokumentert store naturverdier/høy kvalitet. Den tradisjonelle skjøtselen på lokaliteten bør kartlegges og vektlegges. Om lokaliteten inntil relativt nylig har vært slåttemark, bør det vurderes om den skal føres tilbake til dette. I de fleste tilfeller er beitemønsteret tilpasset den enkelte lokalitet. Ulike husdyrslag beiter på ulikt vis. Sambeite er derfor som regel positivt. For lite beitetrykk medfører gjengroing, mens for sterkt beite eller bruk av tunge husdyrraser kan medføre slitasje og tråkkskader. Typiske hensyn vil være å tilpasse dyreantall, husdyrslag og tidspunkt for beite til vegetasjonen og mangfoldet på stedet. For eksempel kan det være aktuelt å holde sau unna lokaliteter med sjeldne orkidéer under blomstring og frøsetting, og det kan være aktuelt å avgrense beiteperioden til vår-forsommer og/eller høst. Når det gjelder hagemark (naturbeitemark med spredte trær) er skjøtselen av marksjiktet i hovedsak slik som i naturbeitemark, mens skjøtsel av tresjiktet ikke omtales nærmere i dette dokumentet.

Gjødsling må unngås. Rydding av ungskog og kratt foretas etter behov. Tilleggsfôring bør bare skje utenfor naturbeitemarka (eller på mindre verdifulle areal), da dette både medfører tråkkskader, oppgjødsling og innførsel av uønskede arter. Fremmede arter bør fjernes, og slitasje og andre negative påvirkninger begrenses mest mulig. Insekter krever spesielle hensyn som kan være ulike for ulike arter. Pollinatorer krever tilgang på blomster, og da er det ønskelig at enga hviler uten beiting en periode i sommerhalvåret. Råd om pollinatorvennlig skjøtsel finnes i Elven & Bjureke (2019). Råd om generell skjøtsel finnes i Skjøtselshåndboka (Norderhaug m.fl. 1999).

Ved skjøtsel med beitedyr i naturbeitemark må det tas hensyn til automatisk fredete kulturminner, gamle steingjerder, rydningsrøyser, gamle vanningsanlegg, bygninger og andre kulturhistoriske elementer slik at disse ikke skades. Disse elementene er også ofte viktige leveområder for mange arter.



Naturbeitemark finnes i indre deler av Midt-Norge fortsatt relativt utbredt i seterregionen, men mye er nå i gjengroing. Bildet er fra indre del av Vinstradalen i Oppdal, med setrene på Ryphusan i bakgrunnen, et område som har en lang beitehistorie med storfe og sau, i dag mest sau. Her finnes naturbeitemark helt opp i snauffjellet rundt 1200 m o.h. Foto: John Bjarne Jordal.

2 Skjøtselsplan for Husbysetra

NATURBASE-ID OG -NAVN:			
BN00081124 Romådalen: Husbysetra øst			
GRUNNEIER(E):	ANSVAR SKJØTSEL:	LOKALITETSVERDI(ER) ETTER DN-HANDBOK NR. 13, ELLER LOKALITETSKVALITET(ER) ETTER MILJØDIREKTORATETS INSTRUKS ¹ :	
Gudmund Husby	Gudmund Husby	Naturbeitemark: Høy kvalitet 43 daa	
DATO UTARBEIDING AV 1.SKJØTSELSPLAN: 31.01.2022		DATO BEFARING (1.SKJ.PL.): 04.09.2022	
DATO REVIDERING:		DATO BEFARING (REVIDERING):	
KONTAKT MED GRUNNEIER/BRUKER (TELEFON, BEFARING, EPOST MM):			
Kontakt gjennom høsten på telefon og fysisk møte i forbindelse med befaring og skjøtselsplan, særlig utarbeidelse av kapittelet om tradisjonell og nåværende drift.			
1.SKJØTSELSPLAN UTFORMET AV : Mathilde Norby Lorentzen			FIRMA:
REVIDERT UTGAVE UTFORMET AV :			Miljøfaglig Utredning AS
UTM SONE LOKALITET(ER):	NORD:	ØST:	GNR./BNR.:
33	6981123	186798	138/3
NÅVÆRENDE AREAL PÅ SKJØTSELSPLAN-/NATURBASE LOKALITET:		DEL AV VERNEOMRÅDE:	DEL AV UTVALGT KULTURLANDSKAP:
34 daa (naturbaselokalitet fortsetter på naboeiendom, men inkluderes ikke her)		Trollheimen landskapsvernområde HVIKET VERN: Landskapsvernområde	Nei

¹ Verdisetting etter DN Handbok 13 følger Miljødirektoratet (2015). Kvalitetsvurdering etter Miljødirektoratets instruks følger Miljødirektoratet (20xx).

2.1 Innledning

Husbysetra ligger i Romådalen, Surnadal kommune, og er del av Trollheimen landskapsvernområde. I Romådalen har det stått 15/16 setre (Bøe 1999). Husbysetra stod tidligere på andre siden av elven, men ble senere flyttet til nåværende sted. På selve seterstølen står det flere bygg. Husbysetra ligger i et typisk fjellandskap, der dalen er preget av myr og fastmark i sterk veksling. Tilknyttet setra er det naturbeitemark i vekslende hevd, muligens gamle slåtteteiger, i tillegg til skog. Bergrunnen i området består av granitt, noe som i utgangspunktet gir grunnlag for kalkfattig vegetasjon (Økologisk grunnkart). Det går noen få ungdyr i dalen. Denne skjøtelsesplanen omfatter Husbysetra med tilhørende naturbeitemark på eiendommen. Naturbeitemarken fortsetter sørover, men omfattes ikke av skjøtelsesplanen.



Figur 1 Skjøtelsesplanen omfatter grønt areal, og består av naturbeitemark.

2.2 Hensyn og prioriteringer

Ingen spesielle.

2.3 Tradisjonell og nåværende drift

Følgende er generelt for setrene i området (Bøe 1999): Tidligere ble store arealer i Romådalen slått, både myr og fastmark, inkludert rundt Husbysetra. Gamle flyfoto tyder på at området tidligere var mer åpent. Det var tradisjon for å slå arealene annenhvert år i dalen. Slåtten begynte etter arbeidet var gjort på gården, og fortsatte så lenge det var gress å slå. Etter slåtten ble gresset lagt utover for å tørke, for så å bli lagt i løa eller satt i stakk. Høyet ble fraktet med hest til gården på vinterstid. Dyra fikk ikke beite på stølen før noen dager før de skulle ned igjen. Dette for å beskytte slåtten og beite ned etter det var slått.

Seterdriften med kyr på Husbysetra varte til 1954 (Bøe 1999). Så lenge det var seterdrift ble det slått, men ikke på samme måte etter at seterdriften tok slutt. I ettertid har det kun blitt slått litt her og der, rundt seterhusene, i starten av august og graset har blitt liggende (pers. med. Gudmund Husby).

Det var beite med sau i Romådalen fram til en gang på 2000-tallet, men sluttet når jerven ble et stort problem (pers. med. Gudmund Husby). Nå går det kun noen ungdyr på beite i Romådalen, tilknyttet Indre Halasetra.

I følge grunneier Gudmund Husby er det ryddet noe krattskog og slått med ryddesag på eiendommen. Videre opplyses det om at grunneierne i dalen har søkt om en maskin som skal holde stølene åpne.



Figur 2 | 1971 kan en se at mye av setra var åpen. Trolig ble store deler av arealet slått, men den jevnlige slåtten opphørte trolig samtidig med setringen, i 1954.



Figur 3 I 2018 har Husbysetra grodd mye igjen med oppslag, og deler hadde nå blitt til skog. De åpne arealene er stort sett gjengroende arealer som delvis ryddes, men rundt seterhusene er det eng.

2.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen

Lang avstand inn til Husbysetra gjør skjøtselsarbeidet tungvint, og det er ønske om å effektivisere arbeidet for å holde det åpent. Grunneier ønsker at det skal holdes åpent, men ønsker ikke å slå. Det er søkt om en maskin som skal bidra til å holde stølene oppe i dalen.

Kommentert [A1]: Hva slags maskin?

2.5 Mangfold av arter og naturtyper, eventuelle observerte endringer

Hanssen & Jordal (2012) beskrev naturtypen på Husbysetra som naturbeitemark av utformingen frisk fattigeng (etter kartleggingsmetode DN-håndbok 13). Videre står det at ved feltbefaringen i 2011 ble ikke lokaliteten beitet lenger. Det nevnes at det nylig var gjennomført restaureringstiltak for å motvirke gjengroingen ved å rydde vekk trær som hadde kommet opp. Engarealet har tidligere vært større, men deler har grodd igjen med skog.

I 2021 ble området kartlagt etter Miljødirektoratets instruks. Området er såpass flatt og jevnt at det er tydelig at dette har vært slåttemark tidligere. Jevnlig slått er derimot lenge siden, og det er et mer beitepreg nå. Engen ble kartlagt som naturbeitemark, bestående av typen intermediær eng med mindre og klart hevdpreg. Naturbeitemark er en truet naturtype. Den fikk høy kvalitet på grunn av stor størrelse og varierende gjengroingsgrad. Det beites noe, men beitetrykket og gjengroingen er ujevnt fordelt. Rundt seterhusene er beitetrykket høyest og gjengroingen lavest. Det er også en saltstein her,

som gir en gjødslingseffekt og økt slitasje rundt. De arealene som har blitt ryddet i nyere tid har varierende engpreg og oppslag. Tilnærmet alle steder var det tydelig for lavt beitetrykk, og bjørk vokser opp nesten overalt. Observasjonene gjort i 2021 stemmer overens med det Hanssen & Jordal (2012) observerte i 2011, men beitetrykket er kanskje hakket bedre, selv om det er veldig konsentrert, og likevel for lavt.

Romådalen består av flere setre, og slik sett er Husbysetra en del av et helhetlig kulturlandskap i fjellet. Dalen har mange av de samme utfordringene, slik som et lavt beitetrykk, og felles arbeid mot restaurering og økt beitetrykk er viktig for å bevare og øke naturverdiene.



Figur 4 Grønt areal er kartlagt som naturbeitemark. Arealet fortsetter utenfor eiendommen.

Rødlistestatus følger Norsk rødliste for arter fra 2021. Hanssen & Jordal (2012) skriver følgende om naturbeitemarklokaliteten fra befaringen i 2011: "Vegetasjonen har en del naturengarter bl.a. gulaks-art, tepperot, finnskjegg, fjelltimotei, fjellblom, harerug, seterfrytle, fjellmarikåpe og jonsokkoll. Det ble også registrert gråstarr, slåttstarr, stivstarr, maiblom, rød jonsokkblom, blåbær, sølvbunke, hvitveis, sløke, engsoleie og antatt setermjølke. Av trær og busker finnes bjørk, einer, vier og innslag av rogn."

I 2021 ble flere av artene gjenfunnet, eksempelvis harerug, finnskjegg, sølvbunke, ryllik og legeveronika. Det ble sjekket etter beitemarkssopp i engen, sopp knyttet til ugjødslede enger som slås/beites. Bare seig vokssopp ble sett. Granmeis (VU) har tidligere blitt observert i området, men utenom det er det ikke registrert noen rødlistede arter på Husbysetra. Heller ingen fremmedarter.



Figur 5 Seig vokssopp var den eneste beitemarkssoppen som ble funnet på Husbysetra, i engen mellom seterhusene. Hele soppen er seig/slimete. Foto: Mathilde Norby Lorentzen



Figur 6 Engen beites, men det er mye oppslag av bjørk. Foto: Mathilde Norby Lorentzen



Figur 7 Bilder fra Husbysetra tatt i 2011 viser at området hadde et for lavt beitetrykk med oppslag av bjørk (Hanssen & Jordal 2012). Bildet ser ut til å være tatt mot sørvest. Foto: Ulrike Hanssen



Figur 8 Ikke helt samme vinkel som forrige bilde, men det er fortsatt oppslag av bjørk. De to seterbyggene i front er de to til venstre i forrige bilde. Bilde tatt mot vest/norvest. Foto: Mathilde Norby Lorentzen

2.6 Mål for naturbeitemark

HOVEDMÅL FOR LOKALITETEN(E): Øke beitetrykket og restaurere naturbeitemark (tidligere slåttemark).
EVENTUELLE SPESIFIKKE MÅL FOR DELOMRÅDER:
TILSTANDSMÅL FOR ENKELTE AV ARTENE: Øke bestand av beitemarkssopp.

2.7 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrenset periode)

RESTAURERINGSTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	Kr/AREAL/ tid (DEL)OMRÅDE	TIDSROM (MND/UKE)
Fjerne oppslag av småkratt Målet er å åpne opp i engarealene, slik at så mye lys som mulig slipper til bakken. Oppslag kappes så lavt som mulig. Rydding og fjerning av avfallet gjøres parallellt, så det ikke blir liggende i engene. Å åpne opp gir bedre vilkår for planter, beitedyr og muliggjør eventuell slått. Ryddesag eller lignende kan brukes, så lenge avfallet fjernes og ikke blir liggende. For å ikke gjødsle engen skal kvist/hogstavfall fraktes ut av engen fortløpende. Ryddingen av småkratt og busker kan gjøres hele året, men hvis arbeidet er omfattende bør det heller gjennomføres på frossen mark.	2022-2026 etter behov og kapasitet	34 daa	Hele året, men på frossen mark hvis omfattende.
Restaureringsslått på naturbeitemarken Målet er å ta vekk dødt og gammelt gras/lyngvekster for å la engen starte på nytt etter år med gjengroing. Dette er også viktig siden beitetrykket er for lavt i området. Områder som er ryddet for bjørkeoppslag prioriteres, gjerne førstkommande sensommer/høst etter rydding. Slåtten gjøres med feks. tohjulsslåmaskin, ryddesag eller lja én gang i overgangen juli/august og fortsetter utover høsten. Graset får helst tørke utover engen et par dager før det skal rakes sammen og fjernes. Dette gjør at frø kan spres, og fjerning av graset hindrer gjødslingseffekt, noe som er viktig i bevaring av naturverdiene i engen.	Ved behov og kapasitet i 2022, 2023, 2024	34 daa	Overgangen juli/august og utover høsten.



Figur 9 Bildet er tatt i den sørligste delen av engen innenfor eiendommen. Oppslaget kappes så langt ned som mulig for å gjøre det mulig å kunne slå. Avfallet fraktes ut av engen parallelt med ryddingen. Foto: Mathilde Norby Lorentzen

2.8 Skjøtselstiltak (jevnlige tiltak)

2.8.1 Beiting

BEITETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	Kr/AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSROM (MND/UKE)
Beiting i dalen Beiting i dalen er nødvendig for å bevare naturverdiene på Husbysetra. I 2021 var beitetrykket for lavt og konsentrert til deler av setra. For å kunne restaurere og holde oppslag nede er det viktige å øke beitetrykket. Beitemarken bør være godt nedbeitet når sesongen er slutt. Sau, storfe (ikke de tyngste rasene), geit og hest er alle aktuelle. Beite kan foregå eksempelvis fra sist i juni til august/september, slik det tradisjonelt har gjort. Gjødsling og tilleggsføring unngås. Saltstein bør unngås eller flyttes jevnlig rundt i de mindre beitede arealene for å unngå for høy slitasje og gjødslingseffekt på ett sted.	Årlig	34 daa på selve setra, men grunneiere i hele dalen bør jobbe sammen for å øke beitetrykket på alle setrene.	Slutten av juni-august/september

Generelt gjelder følgende for beiting i naturbeitemark:

- Beiting er nødvendig for å bevare naturbeitemarka.
- Vårbeiting kan redusere behovet for buskrydding.
- Beiting fører til tråkkspor som frøplanter kan spire i.
- Høstbeiting hindrer opphopning av dødgras (som gir grønngjødsling) og gjør spiringa neste vår lettere.
- Sett dyrevelferd og førtilgang i høysetet.
- Tilleggsfôring må likevel ikke foregå inne på naturbeitemarka, og helst minst 50 m unna pga. næringstilførsel og gjødslingseffekt.
- Tunge husdyr bør ikke beite på visse typer naturbeitemark, særlig gjelder dette fuktig og frisk mark (pga. tråkkskader).
- På naturbeitemark med rik vårblomstring bør vårbeitinga helst avsluttes tidlig, for eksempel før orkidéblomstring om det finnes tidligblomstrende orkidéer.
- Naturbeitemark får en rikere insektfauna om man tar en pause i beitinga om sommeren så plantene får blomstre, eller man sørger for periodevis lavt beitetrykk om sommeren. Dette kan man f.eks. oppnå med skiftebeiting, slik at beitetida på hvert skifte blir nedkortet. Råd om pollinatorvennlig skjøtsel av selve enga (Elven & Bjureke 2019): 1) Unngå gjødsel, 2) Sein slått, 3) Vegetasjonen bør ikke kuttes plenkort, 4) Høyet bør bakketørkes/hesjes og deretter fjernes, 5) Unngå plantevernmidde, 6) Spar noen deler av enga hvert år, 7) Ved beiting må beitetrykket være lavt og varigheten kort, 8) Bekjemp fremmede plantearter, 9) Vårbrenning som alternativ til slått/beite
- Beit gjerne nærliggende skog eller hagemark i sammenheng med naturbeitemarka. Dette vil gi utveksling av frø og gener mellom ulike arealer. Blomstring i kantsoner er viktige for insekter, men de bør ikke få gro igjen.
- Isådde, fulldyrka kulturenger bør ikke beites sammen med naturbeitemarka. Dette bl.a. for å hindre spredning av uønskede arter inn i naturbeitemarka, og for å hindre næringstilførsel/oppgjødsling.

2.8.2 Slått

TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	Kr/AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Slått Slått er et viktig skjøtselstiltak, og en gammel tradisjon i Romådalen. Dette er gamle slåttemark selv om det nå ligner mer på beitemark. Når beitetrykket er for lavt, slik som nå, er slått nødvendig for å holde engen åpen og vegetasjonen kort. Aller helst bør engen slås én gang årlig på sensommer/høst, men man kan også bytte på ved å feks ta halvparten av engen ene året og andre halvpart året etter. Slåtten gjøres manuelt med lå, tohjulsslåmaskin eller lignende én gang i overgangen juli/august og fortsetter utover høsten. Graset får helst tørke utover engen et par dager før det rakes sammen og fjernes. Dette gjør at frø kan spres, og fjerning av graset hindrer gjødslingseffekt, noe som er viktig i bevaring av engen.	Årlig, så mye man klarer.	34 daa	Overgangen juli/august og utover høsten.

Årlige ryddetiltak i naturbeitemark:

- Sviing av dødgras om våren kan vurderes om det er behov for det eller om det er en del av tradisjonen på stedet. Dette kan kompensere dårlig nedbeiting på høsten, og er et insektvennlig tiltak om man svir bare på overflata.
- Ikke bruk tunge maskiner, spesielt i de fuktige partiene. Dette kan resultere i komprimering av jorda og kjøreskader. Trolig blir også artsmangfoldet negativt påvirket.
- Beitepusser blir ikke anbefalt uten at man kan få samlet opp mesteparten av grasavfallet. Beitepusser på lette maskiner (som tohjulstraktor eller ATV) er å foretrekke.
- Skjøtselslåt av mangelfullt beitet areal bør skje sent i sesongen, og helst med lette maskiner. Kantklipper med nylontråd eller ryddesag med trekantblad kan også nyttes på mindre areal der det er vanskelig å komme til med maskiner.
- Bekjempelsesslåt (f.eks. einstape) bør skje minst to ganger i vekstsesongen.



Figur 10 Ungdyra oppholdt seg på Husbysetra under befaringen i 2021. Foto: Mathilde Norby Lorentzen

2.8.3 Andre aktuelle skjøtselstiltak

TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBruk M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	Kr/AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)

Landskapsperspektivet i skjøtelsplanen: For mange insekter er ikke bare naturbeitemarka, men også landskapet rundt engas viktig. Forslag til pollinatorvennlig skjøtsel og tilrettelegging av landskapet rundt

enga (Elven & Bjureke 2019): 1) Bevar eller skap eksponert sandjord, 2) Bevar trær og buskar, 3) Bevar særlig selje og vier, 4) Bevar i det minste noe av bringebær, stornesle, tistler m.m., 5) Bevar død ved, 6) Bevar ferskvannsmiljø, 7) Bevar rydningsrøyser, steingarder m.m.

Unngå bruk av kunstgjødning, gylle og bløtgjødning, da blir enga ikke lenger semi-naturlig, og tilknyttet artmangfold vil i stor grad forsvinne. Enkelte naturbeitemarker kan tidligere ha vært gjødslet med mindre mengder fastmøkk som ble finfordelt. Man bør være forsiktig med dette, og det er i så fall viktig at man ligger nært opp til tradisjonell driftsmåte (små mengder, finfordelt).

Kunnskapsgrunnlaget om effekter er dårlig.

2.9 Oppfølging av skjøtselsplanen

NESTE REVIDERING/EVALUERES ÅR:
2026
BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER:
GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNT TILTAK SOM ER FINANSIERT DE SISTE 5 ÅRA:
Ingen kjente.
PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELSPLANEN:
Gudmund Husby

Litteratur

- Bele, B. & Norderhaug, A. 2008. Bondens kulturmarksflora for Midt-Norge. Bioforsk Fokus 3(9) 2008.
- Bratli, H., Jordal, J.B., Stabbetorp, O.E. & Sverdrup-Thygeson, A. 2011. Naturbeitemark – et hotspot-habitat. Sluttrapport under ARKO-periode II. - NINA Rapport 714. 85 s.
- Bratli, H., Jordal, J.B., Norderhaug, A., Svalheim, E. 2012. Naturfaglig grunnlag for handlingsplan naturbeitemark og hagemark. Bioforsk Rapport vol 7 nr. 193/2012. 89 s.
- Bøe, B. 1999. Seterbok for Todalen. Seterboknemda i Todalen. 264 s.
- Elven, H. & Bjureke, K. 2019. Pollinatorvennlig skjøtsel av slåttemark og naturbeitemark. Andre utgave. Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo. Rapport nr. 77, 80 s.
- Hanssen, U. & Jordal, J.B. 2012. Kartlegging av naturtyper i kulturlandskapet i Trollheimen landskapsvernområde. Rapport J.B. Jordal 2012:01.
- Miljødirektoratet. 2015. Veileder for kartlegging, verdisetting og forvaltning av naturtyper på land og i ferskvann, Utkast til faktaark.
- Miljødirektoratet 2021. Kartleggingsinstruks - Kartlegging av terrestriske Naturtyper etter NiN2. Veileder M-1930. 374 s.
- Miljødirektoratet 2021. Naturbase.
<https://geocortex01.miljodirektoratet.no/Html5Viewer/?viewer=naturbase>.
- Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L., Kvamme, M. (red). 1999. Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. - Landbruksforlaget, Oslo.
- Sverdrup-Thygeson, A., Brandrud T.E. (red.), Bratli, H., Framstad, E., Jordal, J. B. & Ødegaard, F. 2011. Hotspots - naturtyper med mange truede arter. En gjennomgang av Rødlista for arter 2010 i forbindelse med ARKO-prosjektet. - NINA Rapport 683. 64 s.

Vedlegg

Artsliste

Under følger en artsliste fra Artskart og feltarbeidet i 2021. Rødlistevurdering følger Norsk rødliste for arter fra 2021. Listen er ikke uttømmende, og noe kan være oversett eller ikke registrert. Totalt er det registrert 24 arter innen karplanter og sopp på Husbysetra.

Karplanter

bjørk
blåbær
einer
engsoleie
finnskjegg
fjellmarikåpe
fjelltimotei
fjellblom
gråstarr
gulaks
harerug
hvitveis
jonsokkoll
legeveronika
maiblom
rogn
ryllik
rød jonsokblom
seterfrytle
sløke
stivstarr
sølvbunke
tepperot

Sopp

Seig vokssopp

Naturtyper etter Miljødirektoratets instruks

Setra ble kartlagt etter Miljødirektoratets instruks. Naturtypene må gjennom en kvalitetssikring og godkjenning fra Miljødirektoratet før de publiseres i Naturbase. Dette er de foreløpige dataene:

Områdenavn	Naturbeitemark
Tilstandsbeskrivelse	Kun nordre del har et intakt preg med godt beitetrykk. Der er det også saltstein som gjør at ungdyra er der mye. Resten, altså sørover, er i varierende gjengroingsgrad. Det har vært mer gjengrodd, men bjørketrær ble ryddet for noen år siden. Nå har det i disse områdene kommet opp mye bjørkeoppslag som dekker store arealer. Ingen fremmedarter sett. Ingen tydelig gjødslingspreg.
Naturmangfoldbeskrivelse	Siden området er stort får lokaliteten stort på naturmangfold. Det er ikke sett rødlistede arter.
Usikkerhetsbeskrivelse	
Tilstandsvurdering	Moderat
Naturmangfoldvurdering	Stort
Lokalitetskvalitet	Høy kvalitet
Areal	43 daa

Lokalitetsbeskrivelse DN-håndbok 13

Lokalitetsbeskrivelsen er basert på Hanssen & Jordal (2012) og er ikke oppdatert i 2021.

Innledning Beskrivelsen er skrevet av Ulrike Hanssen 04.02.2012, basert på eget feltarbeid 05.07.2011 etter oppdrag fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, som del av et prosjekt utført sammen med biolog John Bjarne Jordal. Lokaliteten ligger i Trollheimen landskapsvernområde.

Beliggenhet og naturgrunnlag Lokaliteten ligger i Surnadal kommune i Romådalen, ved Husbysetra, nord for Ådalsbekken. Lokaliteten grenser til et steingjerde med bjørkeskog bak i sørvest og vest, i nord til et bekkeløp, og ellers til beiteskog av bjørk nede mot Romåa i øst. Det er spredt med grusbanker (elveavsetninger) og grøfter med periodisk vannførende elveløp. Terrenget er nokså jevnt og heller bare svakt mot sørøst. Der er flere seterhytter i nord samt bygningsrester i nordøst. Berggrunnen består av diorittisk til granittisk gneis, migmatitt (www.ngu.no), dvs. kalkfattige bergarter, noe som i utgangspunktet gir grunnlag for næringsfattig vegetasjon. Lokaliteten ligger i lavalpin vegetasjonssone og dessuten i klart oseanisk vegetasjonssesksjon (O2).

Naturtyper og utforminger Naturtypen er naturbeitemark (D04) av utformingen frisk fattigeng (D0404) (tilhører kulturmarkseing som er VU på rødlista for naturtyper 2011).

Artsmangfold Vegetasjonen har en del naturengarter bl.a. gulaks-art, tepperot, finnskjegg, fjelltimotei, fyllblom, harerug, seterfrytle, fjellmarikåpe og jonsokkoll. Det ble også registrert gråstarr, slåttstarr, stivstarr, maiblom, rød jonsokkblom, blåbær, sølvbunke, hvitveis, sløke, engsoleie og antatt setermjølke. Av trær og busker finnes bjørk, einer, vier og innslag av rogn.

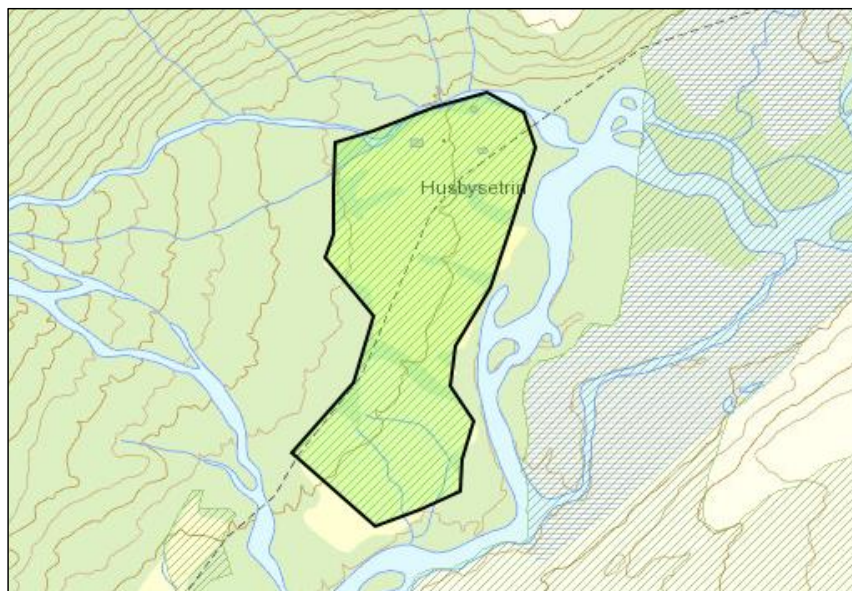
Påvirkning Ved feltbefaringen i 2011 ble lokaliteten ikke beitet lenger eller beitetrykket var for lavt. Det er nokså nylig gjennomført restaureringstiltak for å motvirke gjengroingen ved å rydde vekk trær som har vokst opp på lokaliteten. En tursti fører gjennom lokaliteten videre oppover dalen.

Fremmede arter Ingen observert.

Råd om skjøtsel og hensyn Beiting bør tas opp igjen eller beitepresset bør økes en god del for å bevare den gras- og urterike vegetasjonen og hindre gjengroing. Det bør helst ikke gjødsles på lokaliteten. Fysiske inngrep bør unngås.

Landskap Lokaliteten er en av flere naturbeitemarker i området, og kan derfor sies å være del av et helhetlig landskap.

Verdi begrunnelse Lokaliteten får verdi B (viktig) fordi den er ganske stor og har en del naturengarter, men det ble ikke registrert forekomster av rødlistearter. Likevel har lokaliteten potensial til et større artsamangfold og flere naturengarter over tid. Lokaliteten bør sjekkes for beitemarkssopp.



Figur 11 Avgrensningen etter DN-håndbok 13.

Tiltakslogg, grunneiers notater

Eks. Slått, rydding, beiting, spesielle artsobservasjoner, mengder av interessante arter

AREAL/DELOMRÅDE:	TYPE TILTAK	PERIODE	ANTALL DAGSVERK/ TIMER	ÅR

Skjøtselsplan for Ytre Halasetra (Pestusetra) Surnadal kommune, Møre og Romsdal



Rapport nr 2022-17

Lorentzen, M. N. 2022. Skjøtselsplan for Ytre Halasetra (Pestusetra), Surnadal kommune, Møre og Romsdal. Miljøfaglig Utredning rapport 2022-17, ISBN 978-82-345-0255-2.

OPPDRAKSGIVER:
Verneområdestyret for
Trollheimen

KONTAKTPERSON:
Roar Pettersen

DATO:
29.04.2022

På oppdrag fra Verneområdestyret for Trollheimen har Miljøfaglig Utredning utarbeidet skjøtelsesplan for Ytre Halasetra (Pestusetra) i Surnadal kommune. Skjøtelsesplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av setra. Naboeiendommen Ramsøysetra, på samme støl, inngå ikke i skjøtelsesplanen. Lokaliteten er kartlagt etter Miljødirektoratets instruks i 2021. Det ble registrert naturbeitemark på 6,9 dekar av lav kvalitet, og slåttemyr rundt på 39,9 dekar av moderat kvalitet. Deler av dette går over på naboeiendommen, og i skjøtelsesplanen er det derfor et totalareal på ca. 27 dekar. Begge naturtypene er truet. I skjøtelsesplanen er naturbeitemarken prioritert for restaurering og skjøtsel.

Pestusetra har lang historie med både beite og slått, men nå blir det kun svakt beitet. Setra er en av flere setre i Romådalen, og dermed del av et helhetlig kulturlandskap i fjellet. I 2021 var beitetrykket lavt, og setra bar tydelig preg av gjengroing, med mye oppslag av trær og dødt gras. I tillegg var det mange grantrær, noe som sammen har redusert naturverdiene betraktelig. Det ble ikke registrert rødlistede arter.

Grunneier ønsker å restaurere setra og øke beitetrykket. Hovedmålene for setra er derfor å øke beitetrykket og restaurere naturbeitemarken. Et samarbeid mellom grunneiere i dalen er trolig avgjørende for å øke beitetrykket, men grunneier selv har ytret ønske om å sette på dyr. For å restaurere naturbeitemarken er det avgjørende å rydde oppslag og ta ut grantrær som skygger, der området i østre del prioriteres først. På sikt vil skjøtselen kunne bidra til å restaurere naturverdiene og forhåpentligvis øke arts mangfoldet.

Framsidedfoto: Pestusetra på Ytre Halasetra kan skimtes gjennom grantrærne. I forkant er slåttemyr og naturbeitemark i gjengroing.
Foto: Mathilde Norby Lorentzen

FYLKE:	Møre og Romsdal
KOMMUNE:	Surnadal
STED/LOKALITET:	Romådalen
GÅRD/BRUK	Pestusetra på Ytre Halasetra 139/5

GODKJENT

SKJØTSELSPLANEN ER UTFORMET AV:

Mathilde N. Lorenzer

NAVN

MATHILDE NORBY LOBENTZEN

Forord

Utarbeidelse av skjøtselsplanen for Pestusetra på Ytre Halasetra i Surnadal kommune er utført på oppdrag fra Verneområdestyret i Trollheimen v/Roar Pettersen. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av naturbeitemark og slåtteyr. Den baserer seg på eksisterende kunnskap, feltebefaring og kontakt med grunneier.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av naturtypen naturbeitemark i Midt-Norge. Den andre delen er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltning, og omhandler naturgrunnlaget og drifta i området i dag, i tillegg til en beskrivelse av konkrete forslag til restaurerings- og skjøtselstiltak.

Grunneier Anders Ansnes Karlsen takkes for innspill og bidrag i hele prosessen. I tillegg takkes oppdragsgiver for informasjon, og Steffen Adler for bidrag om insekter.

25.02.2022 / Tingvoll

Mathilde Norby Lorentzen

Miljøfaglig Utredning AS

Innhold

Forord	3
1 Naturbeitemark i Midt-Norge	5
2 Skjøtselsplan for Pestusetra (Ytre Halasetra)	8
2.1 Innledning	9
2.2 Hensyn og prioriteringer	9
2.3 Tradisjonell og nåværende drift	9
2.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen	12
2.5 Mangfold av arter og naturtyper, eventuelle observerte endringer	12
2.6 Mål for naturbeitemark og slåtteområde	15
2.7 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrenset periode)	15
2.8 Skjøtselstiltak (jevnlige tiltak)	18
2.8.1 Beiting	18
2.8.2 Slått	20
2.8.3 Andre aktuelle skjøtselstiltak	21
2.9 Oppfølging av skjøtselsplanen	21
Litteratur	23
Vedlegg	24
Artsliste	24
Naturtyper etter Miljødirektoratets instruks	26
Lokalitetsbeskrivelse DN-håndbok 13	27
Tiltakslogg, grunneiers notater	29

1 Naturbeitemark i Midt-Norge

Nedenstående er delvis basert på omtalen av naturbeitemark i Miljødirektoratets instruks (Miljødirektoratet 2021) og DN-håndbok 13 (Miljødirektoratet 2015). For mer detaljert informasjon om naturtypen henvises det til faggrunnlaget for naturbeitemark (Bratli m.fl. 2012). For informasjon om artsmangfoldet anbefales bl.a. Bratli m.fl. (2011, planter og sopp), Bondens flora for Midt-Norge (Bele & Norderhaug 2008) og Elven & Bjureke (2019, insekter).

Generelle trekk

Semi-naturlig eng er en naturtype som har hatt langvarig hevd med beiting eller slått, uten (eller med svake/utviskede) spor etter pløying, tilsåing eller gjødsling. Naturbeitemark er semi-naturlig eng som er preget av og skjøttes med beiting, til forskjell fra slåttemark (preget av slått). Naturbeitemark kan ha et stort artsmangfold, særlig av karplanter, sopp og insekter (f.eks. sommerfugler, biller og tovinger), og har også mange rødlistearter (arter som er truet av f.eks. gjengroing og intensiv drift). Artsmangfoldet varierer med kalkinnhold, fuktforhold og etter hvor man er i landet.

Naturbeitemark og slåttemark har mange av de samme lyskrevende engartene, men naturbeitemark har en større andel av arter som ikke beites (f.eks. engsoleie, tistler, roser, einer og einstape), tråkktolerante arter (ett og toårige) og grasarter. Hagemark er naturbeitemark med spredte trær. Langvarig beiting i gammel slåttemark kan føre til at den går over til naturbeitemark. Det er viktig å benytte kunnskapen om brukshistoria som dagens og tidligere brukere sitter på som grunnlag for videre skjøtsel. Et annet viktig redskap for å få informasjon om tidligere bruk er historiske flybilder om slike finnes. Naturtypen «Engaktig oppdyrket mark» kan ligne naturbeitemark. Den har vært pløyd, isådd og/eller gjødslet tilbake i tid, men med tiden vil artssammensetningen og miljøforholdene kunne nærme seg semi-naturlig eng. For å skille dem er det viktig å vurdere om artssammensetningen og miljøforholdene avviker fra semi-naturlig eng eller ikke.

Særtrekk for Midt-Norge

I Midt-Norge (hit regnes Møre og Romsdal og Trøndelag) er naturbeitemark utbredt mer eller mindre spredt over hele området (unntatt fjellet). I ytre strøk finnes naturbeitemark ofte innimellom kystlynghei i utmark, og det finnes også overganger mellom naturbeitemark og semi-naturlig strandeng. Det finnes færre frostømfintlige arter enn i sørligere landsdeler, og det kommer også inn flere nordlige arter og enkelte arter som lenger sør finnes mest i fjellet. Både på kysten og i fjord- og dalstrøkene kan naturbeitemarkene ligge nær gårdene, gjerne i kantene mellom fulldyrka mark og utmark (lynghei, skog). Opp mot fjellet finner vi naturbeitemark særlig i tilknytning til setrene, og det er mange setre i landsdelen. Over skoggrensa er naturbeitemark mer uvanlig, men kan finnes i indre strøk f.eks. i deler av Oppdal, som Ryphusan i Vinstradalen. I Midt-Norge finnes mye kalkfattige naturbeitemarker, men kalkrike forekommer på kalkrike bergarter som det finnes en del av, særlig i deler av Trøndelag, og dessuten på skjellsand langs kysten. Disse er særlig artsrike.

Påvirkninger

Den viktigste påvirkningsfaktoren er beite, som er nødvendig for å opprettholde naturbeitemarka. De viktigste negative påvirkningsfaktorene er gjengroing og intensivt bruk. Dersom beitinga opphører, og det ikke blir utført noen annen type skjøtsel, vil beitemarka gro igjen og erstattes av skog. Intensivt bruk kan omfatte både oppdyrking, gjødsling, tilleggsforing (fører til oppgjødsling) og tråkkskader. Utbygging/nedbygging kan ødelegge eller fragmentere lokaliteter. I rødlista for naturtyper (Artsdatabanken 2018) inngår naturbeitemark i semi-naturlig eng, som er plassert i kategori VU - sårbar fordi naturtypen er i betydelig tilbakegang, både når det gjelder areal og tilstand.



Øverst: Langs kysten er gamle norske saueraser (utegangarsau, villsau) viktig for å ta vare på både naturbeitemark og kystlynghei (Bjugn: Tarva, Plassen på Været). Midten: Noen planter og insekter fra naturbeitemark i Midt-Norge, fra venstre solblom med en blomsterflue, bekkeblom (i fuktig beitemark) og rødknapp med stor bloddråpesvermer. Nederst: Noen beitemarkssopper er typiske for kysten, som rød honningvokssopp til venstre, i midten fiolett greinkøllesopp som oftest vokser i fjord- og dalstrøk, og til høyre fjellvokssopp som forekommer først og fremst i seterregionen. Flere av disse artene er rødlistearter (de regnes som truet av endringer i kulturlandskapet), og dette understreker viktigheten av å ta vare på gjenværende naturbeitemarker. Alle foto: John Bjarne Jordal.

Råd om skjøtsel av naturbeitemark

Kontinuerlig skjøtsel er særlig viktig i lokaliteter der det er dokumentert store naturverdier/høy kvalitet. Den tradisjonelle skjøtselen på lokaliteten bør kartlegges og vektlegges. Om lokaliteten inntil relativt nylig har vært slåttemark, bør det vurderes om den skal føres tilbake til dette. I de fleste tilfeller er beitemønsteret tilpasset den enkelte lokalitet. Ulike husdyrslag beiter på ulikt vis. Sambeite er derfor som regel positivt. For lite beitetrykk medfører gjengroing, mens for sterkt beite eller bruk av tunge husdyrraser kan medføre slitasje og tråkkskader. Typiske hensyn vil være å tilpasse dyreantall, husdyrslag og tidspunkt for beite til vegetasjonen og mangfoldet på stedet. For eksempel kan det være aktuelt å holde sau unna lokaliteter med sjeldne orkidéer under blomstring og frøsetting, og det kan være aktuelt å avgrense beiteperioden til vår-forsommer og/eller høst. Når det gjelder hagemark (naturbeitemark med spredte trær) er skjøtselen av marksjiktet i hovedsak slik som i naturbeitemark, mens skjøtsel av tresjiktet ikke omtales nærmere i dette dokumentet.

Gjødsling må unngås. Rydding av ungskog og kratt foretas etter behov. Tilleggsfôring bør bare skje utenfor naturbeitemarka (eller på mindre verdifulle areal), da dette både medfører tråkkskader, oppgjødsling og innførsel av uønskede arter. Fremmede arter bør fjernes, og slitasje og andre negative påvirkninger begrenses mest mulig. Insekter krever spesielle hensyn som kan være ulike for ulike arter. Pollinatorer krever tilgang på blomster, og da er det ønskelig at enga hviler uten beiting en periode i sommerhalvåret. Råd om pollinatorvennlig skjøtsel finnes i Elven & Bjureke (2019). Råd om generell skjøtsel finnes i Skjøtselshåndboka (Norderhaug m.fl. 1999).

Ved skjøtsel med beitedyr i naturbeitemark må det tas hensyn til automatisk fredete kulturminner, gamle steingjerder, rydningsrøyser, gamle vanningsanlegg, bygninger og andre kulturhistoriske elementer slik at disse ikke skades. Disse elementene er også ofte viktige leveområder for mange arter.



Naturbeitemark finnes i indre deler av Midt-Norge fortsatt relativt utbredt i seterregionen, men mye er nå i gjengroing. Bildet er fra indre del av Vinstradalen i Oppdal, med setrene på Ryphusan i bakgrunnen, et område som har en lang beitehistorie med storfe og sau, i dag mest sau. Her finnes naturbeitemark helt opp i snauffellet rundt 1200 m o.h. Foto: John Bjarne Jordal.

2 Skjøtselsplan for Pestusetra (Ytre Halasetra)

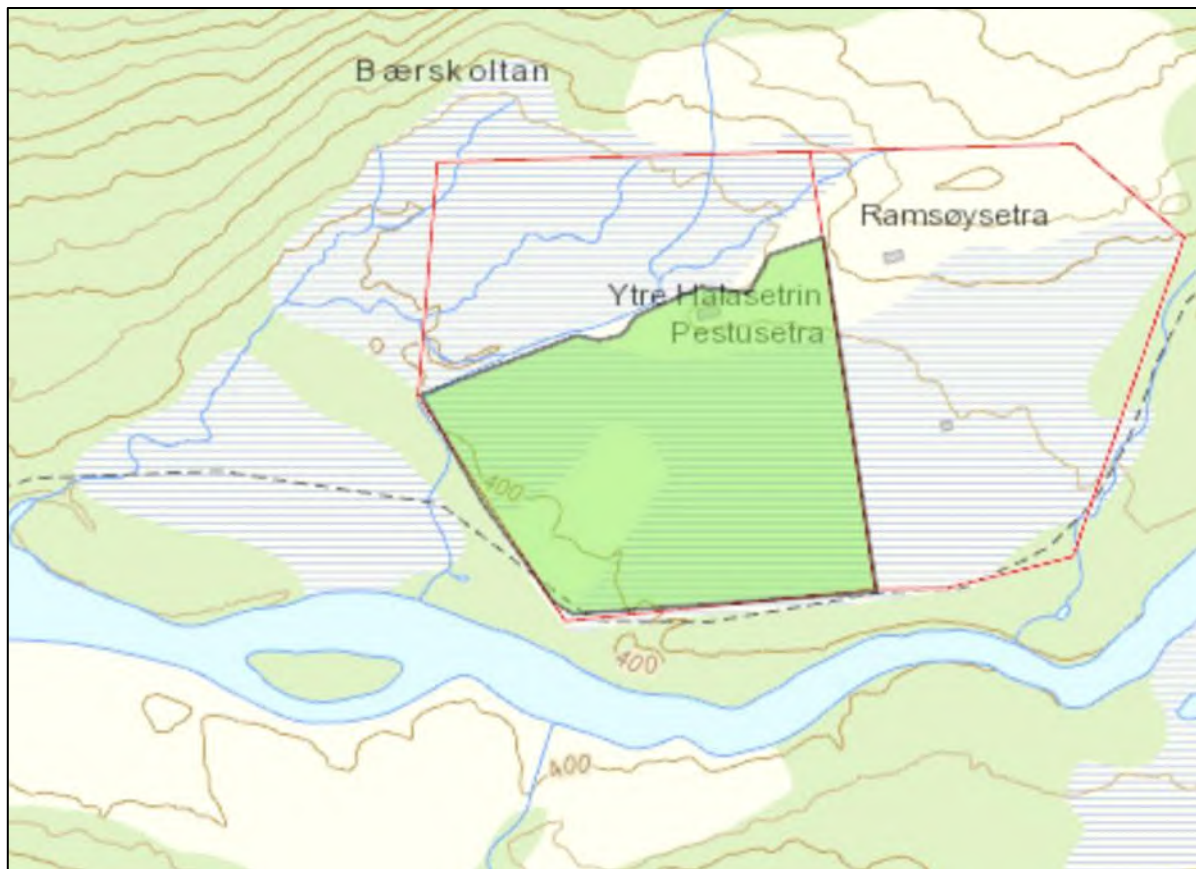
NATURBASE-ID OG -NAVN:			
BN00081134 Romådalen: Ytre Halasetra			
GRUNNEIER(E):		ANSVAR SKJØTSEL:	LOKALITETSVERDI(ER) ETTER DN-HANDBOK NR. 13, ELLER LOKALITETSKVALITET(ER) ETTER MILJØDIREKTORATETS INSTRUKS¹:
Anders Ansnes Karlsen		Anders Ansnes Karlsen	Naturbeitemark: Lav kvalitet 6,9 daa Slåttemyr: Moderat kvalitet 39,9 daa
DATO UTARBEIDING AV 1.SKJØTSELSPLAN: 25.02.2022		DATO BEFARING (1.SKJ.PL.): 04.09.2022	
DATO REVIDERING:		DATO BEFARING (REVIDERING):	
KONTAKT MED GRUNNEIER/BRUKER (TELEFON, BEFARING, EPOST MM):			
Kontakt over telefon gjennom høsten og vinteren 2021/2022 i forbindelse med befaring og skjøtselsplan, særlig utarbeidelse av kapittelet om tradisjonell og nåværende drift.			
1.SKJØTSELSPLAN UTFORMET AV : Mathilde Norby Lorentzen			FIRMA:
REVIDERT UTGAVE UTFORMET AV :			Miljøfaglig Utredning AS
UTM SONE LOKALITET(ER):	NORD:	ØST:	GNR./BNR.:
33	6979782	185225	139/5
NÅVÆRENDE AREAL PÅ SKJØTSELSPLAN-/NATURBASE LOKALITET:		DEL AV VERNEOMRÅDE:	DEL AV UTVALGT KULTURLANDSKAP:
27 daa		Trollheimen landskapsvernområde HVILKET VERN: Landskapsvernområde	Nei

¹ Verdisetting etter DN Handbok 13 følger Miljødirektoratet (2015). Kvalitetsvurdering etter Miljødirektoratets instruks følger Miljødirektoratet (20xx).

2.1 Innledning

Ytre Halasetra ligger i Romådalen, Surnadal kommune, og er del av Trollheimen landskapsvernområde. Det er et typisk fjellandskap, og er preget av myr og fastmark i veksling. I Romådalen har det stått 15/16 setre, hvorav Ytre Halasetra er den ytterste (Bøe 1999). På Ytre Halasetra står Pestusetra og Ramsøysetra. Tilknyttet setra er det naturbeitemark og slåttemyr. Bergrunnen i området består av granitt, noe som i utgangspunktet gi grunnlag for kalkfattig vegetasjon (Økologisk grunnkart). Det går noen få ungdyr i dalen.

Denne skjøtelsesplanen omfatter Pestusetra på Ytre Halasetra med tilhørende naturbeitemark og slåttemyr.



Figur 1 Skjøtelsesplanen omfatter det grønne arealet innenfor eiendommen til Pestusetra på Ytre Halasetra, og består av naturbeitemark og slåttemyr i gjengroing.

2.2 Hensyn og prioriteringer

Naturbeitemarken rundt seterhuset prioriteres for restaurering og skjøtsel.

2.3 Tradisjonell og nåværende drift

Informasjonen om tidligere drift er dels hentet fra Bøe (1999) og dels fra grunneier. Pestusetra på Ytre Halasetra er den ytterste av setrene i Romådalen. Den ble flyttet hit rundt 1904, omtrent på tuftene der Austistua hadde setra si. Det var tradisjonell seterdrift med melkekyr på setra, slik det var i hele Romådalen. Blant annet var det ostelaging på setra. Også andre dyr, slik som sau, gikk i dalen. Seterstølen var inngjerdet med torvgjerder (torv-utgard) og grøfter, noe som fortsatt er godt synlig.

Følgende er generelt for setrene i området (Bøe 1999): Tidligere ble store arealer i Romådalen slått, både myr og fastmark, inkludert rundt Ytre Halasetra. Det var tradisjon for å slå arealene annenhvert

år i dalen. Slåtten begynte etter arbeidet var gjort på gården, og fortsatte så lenge det var gress å slå. Etter slåtten ble gresset lagt utover for å tørke, for så å bli lagt i løa eller satt i stakk. Høyet ble fraktet med hest til gården på vinterstid. Dyra fikk ikke beite på stølen før noen dager før de skulle ned igjen. Dette for å beskytte slåtten og beite ned etter det var slått.

Det var beite med sau i Romådalen fram til en gang på 2000-tallet, men sluttet når jerven ble et stort problem (pers. med. Gudmund Husby). Nå går det kun noen ungdyr på beite i Romådalen, tilknyttet Indre Halasetra.

Trolig var siste slått på seterstølen i 1951, samme sommeren som Ramsøya sluttet med setringen. I de påfølgende årene var det beiting med ungdyr/tørrkyr i flere tiår. Etter endel år uten beiting, har det de siste årene vært et gryende ønske om å komme igang med beiting på setra igjen. Det er tydelig gjengroing av naturbeitemarken og slåttemyra, med oppslag av trær og busker. Grunneier begynte sommeren 2021 å rydde kratt, og har også tynnet ut gran. Grunneier er ikke kjent med at det har blitt gjødslet på setra før.



Figur 2 | 1971 kan en tydelig se at området var inngjerdet med grøfter og torvgjerder. Trolig ble store deler av arealet innenfor slått. Grantrærne rundt Pestusetra ser ut til å være plantet før 1971, siden de allerede her er synlige. En høyløe kan ses på myra.



Figur 3 I 2018 har Pestusetra på Ytre Halasetra grodd mye igjen med oppslag med særlig grantrær og løvtrær. Dette er ekstra tydelig rundt seterhuset. De åpne arealene i sør er slåttevær, men også her ses mye oppslag etter mange år uten slått. Rester av en høyløe skimtes også.



Figur 4 Tydelige torvgjerder kan ses på slåttevær. Foto: Mathilde Norby Lorentzen



Figur 5 Nedenfor setra har grunneier ryddet kratt, som siden er samlet i hauger. Både kratt og trær er med på å gi dårlige lysforhold for engen, og dermed dårlige vilkår for arter knyttet til slike enger. Foto: Mathilde Norby Lorentzen

2.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen

På grunn av for lite dyr i dalen, er gjengroing en sentral utfordring. Grunneier har tatt ut kratt og tynnet ut gran, men det er fortsatt mye som gjenstår. Grunneier kunne tenke seg å sette ut ungdyr fra 2022, og har en liten drøm om å begynne med setring. Økt beitetrykk vil kunne hjelpe på å restaurere og holde setra åpen, men også være positivt for setrene i resten av dalen. På grunn av le har ikke grunneier lyst til å ta ut all gran.

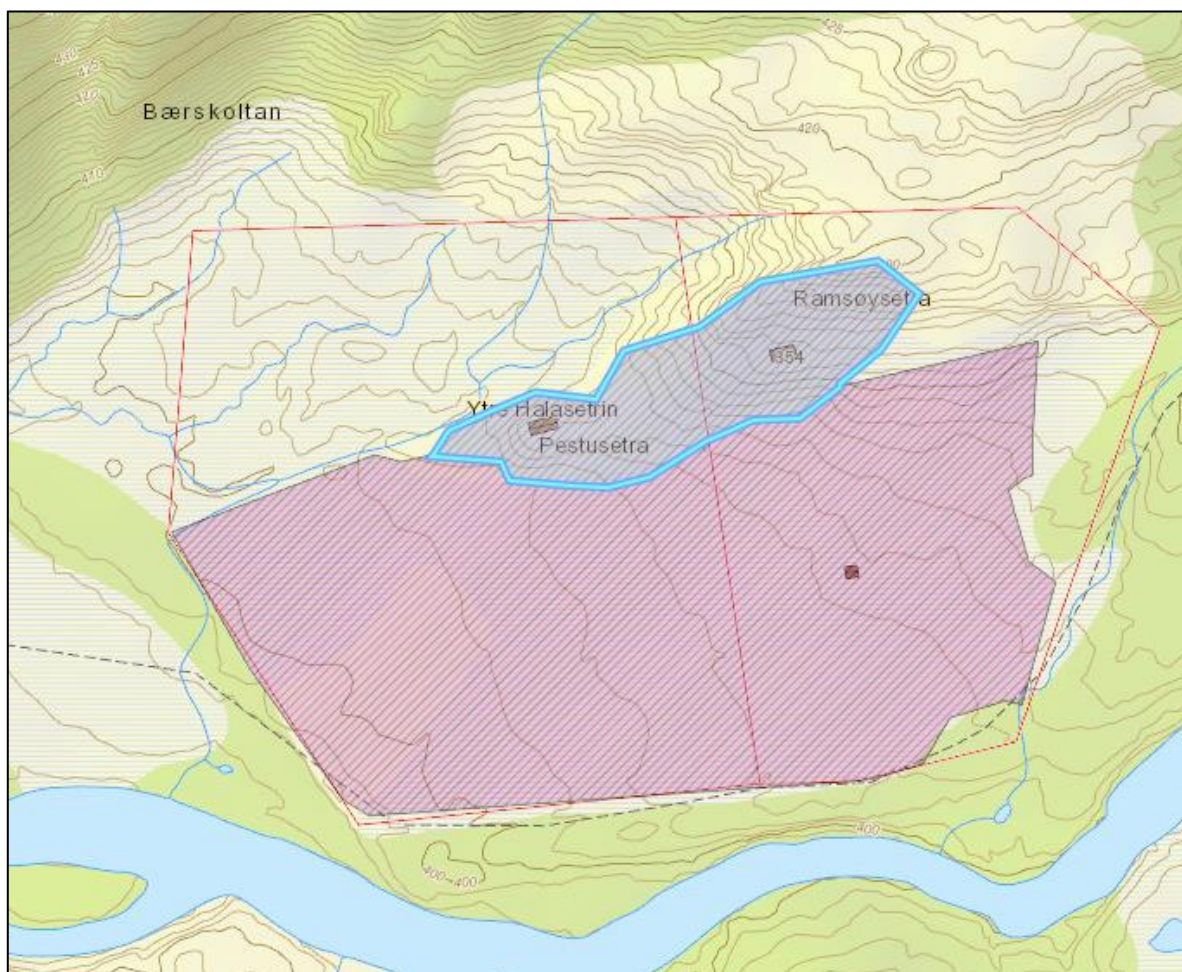
2.5 Mangfold av arter og naturtyper, eventuelle observerte endringer

Hanssen & Jordal (2012) beskrev naturtypen på Ytre Halasetra som naturbeitemark av utformingen frisk fattigeng (etter kartleggingsmetode DN-håndbok 13). Videre står det at ved feltbefaringen i 2011 ble ikke lokaliteten beitet lenger eller beitetrykket var for lavt. Allerede da var det spredt oppslag som tydet på begynnende gjengroing. Hanssen & Jordal (2012) anbefalte at beiting bør tas opp igjen, eller økes, for å bevare den gras- og urterike vegetasjonen og hindre gjengroing. Det bør ikke gjødsles på lokaliteten. Fysiske inngrep bør unngås. Videre står det at plantet gran med fordel kan fjernes.

I 2021 ble området kartlagt etter Miljødirektoratets instruks. Rundt setra ble det registrert naturbeitemark, bestående av typen intermediær eng med klart hevdpreg. Naturbeitemark er en truet naturtype. Den fikk lav kvalitet på grunn av gjengroing med for lavt beitetrykk, og et høyt innslag av plantet gran. Arealet nedenfor naturbeitemarken ble kartlagt som kalkfattig semi-naturlig myr som

tidligere har blitt slått. Naturtypen er truet. På grunn av gjengroing fikk den moderat kvalitet. Observasjonene gjort i 2021 stemmer overens med det Hanssen & Jordal (2012) observerte i 2011, men det stod der ingenting om slåtte-myra. Generelt sett er Ytre Halasetra sterkt preget av gjengroing, og uten tiltak vil det bare fortsette. Dette reduserer naturverdiene, og rundt Pestusetra er det såpass mye grantrær at engpreget nesten har forsvunnet.

Romådalen består av flere setre, og slik sett er setra en del av et helhetlig kulturlandskap i fjellet. Dalen har mange av de samme utfordringene, slik som et lavt beitetrykk, og felles arbeid mot restaurering og økt beitetrykk er viktig for å bevare naturverdiene.



Figur 6 Blått areal er kartlagt som naturbeitemark, mens det rosa rundt er kartlagt som slåtte-myra. Begge arealene strekker seg over til Ramsøysetra.

Rødlistestatus følger Norsk rødliste for arter fra 2021. Hanssen & Jordal (2012) skriver følgende om naturbeitemarklokaliteten fra befaringen i 2011: "Vegetasjonen har en del naturengarter bl.a. gulaks-art, tepperot, finnskjegg, fjelltimotei, fjellblom, legeveronika og småengkall. Det ble også registrert sølvbunke, engfrytle, slåttestarr, ryllik, engsoleie, småsyre, myrklegg, flekkmarihånd og gullris. Av trær og busker finnes bjørk, gråor, einer, furu, vier og plantet gran. Det ble registrert papegøyevekssopp. Grantrærne er plantet."

I 2021 ble mange av artene gjenfunnet, slik som sølvbunke, tepperot og gulaks. I tillegg ble okergul grynhatt, harerug og engkransmose registrert. En økende grad av gjengroing og store grantrær har trolig en negativ effekt på arts mangfoldet, og med økende gjengroing vil sannsynligvis arter utgå. Muligens kan dette allerede ha skjedd, eksempelvis med beitemarkssopp. Grantrærne bidrar til å gi lite lys til bakken, og under disse er det lite engpreg igjen. Det som er sikkert er at det er negativt for naturmangfoldet jo mer området gror igjen.



Figur 7 På baksiden av Pestusetra var det et lite område med naturbeitemark. Her bør det åpnes opp mer rundt. Foto: Mathilde Norby Lorentzen



Figur 8 Det står mange grantrær på naturbeitemarken, og særlig rundt Pestusetra er det såpass mye gran at engpreget nesten har forsvunnet. Uttak av gran vil være viktig for å restaurere setra og bevare naturverdiene som nå er i ferd med å gå tapt. Bildet er tatt mot nord. Foto: Mathilde Norby Lorentzen



Figur 9 Bildet er tatt mot øst, og viser torvgjerder og slåttemyra. I tillegg kan grantrærne rundt Pestusetra skimtes i bakgrunnen. Foto: Mathilde Norby Lorentzen

2.6 Mål for naturbeitemark og slåttemyr

HOVEDMÅL FOR LOKALITETEN(E): Øke beitetrykket og restaurere naturbeitemarken.
EVENTUELLE SPESIFIKKE MÅL FOR DELOMRÅDER:
TILSTANDSMÅL FOR ENKELTE AV ARTENE:

2.7 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrenset periode)

RESTAURERINGSTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	Kr/AREAL/ tid (DEL)OMRÅDE	TIDSROM (MND/UKE)
Åpne opp naturbeitemarken, med fokus på arealet på østsiden av Pestusetra (se bildet under) Målet er å åpne opp i engen slik at så mye lys som mulig slipper til bakken. Særlig bør dette prioriteres i østre del (se bildet), men hele setra bør ryddes. Oppslag og trær kappes så lavt som mulig. Rydding og fjerning av avfallet gjøres parallellt, så det ikke blir liggende i engen. Å	2022-2026 etter behov og kapasitet	Ca 4 daa	Hele året, men på frossen mark hvis omfattende.

åpne opp gir bedre vilkår for planter og beitedyr. Ryddesag eller lignende kan brukes på oppslaget og gammelt, høyvokst gras. For å ikke gjødsle engen skal kvist/hogstavfall fraktes ut av engen fortløpende. Ryddingen kan gjøres hele året, men hvis arbeidet er omfattende bør det heller gjennomføres på frossen mark.			
---	--	--	--



Figur 10 Hele setra bør ryddes for trær og oppslag, men arealet innenfor det blå bør prioriteres først. Manuell rydding, med påfølgende fjerning av avfallet, vil føre til bedre lysforhold og restaurere naturbeitemarken.



Figur 11 Bildet er tatt mot sørvest, i arealet som bør prioriteres for rydding. Her er det både oppslag og store grantrær som bør ryddes og fjernes. Foto: Mathilde Norby Lorentzen



Figur 12 Bildet er tatt mot øst, i arealet som bør prioriteres for rydding. I bakgrunnen skimtes Ramsøysetra. Her er det mye oppslag og trær som bør ryddes og fjernes. Slik eng er avhengig av gode lysforhold, og store trær og oppslag har en negativ innvirkning på dette. Foto: Mathilde Norby Lorentzen



Figur 13 Denne klyngen med trær anbefales fjernet. Hvis noe skal stå igjen så bør det kun være stedege trær, ikke gran. Bildet er tatt mot vest, med Pestusetra i bakgrunnen. Foto: Mathilde Norby Lorentzen

2.8 Skjøtselstiltak (jevnlige tiltak)

2.8.1 Beiting

BEITETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBruk M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	Kr/AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Beiting i dalen Beiting i dalen er nødvendig for å bevare naturverdiene på Ytre Halasetra (Pestusetra). I 2021 var beitetrykket for lavt. For å kunne restaurere og holde oppslag nede er det viktige å øke beitetrykket. Beitemarken bør være godt nedbeitet når sesongen er slutt. Sau, storfe (ikke de tyngste rasene), geit og hest er alle aktuelle, og her er alt beite bedre enn slik det er nå. Beite kan foregå eksempelvis fra sist i juni til august/september, slik det tradisjonelt har gjort. Gjødsling og tilleggsfôring bør unngås.	Årlig	27 daa på selve setra, men grunneiere i hele dalen bør jobbe sammen for å øke beitetrykket på alle setrene.	Slutten av juni-august/september

Generelt gjelder følgende for beiting i naturbeitemark:

- Beiting er nødvendig for å bevare naturbeitemarka.
- Vårbeiting kan redusere behovet for buskrydding.
- Beiting fører til tråkkspor som frøplanter kan spire i.
- Høstbeiting hindrer opphopning av dødgras (som gir grønn gjødsling) og gjør spiringa neste vår lettere.
- Sett dyrevelferd og førtilgang i høysetet.
- Tilleggsfôring må likevel ikke foregå inne på naturbeitemarka, og helst minst 50 m unna pga. næringstilførsel og gjødslingseffekt.
- Tunge husdyr bør ikke beite på visse typer naturbeitemark, særlig gjelder dette fuktig og frisk mark (pga. tråkkskader).
- På naturbeitemark med rik vårblostring bør vårbeitinga helst avsluttes tidlig, for eksempel før orkidéblostring om det finnes tidligblomstrende orkidéer.
- Naturbeitemark får en rikere insektfauna om man tar en pause i beitinga om sommeren så plantene får blomstre, eller man sørger for periodevis lavt beitetrykk om sommeren. Dette kan man f.eks. oppnå med skiftebeiting, slik at beitetida på hvert skifte blir nedkortet. Råd om pollinatorvennlig skjøtsel av selve enga (Elven & Bjureke 2019): 1) Unngå gjødsel, 2) Sein slått, 3) Vegetasjonen bør ikke kuttes plenkort, 4) Høyet bør bakketørkes/hesjes og deretter fjernes, 5) Unngå plantevernmiddel, 6) Spar noen deler av enga hvert år, 7) Ved beiting må beitetrykket være lavt og varigheten kort, 8) Bekjemp fremmede plantearter, 9) Vårbrenning som alternativ til slått/beite
- Beit gjerne nærliggende skog eller hagemark i sammenheng med naturbeitemarka. Dette vil gi utveksling av frø og gener mellom ulike arealer. Blomstring i kantsoner er viktige for insekter, men de bør ikke få gro igjen.
- Isådde, fulldyrka kulturenger bør ikke beites sammen med naturbeitemarka. Dette bl.a. for å hindre spredning av uønskede arter inn i naturbeitemarka, og for å hindre næringstilførsel/oppgjødsling.

2.8.2 Slått

TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	Kr/AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Slått på eng og myr Slått er et viktig skjøtselstiltak, og en gammel tradisjon i Romådalen. Når beitetrykket er for lavt, slik som nå, er slått viktig for å holde engen og myra åpen, og vegetasjonen kort. Aller helst bør området slås én gang årlig på sensommer/høst, men man kan også bytte på ved å feks ta halvparten ene året og andre halvpart året etter. Rydding av engen og økt beitetrykk bør likevel prioriteres før eventuelt slått. Slåtten gjøres manuelt med ljå, ryddesag eller lignende én gang i overgangen juli/august og fortsetter utover høsten. Graset får helst tørke utover engen et par dager før det rakes sammen og fjernes. Dette gjør at frø kan spres, og fjerning av graset hindrer gjødslingseffekt, noe som er viktig i bevaring av engen.	Årlig, så mye man klarer.	27 daa	Overgangen juli/august og utover høsten.

Årlige ryddetiltak i naturbeitemark:

- Sviing av dødgras om våren kan vurderes om det er behov for det eller om det er en del av tradisjonen på stedet. Dette kan kompensere dårlig nedbeiting på høsten, og er et insektvennlig tiltak om man svir bare på overflata.
- Ikke bruk tunge maskiner, spesielt i de fuktige partiene. Dette kan resultere i komprimering av jorda og kjøreskader. Trolig blir også artsmangfoldet negativt påvirket.
- Beitepusser blir ikke anbefalt uten at man kan få samlet opp mesteparten av grasavfallet. Beitepusser på lette maskiner (som tohjulstraktor eller ATV) er å foretrekke.
- Skjøtselslåt av mangelfullt beitet areal bør skje sent i sesongen, og helst med lette maskiner. Kantklipper med nylontråd eller ryddesag med trekantblad kan også nyttes på mindre areal der det er vanskelig å komme til med maskiner.
- Bekjempesselslåt (f.eks. einstape) bør skje minst to ganger i vekstsesongen.

2.8.3 Andre aktuelle skjøtselstiltak

TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBruk M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	Kr/AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/uke)

Landskapsperspektivet i skjøtselsplanen: For mange insekter er ikke bare naturbeitemarka, men også landskapet rundt eng viktig. Forslag til pollinatorvennlig skjøtsel og tilrettelegging av landskapet rundt eng (Elven & Bjørke 2019): 1) Bevar eller skap eksponert sandjord, 2) Bevar trær og buskar, 3) Bevar særlig selje og vier, 4) Bevar i det minste noe av bringebær, stornesle, tistler m.m., 5) Bevar død ved, 6) Bevar ferskvannsmiljø, 7) Bevar rydningsrøyser, steingarder m.m.

Unngå bruk av kunstgjødsel, gylle og bløtgjødsel, da blir eng ikke lenger semi-naturlig, og tilknyttet artmangfold vil i stor grad forsvinne. Enkelte naturbeitemarker kan tidligere ha vært gjødslet med mindre mengder fastmøkk som ble finfordelt. Man bør være forsiktig med dette, og det er i så fall viktig at man ligger nært opp til tradisjonell driftsmåte (små mengder, finfordelt).

Kunnskapsgrunnlaget om effekter er dårlig.

2.9 Oppfølging av skjøtselsplanen

NESTE REVIDERING/EVALUERES ÅR: 2026
BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER: Det er ønskelig at det ved revidering sjekkes for beitemarkssopp.
GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNT TILTAK SOM ER FINANSIERT DE SISTE 5 ÅRA: Ingen kjente som er finansiert.
PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELSPLANEN: Anders Ansnes Karlsen



Figur 14 Rester etter høyløe på slåttemyra. Slike gamle, ubehandlede tømmerstokker kan være viktige for flere arter, og bør bevares. Foto Mathilde Norby Lorentzen

Litteratur

- Bele, B. & Norderhaug, A. 2008. Bondens kulturmarksflora for Midt-Norge. Bioforsk Fokus 3(9) 2008.
- Bratli, H., Jordal, J.B., Stabbetorp, O.E. & Sverdrup-Thygeson, A. 2011. Naturbeitemark – et hotspot-habitat. Sluttrapport under ARKO-periode II. - NINA Rapport 714. 85 s.
- Bratli, H., Jordal, J.B., Norderhaug, A., Svalheim, E. 2012. Naturfaglig grunnlag for handlingsplan naturbeitemark og hagemark. Bioforsk Rapport vol 7 nr. 193/2012. 89 s.
- Bøe, B. 1999. Seterbok for Todalen. Seterboknemda i Todalen. 264 s.
- Elven, H. & Bjureke, K. 2019. Pollinatorvennlig skjøtsel av slåttemark og naturbeitemark. Andre utgave. Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo. Rapport nr. 77, 80 s.
- Hanssen, U. & Jordal, J.B. 2012. Kartlegging av naturtyper i kulturlandskapet i Trollheimen landskapsvernområde. Rapport J.B. Jordal 2012:01.
- Miljødirektoratet. 2015. Veileder for kartlegging, verdisetting og forvaltning av naturtyper på land og i ferskvann, Utkast til faktaark.
- Miljødirektoratet 2021. Kartleggingsinstruks - Kartlegging av terrestriske Naturtyper etter NiN2. Veileder M-1930. 374 s.
- Miljødirektoratet 2021. Naturbase.
<https://geocortex01.miljodirektoratet.no/Html5Viewer/?viewer=naturbase>.
- Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L., Kvamme, M. (red). 1999. Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. - Landbruksforlaget, Oslo.
- Sverdrup-Thygeson, A., Brandrud T.E. (red.), Bratli, H., Framstad, E., Jordal, J. B. & Ødegaard, F. 2011. Hotspots - naturtyper med mange truede arter. En gjennomgang av Rødlista for arter 2010 i forbindelse med ARKO-prosjektet. - NINA Rapport 683. 64 s.

Vedlegg

Artsliste

Under følger en artsliste fra Artskart og feltarbeidet i 2021. Rødlistevurdering følger Norsk rødliste for arter fra 2021. Listen er ikke uttømmende, og noe kan være oversett eller ikke registrert. Totalt er det registrert 24 arter innen karplanter, moser, sopp og insekter på Ytre Halasetra (Pestusetra).

Karplanter

bjørk
blekmarihand
einer
engfrytle
engsoleie
finnskjegg
fjelltimotei
føllblom
gråor
gulaks
gran
gullris
harerug
legeveronika
myrklegg

ryllik
småengkall
småsyre
sølvbunke
tepperot

Insekter

Krattbærmåler
Sjuprikket mariehøne

Sopp

okergul grynhatt

Moser

engkransmose

Naturtyper etter Miljødirektoratets instruks

Setra ble kartlagt etter Miljødirektoratets instruks. Naturtypene må gjennom en kvalitetssikring og godkjenning fra Miljødirektoratet før de publiseres i Naturbase. Dette er de foreløpige dataene:

Områdenavn	Naturbeitemark	Slåttemyr
Tilstandsbeskrivelse	Lokaliteten blir beitet noe med ungdyr, men det kommer likevel opp oppslag av bjørk. Plantet gran i vestre del som skygger mye av engen. Gran regnes ikke som naturlig forekommende her og behandles her som en fremmedart. Dette gir moderat tilstand.	Slås ikke lengre. Noe oppslag som følge av gjengroing, men går sakte. Små grøfter i form av torvgjerder rundt myrarealene. Gamle høyløer på myrene. Samlet gir dette moderat på tilstand. Kan slå mye av dette enda.
Naturmangfoldbeskrivelse	Lokaliteten er liten, noe som gir moderat på naturmangfold. Det ble ikke registrert rødlistede arter.	Størrelsen gir moderat på naturmangfold. Ingen rødlistearter sett.
Usikkerhetsbeskrivelse		
Tilstandsvurdering	Moderat	Moderat
Naturmangfoldvurdering	Lite	Moderat
Lokalitetskvalitet	Lav kvalitet	Moderat kvalitet
Areal	6,9 daa	39,9 daa

Lokalitetsbeskrivelse DN-håndbok 13

Lokalitetsbeskrivelsen er basert på Hanssen & Jordal (2012) og er ikke oppdatert i 2021.

Innledning Beskrivelsen er skrevet av Ulrike Hanssen 04.02.2012, basert på eget feltarbeid 05.07.2011 etter oppdrag fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, som del av et prosjekt utført sammen med biolog John Bjarne Jordal. Lokaliteten ligger innenfor tidligere registrert lokalitet BN00018132 Myrar i Romådalen, basert på Moen (1984) og Aune (2005). Den ligger i Trollheimen landskapsvernområde.

Beliggenhet og naturgrunnlag Lokaliteten ligger i Surnadal kommune i Romådalen, på nordsiden av elva Romåa, på Ytre Halasetra, mellom Pestusetra og Ramsøysetra. Sør for lokaliteten er det en stort sett fattig til intermediær og til dels skogkledt myr. I nord er det noen bergknauser, bjørkeskog og boreal hei. Lokaliteten ligger på en sørvendt li med en del grunnlendte partier. Det er både en seterbygning i vest og øst, og en forfalt seterbygning i sørvest. Berggrunnen består av diorittisk til granittisk gneis, migmatitt (www.ngu.no), dvs. kalkfattige bergarter, noe som i utgangspunktet gir grunnlag for næringsfattig vegetasjon. Lokaliteten ligger i lavalpin vegetasjonssone og dessuten i klart oseanisk vegetasjonsseksjon (O2).

Naturtyper og utforminger Naturtypen er naturbeitemark (DO4) av utformingen frisk fattigeng (DO404) (tilhører kulturmarkseng som er VU på rødlista for naturtyper 2011).

Artsmangfold Vegetasjonen har en del naturengarter bl.a. gulaks-art, tepperot, finnskjegg, fjelltimotei, fjellblom, legeveronika og småengkall. Det ble også registrert sølvbunke, engfrytle, slåttestarr, ryllik, engsoleie, småsyre, myrklegg, flekkmariehånd og gullris. Av trær og busker finnes bjørk, gråor, einer, furu, vier og plantet gran. Det ble registrert grønn vokssopp.

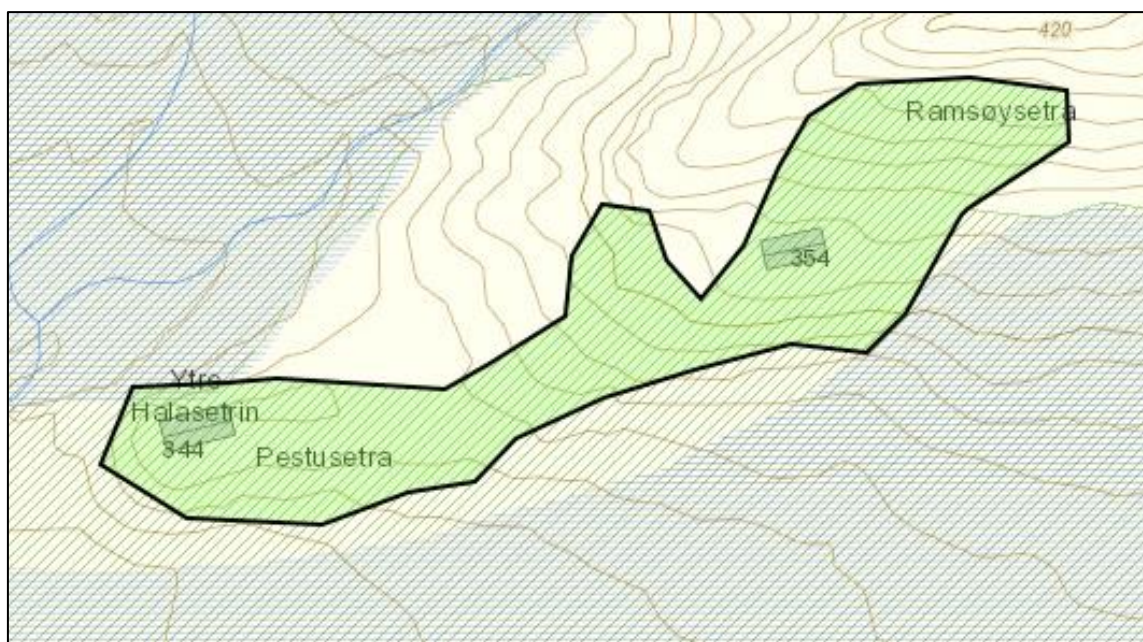
Påvirkning Ved feltbefaringen i 2011 ble lokaliteten ikke beitet lenger eller beitetrykket var for lavt. De spredte unge trærne på lokaliteten tyder på begynnende gjengroing.

Fremmede arter Det er plantet gran rundt hytta i vest. Ved seterhytta i øst vokser det rabarbra.

Råd om skjøtsel og hensyn Beiting bør tas opp igjen eller beitepresset øke en god del for å bevare den gras- og urterike vegetasjonen og hindre gjengroing. Det bør helst ikke gjødsles på lokaliteten. Fysiske inngrep bør unngås. Planta gran kan med fordel fjernes.

Landskap Lokaliteten er en av flere naturbeitemarker i området, og kan derfor sies å være del av et helhetlig landskap.

Verdi begrunnelse Lokaliteten får verdi C (lokalt viktig) fordi den har en del av naturengarter, men er ganske liten og det ble ikke registret rødlistearter. Lokaliteten bør sjekkes for beitemarkssopp.



Figur 15 Avgrensningen etter DN-håndbok 13.

Tiltakslogg, grunneiers notater

Eks. Slått, rydding, beiting, spesielle artsobservasjoner, mengder av interessante arter

AREAL/DELOMRÅDE:	TYPE TILTAK	PERIODE	ANTALL DAGSVERK/ TIMER	ÅR



Arkivsaksnummer: 2022/74-0

Saksbehandler: Hege Sæther Moen

Dato: 17.06.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for Trollheimen	23/2022	27.06.2022

Midler til tiltak i verneområdene i Trollheimen 2022 - 2. behandling

Dokumenter i saken

1. Møtereferat fra Innfallsport Storlidalen 09.06.2022

Innstilling fra forvalter

Verneområdestyret gjør følgende andre fordeling av tiltaksmidler fra Miljødirektoratet til bruk på Innerdalen og Trollheimen landskapsvernområder for 2022:

Tiltaksmidler 2022		Omsøkt	Fordeling 28.03.	Fordeling 27.06
1	Sti Svartådalen	50.00	50.000	68.000
2	Sti Gravbekken	1.000.000	1.000.000	1.000.000
3	Skjøtsel Vollasetra og Langbakksetra	30.000		30.000
4	Skjøtsel Jelsetra	20.000		20.000
5	Skjøtsel Svartdalsetra	20.000		20.000
6	Skjøtsel Renndølsetra	20.000		20.000
7	Skjøtsel Øyasetra	20.000		20.000
8	Skjøtsel Naustådalsetra	10.000		10.000
9	Skjøtsel Liabøsetra	10.000		0
10	Skjøtsel Innerdalshytta	30.000		36.000
11	Skjøtsel Romådalen	20.000		60.000
12	Skjøtsel Langlisetra / Alvstusetra	20.000		20.000

	Skjøtselstiltak samlet		200.000	236.000
13	Fremmede treslag Innerdalen	20.000		
14	Fremmede treslag Trollheimen	200.000		
	Uttak fremmede treslag samlet		100.000	100.000
15	Informasjon Renndølsetra	20.000	20.000	20.000
16	Innfallsporter	500.000	330.000	330.000
17	Utbedringer stier	100.000		
18	Produksjon skilt / infomateriell	50.000		
19	NoFence klaver	200.000	100.000	46.000
20	Ferdsestellere	0		
	Sum	2.340.000	1.800.000	1.800.000

Avsatt sum på 330.000 til bruk på Innfallsporter benyttes 300.000 til arbeid med innfallsport Storlidalen i tråd med planlagte tiltak slik det framgår av *Møtereferat fra Innfallsport Storlidalen 09.06.2022*. De resterende 30.000 nyttes til innkjøp av skilt til oppsett i Gjevilvassdalen samtidig med at det gjøres maskinarbeid her.

Forvalterne kan som vedtatt 28.03.2022 fremdeles omdisponere inntil 50.000 av de tildelte tiltaksmidlene uten særskilt behandling, mens større endringer bare kan skje i samråd med verneområdestyret / AU. Likevel er det ønskelig at verneområdestyret tas med i beslutningen også for mindre justeringer dersom dette passer med oppsatt møteplan, for slik å være oppdatert på arbeidet med tiltak i verneområdene de forvalter.

--- slutt på innstilling ---

Saksopplysninger / vurderinger

Verneområdestyret for Trollheimen behandlet i møtet den 28.03.2022 som VO sak 13/22 fordeling av tildelte tiltaksmidler slik det framgår av tabell under. Utfra status med tiltaksarbeid per 15.06.2022 foreslås mindre **justeringer** slik det framgår av tabell under og begrunnelse som følger i saken.

Tiltaksmidler 2022		Omsøkt	Fordeling 28.03.	Fordeling 27.06
1	Sti Svartådalen	50.00	50.000	68.000
2	Sti Gravbekken	1.000.000	1.000.000	1.000.000
3	Skjøtsel Vollasetra og Langbakksetra	30.000		30.000
4	Skjøtsel Jelsetra	20.000		20.000
5	Skjøtsel Svartdalsetra	20.000		20.000
6	Skjøtsel Renndølsetra	20.000		20.000
7	Skjøtsel Øyasetra	20.000		20.000
8	Skjøtsel Naustådalsetra	10.000		10.000
9	Skjøtsel Liabøsetra	10.000		0
10	Skjøtsel Innerdalshytta	30.000		36.000
11	Skjøtsel Romådalen	20.000		60.000
12	Skjøtsel Langlisetra / Alvstusetra	20.000		20.000
	Skjøtselstiltak samlet		200.000	236.000
13	Fremmede treslag Innerdalen	20.000		
14	Fremmede treslag Trollheimen	200.000		
	Uttak fremmede treslag samlet		100.000	100.000
15	Informasjon Renndølsetra	20.000	20.000	20.000
16	Innfallsporter	500.000	330.000	330.000
17	Utbedringer stier	100.000		
18	Produksjon skilt / infomateriell	50.000		
19	NoFence klaver	200.000	100.000	46.000
20	Ferdsestellere	0		
	Sum	2.340.000	1.800.000	1.800.000

Bakgrunn for endringene som er lagt inn er på *tiltak 1, sti Svartådalen* at prosjektering koster noe mer enn planlagt. Det er gjort avtale med firmaet Utmarksressurs AS om prosjektering og kostnadsoverslag som skal kunne brukes som anbudsdokument senere. Oppstart av arbeidet vil bli 28.06.2022 og levering per 01.10.2022.

For *tiltak 2 sti Gravbekken* er prosjektet planlagt utført i perioden 06.09. - 15.10.2022. Gjennomføringen er delt opp i innkjøp av arbeid som tjenestekjøp og innkjøp av stein grus og transport som egne innkjøp. Dette er gjort for å gjøre det lettere for lokale mindre bedrifter å kunne levere tilbud uten å måtte ta risiko med store utlegg til innkjøp av materiell og transport. Det lagt ut en frivillig anbudskonkurranse på tjenestekjøp arbeid på Doffin, og

kjente mulige lokale aktører er invitert til å levere tilbud. Anbudsbefaring har vært utsatt på grunn av snøforhold, menn skal gjennomføres 23.06.2022. Frist for å levere tilbud er frist for å levere tilbud er 08.07.2022. Innkjøp av stein og transport vil gjøres av forvalter i perioden fram mot oppstart av arbeidet i begynnelsen av september 2022. Det ventes at prosjektet gjennomføres som planlagt, men dette forutsetter at det leveres tilbud på arbeidsdelen. På planlagt møte i august kan det gjøres endringer i disponeringene om det ikke skulle lykkes med gjennomføringen av stiprosjektet som planlagt.

For *tiltak 3-12* som er ulike skjøtselsprosjekt, har kartlegginger utført i 2021 vært gjennomgått og innstilling til flerårige avtaler basert på kunnskap som framkommer av dette finnes i egen sak *Trollheimens verneområder – Skjøtsel og restaurering av viktige naturtyper, satsing og utvikling.*

Basert på vurderingene i saken om de ulike skjøtselprosjektene er sum for de ulike områdene justert noe i forhold til det som var omsøkt. Samlet sum som foreslås benyttet til Skjøtsel er på 236.000 kr. I det videre kommenteres bare tiltak som er justert i forhold til det som er omsøkt.

For tiltak *9 Skjøtsel Liabøsetra* foreslås det ikke å gå videre med midler fra verneområdeforvaltningen da dette området nå inngår i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket, som har egne midler til i varetakelse av dette viktige arealet.

Tiltak 10 Skjøtsel Innerdalshytta, har en prisstigning på leie av geit per døgn gått opp siden oppstart av dette prosjektet der vernemyndigheten leier inn en dyreeier med NoFence på geit til en fast pris per geit med killinger / døgn. For å oppnå tilstrekkelig effekt er det nødvendig å beite 3 mnd per år. Tidligere har dette kostet ca 30.000 per år, men dette vil etter justering nå koste 36.000 per år.

For *tiltak 11 Romådalen*, var det foreslått en sum på 20.000 tilsvarende de øvrige setrene der det har blitt gjennomført en kombinasjon av flere skjøtselstiltak – beiting, slått og rydding. Etter kartlegging og gjennomgang av dette området viser det seg at tre ulike seterområder i Romådalen har behov for skjøtsel, og forslag til framtidig avtale blir derfor justert til 20.000 per seter – 60.000 til sammen for Romådalen.

For *tiltak 13 og 14 uttak av fremmede treslag i Innerdalen og Trollheimen* er dette nå bedre i gang enn i 2021. Flere grunneiere gjennomfører uttak, har varslet at de vil gjøre uttak eller har varslet at de er positive til at det blir gjort uttak i form av tjenestekjøp i regi av verneområdestyret for Trollheimen på deres eiendom. Tildelt sum på 100.000 er trolig for lav, men den foreslås ikke justert nå, da vi ved møte 29.-30.august vet mer om gjennomføringsevnen på stiprosjektet i Gjevilvassdalen. Skulle vi se at vi da har behov for

flere penger totalt for å gjennomføre hogstprosjektene kan vi be om supplerende tildeling fra Miljødirektoratet 31. august samtidig med økonomirapporteringen.

For *tiltak 16 innfallsporter* er summen for tiltaksposten ikke foreslått endret, men verneområdestyret bes vedta at summen disponeres til gjennomføring av planlagte tiltak i Storlidalen. Her har arbeidsgruppa besluttet hva som skal skje av tilrettelegging, avklart hvem som skal stå som ansvarlige for gjennomføringen og hvem som senere skal drifte de ulike tiltakene. Se vedlegg *Møtereferat fra Innfallsport Storlidalen 09.06.2022* som beskriver status for arbeidet så langt og planlagt prosess videre.

Justeringene som verneområdestyret er bedt om å gjøre basert på dagens informasjon om de enkelte planlagte tiltak, foreslås justert mot *tiltak 19 NoFence klaver* – som da reduseres fra 100.000 til 46.000 kr.



**Verneområdestyret
for Trollheimen**

Postadresse
Postboks 2600
7734 STEINKJER

Besøksadresse
Rindalsvegen 2A
6657 Rindal

Kontakt
Sentralbord: +47 74 16 80 00
Direkte: +47 73 19 93 87
fmltpost@statsforvalteren.no
<https://www.nasjonalparkstyre.no/trollheimen>

«MOTTAKERNAVN»

«ADRESSE»

«POSTNR» «POSTSTED»

Saksbehandler Hege Sæther Moen

Vår ref. 2020/11021-0 432.2

Deres ref. «REF»

Dato 17.06.2022

Referat fra møte om innfallsport Storlidalen 09.06.2022

Befaring Ormberget kl 10:00 - 13.30 ble gjennomført med Hege Sæther Moen, Linda Mai H. Weiseth, Hans Edvard Thyve, Thorvald Storli (med frue) og grunneier og initiativtaker for oppsett av gapahuken på Ormberget Arnstein Dørum. Det ble her orientert om hvordan gapahuken ble bygget, kostnader knyttet til dette og hvordan den ble brukt og driftet. Et hyggelig sted som er mye brukt av hyttefolket og andre på tur i Gjevilvassdalen.



Møte på Storli Gard kl 14:00 – 16:00

Deltakere:

Storli Gard ved Wenche og Hallvard Storli
Bortistu Gjestegard ved Linda Mai H Weiseth og Hans Edvard Thyve
Bårdsgarden ved Bente og Arnt Vasli
Storli Sameie ved Thorvald Storli
Lønset Grunneierlag ved John Torve
Oppdal Kommune ved Gro Aalbu
Verneområdestyret for Trollheimen ved Odd Arne Hoel
Verneområdeforvalter Hege Sæther Moen

Etter lunsj og kaffe ble arbeidsgruppa oppdatert på status i forhold til tidligere planer for innfallsportarbeidet i Storlidalen, og det ble enighet om hva det jobbes videre med.



Det var enighet i gruppa om at det er naturlig at den enkelte grunneier har ansvar /eierskap og drift av tiltak som gapahuk, wc o.l. på sin eiendom. Kostnader ved drift av slike tiltak skal dekkes inn ved frivillig betaling via vipps. Ved større vedlikeholdsbehov kan verneområdestyret bistå med midler.

Informasjonstavler må være verneområdestyrets ansvar og eierskap, og tilsyn og vedlikehold må skje i regi av Verneområdestyret.

For stitilrettelegging og ny bru over Storbekken må også Trondhjems Turistforening inn med eierskap og drift.

Finansieringen bør tredeles. Der Verneområdestyret står for ca 1/3, oppdal kommune for ca 1/3 og grunneiere / andre for 1/3. Finansieringen kan skje ved økonomisk tilskudd eller dugnad / egeninnsats.

For tiltakene ble det gjort grove anslag på kostnader som grunnlag for videre arbeid med finansiering. Gro Aalbu har etter dialog internt i kommunen gitt tilbakemelding på at det kan søkes om Stilk-midler dersom grunneier er søker. Dette er midler som kan gis til tiltak som fremmer tilgjengelighet og opplevelseskvalitet. Det er også mulig å søke Oppdal kommune om midler til infrastruktur- søknader på inntil 100.000. Gebyr for saksbehandling oppsett av gapahuk må beregnes til 10.800.

Thorvald Storli har tatt kontakt med Bjørn Rise ved Byggfag på Oppdal videregående skole, og de er positive til å prefabrikere to gapahuker i stavlaft. Torvald har sett på en type gapahuk som kan være aktuell – se bilde under. Han foreslår at sommeren kan benyttes for det papirmessige, grunnarbeid i høst, transport og oppsett ved Tovatnet i høst om den første blir ferdig til at dette er mulig, og transport med snøscooter i vinter til tomt ved stien mot Vassendsetra med montering neste sommer. Bilde under viser eksempel på gapahuk.



I det videre følger oppsett og oversikt over tiltak som planlegges gjennomført.

Skilttyper som skal produseres og nyttes i Storlidalen:

- Grønnskilt Storlidalen som viser reisen innover i forhold til viktige turmål, informasjon og tilbud til besøkende innover dalen.
 - Trollheimen – kartplakat med tekst om Trollheimen landskapsvernområde
 - Storlidalen – kartplakat med tekst om Storlidalen
 - Råd om ferdsel
 - Vis hensyn til beitedyr
- Mindre skilt med WC/Dusj, utleie av kano / båt sykkel m.m.

Trollheimen	Storlidalen	Portalskilt
2 typer til denne størrelsen: Råd om ferdsel Vis hensyn til beitedyr	Grønnskilt Storlidalen	Stistart



Planlagte tiltak

Lønset

- Grønnskilt Storlidalen ved krysset på Lønset

Tavle ved Ångardsbrua

- Skiltplakat Trollheimen på eksisterende skilttavle
- Skiltplakat Storlidalen på eksisterende skilttavle
- Skilttavle med grønnskilt Storlidalen ved veien etter brua

Bårdsgarden

- Skilttavle Portal
- Skilttavle Råd om ferdsel
- Utleiesykler til bruk mellom stistart Storli og Bårdsgården

Storli

- Skilttavle Trollheimen
- Skilttavle Storlidalen
- Skilttavle Råd om ferdsel
- Skilttavle Vis hensyn til beitedyr
- Kultursti Bortistu
- Etablere gapahuk med godkjent bål plass ved stimøte mellom Storli og Bårdsgården retning Vassendsetra
- Tilgang til WC/Dusj

Tovatna

- Sti mellom Storli og Tovatna utbedres / klopplegges
- Etablere gapahuk med godkjent bål plass ved område som nyttes av teltere og dagsbesøk om sommeren og skiløpere om vinteren
- Tilgang til WC
- Rydde vekk ikke godkjente bål plasser
- Etablere bru over Storbekken

Fra tidligere møter er endel tiltak på Lønset også tatt med, disse er foreløpig ikke tatt med videre, men kan vurderes senere.



Kostnad og finansiering /eierskap, ansvar og drift

Tiltak	Kostnad	Eierskap	Drift
Skilttavler (10)	145.000	Verneområdestyret	Verneområdestyret
Oppsett av skilttavler	125.000		
Plakater til skilttavler + +	50.000		
Gapahuk ved stimøte S / B	200.000	Storli Sameie	Storli Sameie
Gapahuk ved Tovatna	200.000	Storli Gard	Storli Gard
Bru Storbekken	200.000	Trondhjems Turistforening	Trondhjems Turistforening
Utbedring sti Storli - Tovatna	100.000	Trondhjems Turistforening	Trondhjems Turistforening
Rydde bålplasser Tovatna	25.000	Storli Gard	Storli Gard
WC Tovatna	25.000	Storli Gard	Storli Gard
WC/Dusj Storli	60.000	Ola Storli	Ola Storli
Sykler Storli Bårdsgarden	50.000	Bårdsgarden	Bårdsgarden
Kultursti	370.000	Bortistu Gjestegård	Bortistu Gjestegård
	1.550.000		

Kostandene over er estimat basert på pristilbud og kostnader på tilsvarende tiltak gjennomført i andre områder.

Utfra tilsvarende tilrettelegging på Innfallsport i Helgetunmarka bør tiltaket finansieres av fellesskapet av interessenter / aktører med ca 1/3 fra verneområdestyret for Trollheimen, ca 1/3 fra Oppdal kommune og ca 1/3 fra private aktører og organisasjoner.

Det foreslås følgende fordeling av kostander:

Verneområdestyret 550.000

Oppdal kommune 500.000

Grunneiere og organisasjoner 500.000

Det foreslås å søke Oppdal kommune og andre mulige aktører om støtte til prosjektene. Tilgang til WC på Storli finnes allerede, og regnes som egenkapital i prosjektet.

Rydding av bålplasser, en del av byggearbeidene på gapahukene og oppsett av skilttavler kan skje som dugnad av grunneierne / samarbeidsaktørene og slik regnes som egenkapital.

For stiarbeid og bru ønsker vi samarbeid med Trondhjems Turistforening (TT), og håper det er mulig å finansiere deler av kostandene til stiarbeidet med tippemidler.

Igangsetting av tiltak må skje i tråd med finansiering og avtaler med aktuelle aktører.



Finansiering / fordelt på aktører, dugnad og penger:

Tiltak	Kostnad	Tilført kapital	Dugnad /egenkapital
Skilttavler (10)	145.000	145.000	
Oppsett av skilttavler	125.000	25.000	100.000
Plakater til skilttavler + +	50.000	50.000	
Gapahuk ved stimøte S / B	200.000	130.000	70.000
Gapahuk ved Tovatna	200.000	130.000	70.000
Bru Storbekken	200.000	200.000	
Utbedring sti Storli - Tovatna	100.000	100.000	
Rydde bålplasser Tovatna	25.000		25.000
WC Tovatna	25.000	25.000	
WC/Dusj Storli	60.000		60.000
Sykler Storli Bårdsgarden	50.000	25.000	25.000
Kultursti	370.000	170.000	200.000
	1.550.000	1.000.000	550.000

Verneområdestyret har allerede i 2021 finansiert produksjon av skilt og plakater for til sammen 55.000, og tildeler med stor sannsynlighet 300.00 til bruk på innfallsport Storlidalen i 2022 i sitt møte den 27.06.2022.

Prioriteringer for 2022 – 2024.

Det er ramme for å bruke 300.000 eks mva i 2022, pluss det som kan finansieres ved søknad om støtte. Utfra dette planlegges følgende for 2022.

Det søkes om tillatelse for oppsett av skilt og gapahukene sommeren 2022.
Skilt produseres og settes opp.

Materialer til Gapahukene kjøpes inn og avtale med Oppdal Videregående skole om bygging inngås. Oppsett av gapahuk på Tovatna er mulig å gjøre høsten 2022, mens gapahuken på stiskillet mot Vassendsetra planlegges vår /sommer 2023.

For sti og bru innhentes pris og prosjektering i 2022 slik at tiltaket kan ferdigstilles i 2023.

Opprydding av bålplasser og etablering av WC på Tovatna 2023 – 2024.

Kulturstien ferdigstilles 2022 av Bortistu. Her er det allerede gjort en del med støtte fra andre aktører. Regnskap for dette innarbeides i prosjektet for innfallsport Storlidalen når dette er klart, og støtte til prosjektet vil da inngå i delfinansieringen av kulturstien i innfallsportarbeidet.

Bårdsgarden har allerede skaffen en del sykler, og søkt om støtte til tiltaket fra innfallsportprosjektet allerede i 2020. Tildeling ble da utsatt slik at det blir sett i



sammenheng med den helhetlige tilretteleggingen i Storlidalen. Videre innkjøp av sykler til bruk mellom Storli og Bårdsgarden gjøres når det vises om det er økonomi til det i 2022 / 2023.

Med hilsen

Hege Sæther Moen
verneområdeforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Likelydende brev sendt til:

Storli Gard ved Wenche og Hallvard Storli
Bortistu Gjestegard ved Linda Mai H. Wiseth og Hans Edvard Thyve
Oppdal Kommune ved Gro Aalbu
Lønset Grunneierlag ved John Torve
Verneområdestyret for Trollheimen ved Odd Arne Hoel
Bårdsgarden ved Bente og Arnt Vasli
Storli Sameie ved Thorvald Storli



Arkivsaksnummer: 2020/10127-0

Saksbehandler: Hege Sæther Moen

Dato: 13.06.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for Trollheimen	24/2022	27.06.2022

Trollheimen landskapsvernområde - Adkomstvei til hytte på Heldalen, Rennebu kommune

Innstilling fra forvalter

Verneområdestyret avslår søknad om dispensasjon for etablering av ny adkomst til hytte på gnr 10 bnr 27. Begrunnelsen er at ny omsøkt adkomst ikke vurderes å være beste lokalisering for verneverdiene, heller ikke om de etablerte kjøresporene ved dagens adkomst restaureres som oppfølging av et eventuelt vilkår i en tillatelse slik det ble gitt i VO sak 48/20.

Vilkår for bruk av § 48 vurderes ikke å være oppfylt med omsøkt ny adkomst. Tiltaket vurderes å gi større skade på landskap og vegetasjon enn restaureringen av de eldre kjøreskadene oppveies av. Tiltaket vurderes å innvirke negativt på verneverdiene og landskapet. Vilkårene for å kunne bruke NML § 48 vurderes ikke å være til stede.

[---](#) slutt på innstilling [---](#)

Dokumenter i saken

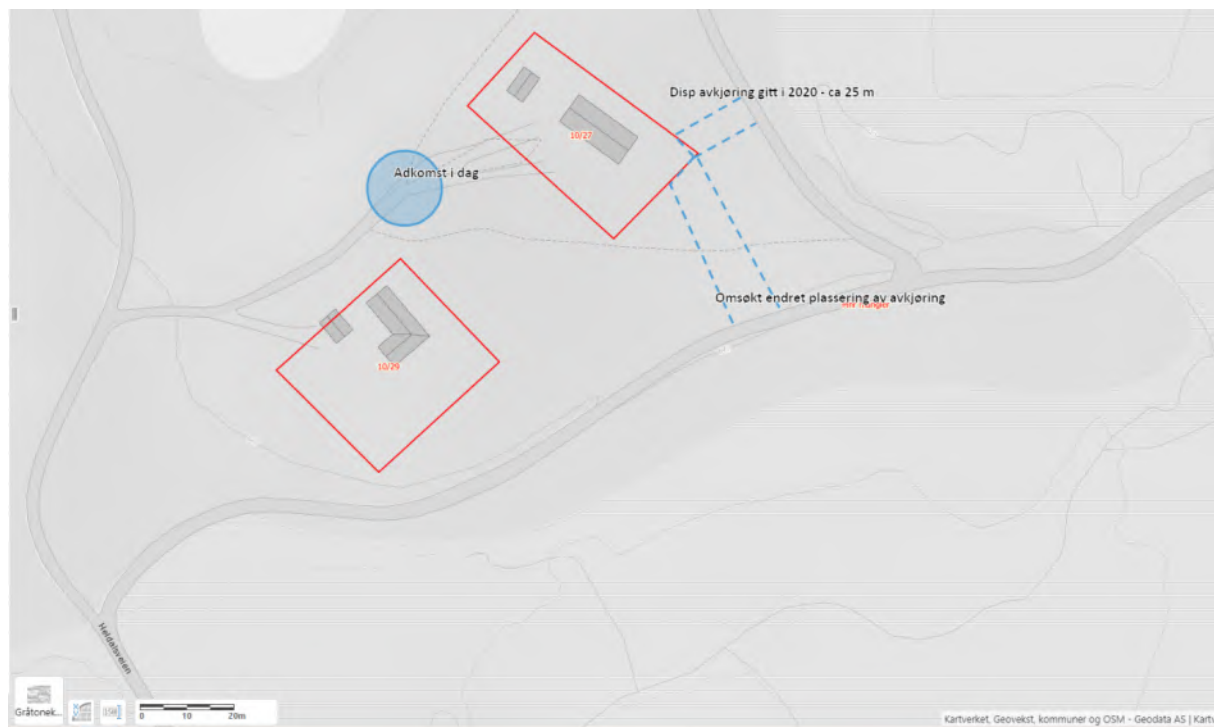
1. Søknad av 21.02.2022 fra Hallgeir Måseide om mulighet for endring av adkomstvei til hytte gnr 10 bnr 27
2. Brev av 10.11.2020 til Hallgeir Måseide med vedtak i VO sak 48/2020, Dispensasjon for etablering av ny adkomstvei til hytte på gnr 10 bnr 27 i Heldalen, Rennebu

Saksopplysninger

Søker Hallgeir Måseide søkte den 12.09.2020 om etablering av ny adkomstvei til sin hytte på gnr. 10 bnr. 27 i Heldalen, Rennebu kommune. Verneområdestyret behandlet saken som VO sak 48/2020 i møte den 09.11.2020 og gav dispensasjon til etablering av ny adkomst fra vei på østsiden av hytta. Det ble stilt som vilkår at gamle kjørespor fra tidligere kjøring i terreng til hytta fra dagens adkomst skulle utbedres som ledd i etableringen av ny adkomst.

Da Måseide kontaktet eier av veien (veibygger?) som han hadde fått dispensasjon fra verneområdestyret for å etablere adkomst fra, ville vedkommende ikke gi tillatelse til å etablere slik adkomst eller gi tilgang til bruk av veien han hadde bygd. Måseide søker derfor om å etablere ny adkomst direkte fra fellesveien til Storholtet. Han ønsker å gruse opp adkomsten helt fram til tomtegrensa.

Under følger et kartutsnitt med påtegnet dagens adkomst og kjørespor til hytte på 10/27, adkomst fra vei i øst som Verneområdestyret gav dispensasjon for etablering til i VO sak 48/20, og omsøkt ny adkomst.



Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har 08.02.2011 med hjemmel i Naturmangfoldloven (NML) § 62 delegert forvaltningsmyndigheten for Trollheimen landskapsvernområde til Verneområdestyret for Trollheimen.

Verneområdestyret for Trollheimen har den 04.03.2020 delegert til sine forvaltere mulighet for å behandle saker i tråd med verneforskriftens generelle dispensasjonsbestemmelser, forvaltningsplanens retningslinjer og etablert forvaltningspraksis.

Verneformål – forskrift

Trollheimen landskapsvernområde (LVO) ble vernet i desember 1987 med hjemmel i naturvernloven. *Formålet med vern av Trollheimen som landskapsvernområde er å ta vare på eit særmerkt og vakkert fjellområde med skog og seterdalar og eit rikt plante- og dyreliv.*

Av vernereglene går det i punkt 1.1 fram at *alle inngrep som vesentlig kan endra karakteren til landskapet er forbodne*. Eksempler på tiltak som omfattes av forbudet framgår av punkt a): *Oppføring av bygningar, anlegg og faste innretningar, framføring av luftleidningar, jordkablar*

og kloakkleidningar, bygging av vegar, drenering og anna form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, lausbryting og fjerning av stein, mineral eller fossilar, bergverksdrift, vassdragsregulering, og sprøyting med kjemiske midlar mot lauvtreoppslag. Opplistinga er ikkje fullstendig.

Det er mulig å gi dispensasjon fra dette forbudet for spesielle formål knyttet til landbruk, skogbruk, reindrift og turistforeningsaktivitet, men ikke knyttet til hytter eller private formål.

En eventuell dispensasjon må vurderes med hjemmel i Naturmangfoldloven § 48 (Dispensasjon fra vernevedtak).

Forvaltningsplan

Forvaltningsplanen for verneområdene i Trollheimen gir retningslinjer for hva det etter søknad kan åpnes for av tekniske inngrep / tiltak og motorferdsel, og gir føringer for vilkår som bør settes om ulike tillatelser skal gis.

Generelt skal eksisterende terreng og vegetasjon rundt bygninger skal bevares i størst mulig grad. Det går fram av forvaltningsplanens føringer at tilrettelegging av uteareal ved bygging av plattinger, planering, oppfylling av masse, inngjerding og etablering av plen / hage ikke er ønskelig, samt at dette er søknadspliktig. Det kan blant annet ikke tilføres masse utenfra til oppfylling eller opp grusing uten særskilt dispensasjon for dette.

Det går fram av verneforskriften punkt 5.2 c og forvaltningsplanen at kjøring på Heldalsveien er tillatt (når veien er brøytet). Kjøring utenfor godkjent opparbeidet vei er å regne som ulovlig motorferdsel.

Naturmangfoldloven

Ved vurdering av alle dispensasjoner som behandles etter verneforskriften og andre vedtak som berører naturmangfold skal NML §§ 8-12 nyttes for å sikre at viktige naturhensyn er ivarettatt og ulike metoder er vurdert.

I mangel av en dispensasjonsbestemmelse i verneforskriften for Trollheimen landskapsvernområde for omsøkt tiltak, må en eventuell dispensasjon i denne saken vurderes etter NML § 48. Forutsetningen for å kunne nytte NML § 48 er at tiltaket ikke strir mot formålet med vernet, og ikke truer verneverdiene. NML § 48 er en videreføring av eldre verneforskrifters bestemmelser for å gi dispensasjon i særskilte tilfeller. Adgangen for å gi dispensasjon skal være snever og helst nyttes for bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser som er av stor betydning for søker. Det skal ikke gis dispensasjon dersom dette kan legge grunnlag for en utvikling som på sikt kan skade verneformålet gjennom sumvirkning av flere enkeltinngrep.

Presedens

Ethvert vedtak vil medføre en viss presedens fare. I denne saken er det derfor viktig å vurdere om en eventuell dispensasjon fører til at også andre ønsker tilsvarende tiltak, og hva som kan skille på om et tiltak kan imøtekommes eller avslås i ulike saker.

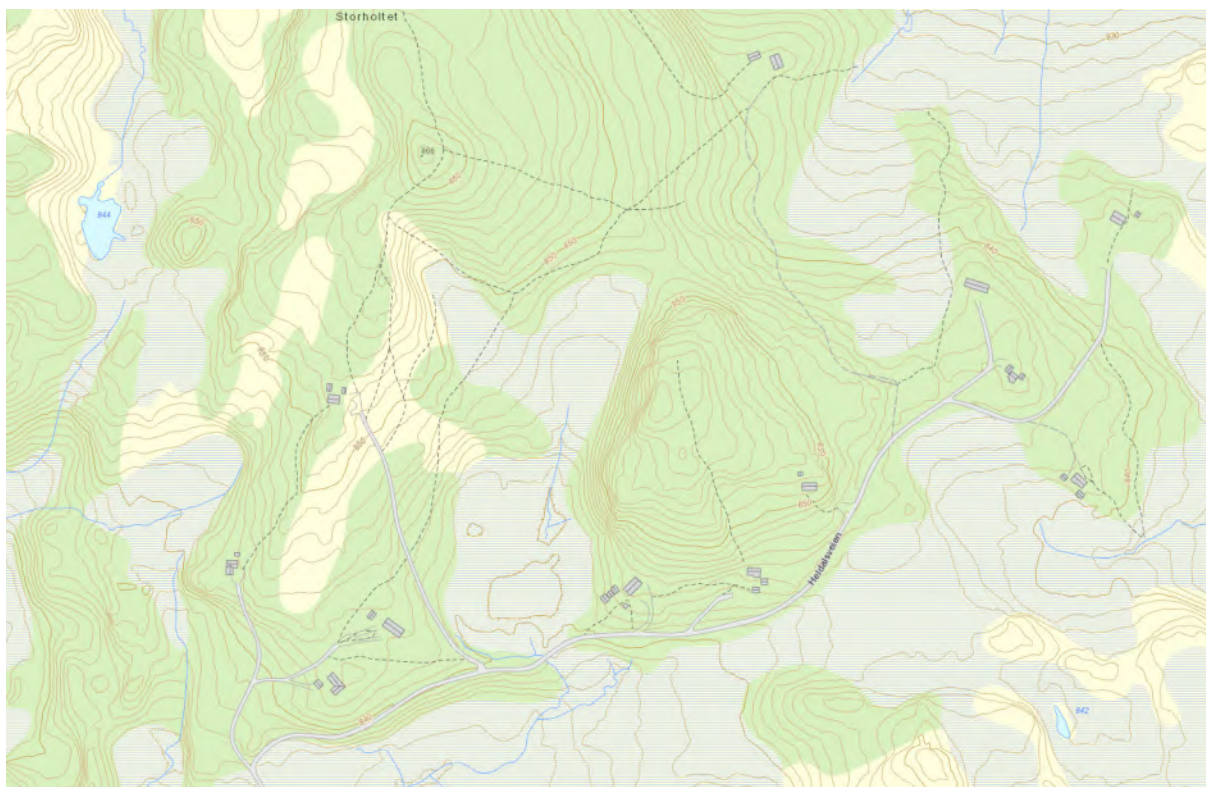
Søker har her hytte nær eksisterende vei, slik at en dispensasjon vil være et mindre inngrep enn om avstanden til hytta fra vei er større. Det er derimot allereie en adkomst til hytta i dag, som har vært nyttet av tidligere hytteeier. Dagens adkomst går ikkje helt fram til hytta, og det har på grunn av vegetasjon og terreng vært mulig å kjøre videre fra veien slutter og til hytta i terrenget, noe som har vært praktisert, og som har gitt kjørespor i terrenget.

Det har tidligere ikke vært gitt dispensasjon for etablering av adkomst til hytte i Trollheimen før i VO sak 48/20, der verneområdestyret vurderte at hytteeier kunne få slik tillatelse mot at skade påført vegetasjon ved den gamle tilkomsten ble restaurert.

Vurdering

Verneområdestyret behandlet denne saken som VO sak 48/2020. Privatrettslige forhold gjør at det nå søkes om adkomst på ny lokalitet. Selv om verneområdestyret i VO sak 48/20 gav dispensasjon for etablering av ny adkomst til hytta, med vilkår om at kjørespor skulle utbedres som ledd i denne nyetableringen, vurderer forvalter at dette er en ny praksis som ennå ikke kan behandles delegert. Da det også dreier seg om samme søker, men et nytt tiltak, må saken vurderes helhetlig på nytt.

Kart og flyfoto under viser hytter og adkomstvei i denne delen av Trollheimen.





Det er adkomst ved vei til de fleste hytter, men også tydelige kjørespor til og ved hyttene i terrenget. Noen hytter ligger et stykke fra etablert vei. På kart og flyfoto over er søkers hytte mellom de to avtakene fra hovedveien inn i hyttefeltet Storholtet.

Verneområdestyret gav i VO sak 48/20 dispensasjon for etablering av ny adkomst, med vilkår om at de gamle kjøresproene samtidig skulle rastaureres. Begrunnelsen for å kunne imøtekomme søker var at gjenopprettingen ville forbedre verneverdiene, og slik samlet gi et bedre resultat enn før. Omsøkt adkomst var på tørr mark, like ved veien og berøre et mindre areal enn det som var skadet av den til da ulovlige kjøringen fra dagens adkomst til hytta.

Omsøkt ny adkomst vurderes å være et noe større inngrep, særlig om det gis tillatelse til å etablere tilkomsten helt til hyttetomta. Ved befaring i området er den nye plasseringen på adkomsten slik at den vil være mer synlig i terrenget og vil for å dekke søkers behov i samme grad som den som det ble åpnet for i sak 48/20, være et større inngrep. Hovedveien inn i hyttefeltet Storholtet er grøftet, og en adkomst fra denne vil kreve mer gravearbeid, grusing og mer synlige dreneringsrør for å passere grøfta. Forvalter vurderer at fordelene for verneverdiene ikke oppveies av ulempene ved det nye tiltaket i samme grad som ved adkomsten gitt i sak 48/20.

§ 8 «Kunnskapsgrunnlaget»

Kunnskapsgrunnlaget i saken er hentet fra søknad, forvalters befaringer i 2020 og 2022, forvaltningsplan og etablert forvaltningspraksis, samt flyfoto i GisLink. Det er ikke gjort vurderinger i forhold til kunnskapsgrunnlag fra artskart eller andre databaser over artsmangfold, da endret tilkomst til hytta ikke vurderes å endre påvirkningen på artsmangfoldet vesentlig.

Krav om utbedring av eksisterende kjørespor som del av en dispensasjon som ble stilt som vilkår i vedtak i sak 48/2020 ble vurdert å gi en økt bedring av naturtilstanden på generelt grunnlag.

Kunnskapsgrunnlaget vurderes å være tilstrekkelig for å kunne behandle saken og det er ikke nødvendig å ta i bruk § 9 «Føre-varprinsippet».

§ 10 «Økosystemtilnærming og samla belastning»

Hytta på gnr. 10 bnr. 27 ligger i et eksisterende hyttefelt, med vei fram til de fleste av hyttene. Endret tilkomst til hytta vurderes ikke å endre påvirkningen på arts mangfoldet vesentlig, men adkomstens plassering og lengde (tiltakets størrelse) er klart av betydning for om det bør imøtekommes. Krav om utbedring av eksisterende kjørespor som del av en dispensasjon ble ved vedtak i sak 48/20 vurdert å gi en økt bedring av naturtilstanden, og var også grunnlaget for at saken ikke vurderes å gi uheldig presedensvirkning. Slik saken nå vurderes er dette forholdet ikke lenger likt. Slik situasjonen er nå vurderes det best å beholde dagens adkomst, og samtidig peke på at kjøring fra veien stopper til hytta er å anse som ulovlig motorferdsel. Skaden kan om den ulovlige kjøringen fortsetter, pålegges reparert.

§ 11 «Kostnaden ved miljøforringelsen skal bæres av tiltakshaver»

Da det ikke åpnes for omsøkt ny adkomst vurderes det ikke nødvendig å gjøre vurderinger etter § 11. Men ved fortsatt bruk av kjørespor fram til hytta, vil det kunne stilles krav om at kostand knyttet til utbedring av disse må bæres av hytteeier.

§ 12 «Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder»

Ny omsøkt adkomst vurderes ikke å være beste lokalisering for verneverdiene, heller ikke om de etablerte kjøresporene ved dagens adkomst restaureres som oppfølging av et eventuelt vilkår i en tillatelse. Forvalter vurderer at omsøkt adkomst er et for stort inngrep sammenlignet både med dagens og med adkomst gitt dispensasjon for i sak VO 48/20.

§ 48 Dispensasjon i særskilte tilfeller

Vilkår for bruk av § 48 vurderes ikke å være oppfylt med omsøkt ny adkomst. Tiltaket vurderes å gi større skade på landskap og vegetasjon enn restaureringen av de eldre kjøreskadene oppveies av. Tiltaket vurderes å innvirke negativt på verneverdiene og landskapet. Vilkårene for å kunne bruke NML § 48 vurderes ikke å være til stede.

From: Hallgeir Måseide[hallgeir.maseide@gmail.com]

Sent: 21.02.2022 14:52:00

To: Moen, Hege Sæther[hesmo@statsforvalteren.no]

Subject: Vedr hyttetilkomst Nerskogen

Hei, og takk for sist!

Viser til sak 2020/ 10127-0, der vi fikk godkjent å ordne med ny tilkomst til vår hytte gnr 10 bnr 27 i Rennebu kommune.

Det har ikke blitt noen etablering av ny tilkomst, og årsaken er at nabo Rise sa tvert nei da han fikk nabovarsel. Vi skjønner ikke årsaken til dette, ut fra at jeg tolket han positiv innstilt da jeg snakket med han om denne muligheten. Men vi registrerer at det er et sterkt "eierforhold" til aktuell veistubb, og vi ser nå mørkt på å ha et "veisamarbeid" her.

Sender deg derfor denne forespørselen om vår plan B kan være aktuell. Viser da til vedlagte bilde, der vi gruser opp direkte fra fellesveien til Storholtet. Dette vil gi tilsvarende "inngrep" som det vi fikk godkjent, - dog at vi kunne tenke oss å opparbeide vei til tomtegrensa.

Kan du være snill å se litt på dette, og gi en tilbakemelding på hva som kan være mulig, og hvordan vi da må "angripe" det?

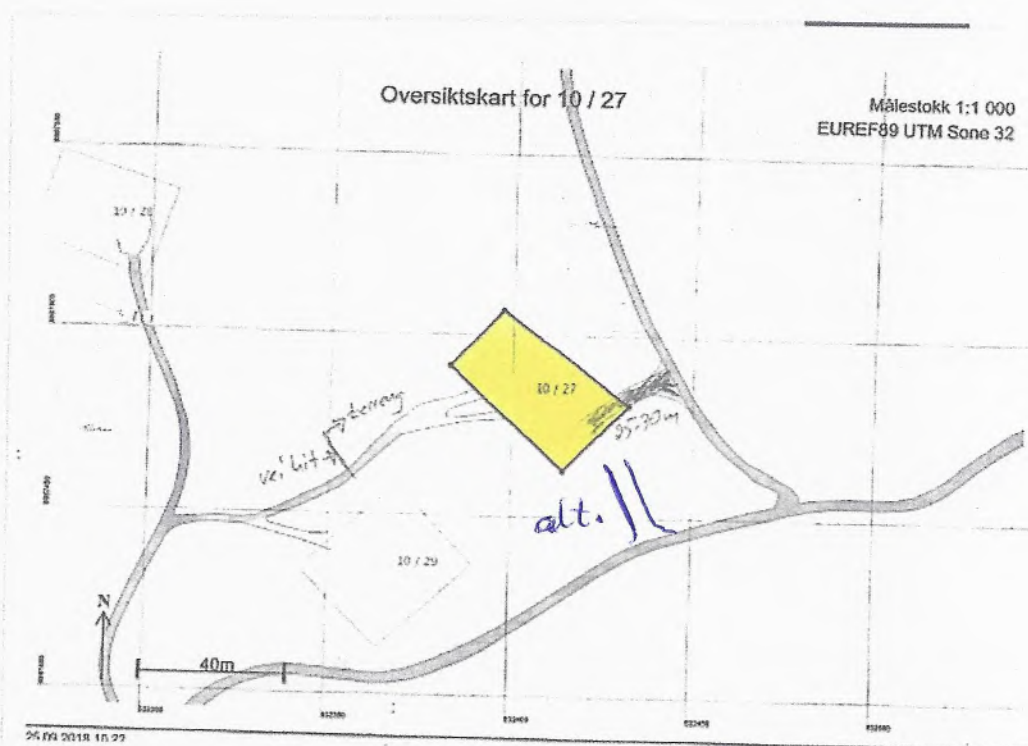
Med vennlig hilsen

Hallgeir Måseide

tlf 926 54 503



Verneområdestyret
for Trollheimen



Plankartet over viser hytta på tomt 10/27 og de to alternativene for adkomst, dagens via tomt 10/29 eller fra veien i øst. Bildene under viser dagens adkomst og mulig ny adkomst.





Hallgeir Måseide
Trøan 10
7354 VIGGJA

Saksbehandler Hege Sæther Moen

Vår ref. 2020/10127-0

Deres ref.

Dato 10.11.2020

Hallgeir Måseide - Søknad om etablering av ny adkomst til hytte i Heldalen - Trollheimen landskapsvernområde, Rennebu kommune

Det vises til din søknad/henvendelse av 12.09.20 om mulighet for flytting av adkomstvei til hytte på gnr 10 bnr 27 på Nerskogen i Rennebu kommune.

Saken ble behandlet av verneområdestyret for Trollheimen i møte den 09.11.20 som VO sak 48/2020. Styrets vedtok enstemmig forvalters innstilling i saken. Vedtak framgår under, og saksframlegg som viser vurderinger i saken er vedlagt.

Merk at det er en del vilkår i vedtaket som forutsetter at undertegnede forvalter kontaktes før arbeidet skal iverksettes.

Vedtak

Hallgeir Måseide gis dispensasjon for etablering av ny adkomstvei fra vei i øst til sin hytte på gnr 10 bnr 27 i Heldalen, Rennebu kommune.

Søker må kontakte forvalter før arbeidet igangsettes slik at beste trase av hensyn til artsmangfold og landskapsverdier kan velges, og detaljer omkring behov for / valg av grus kan avklares. Som vilkår for å få etablere ny adkomst må dagens adkomst og kjørespor utbedres etter veiledning fra forvalter.

Dispensasjonen gis med hjemmel i NML § 48. Begrunnelsen for å kunne imøtekomme søkers behov i denne saken med vilkår om gjenoppretting av etablerte kjøreskader, er at det vurderes at tiltaket vil være gi forbedring av verneverdiene i området. Tiltak gjennomført i tråd med vilkår om gjenoppretting av eksisterende skade i terreng, vurderes ikke å innvirke negativt på landskap eller verneverdier. Vilkårene for å kunne bruke NML § 48 vurderes å være til stede.

Forholdet til annet lovverk

Tiltakshaver er selv ansvarlig for at nødvendige tillatelser etter andre lovverk er innhentet.



Klagemulighet

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. Forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. Klagen stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Verneområdestyret for Trollheimen.

Med hilsen

Hege Sæther Moen
verneområdeforvalter

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen underskrift

Kopi til:

Fylkesmannen i Trøndelag	Postboks 2600	7734	STEINKJER
Fylkesmannen i Møre og Romsdal	Postboks 2520	6404	MOLDE
Rennebu kommune	Myrveien 1 Berkåk	7391	RENNEBU

Arkivsaksnr: 2020/10127-0

Saksbehandler: Hege Sæther Moen

Dato: 26.10.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for Trollheimen	48/2020	09.11.2020

Hallgeir Måseide - Søknad om etablering av ny adkomst til hytte i Heldalen - Trollheimen landskapsvernområde, Rennebu kommune

Forvalters innstilling

Hallgeir Måseide gis dispensasjon for etablering av ny adkomstvei fra vei i øst til sin hytte på gnr 10 bnr 27 i Heldalen, Rennebu kommune.

Søker må kontakte forvalter før arbeidet igangsettes slik at beste trase av hensyn til arts mangfold og landskapsverdier kan velges, og detaljer omkring behov for / valg av grus kan avklares. Som vilkår for å få etablere ny adkomst må dagens adkomst og kjørespor utbedres etter veiledning fra forvalter.

Dispensasjonen gis med hjemmel i NML § 48. Begrunnelsen for å kunne imøtekomme søkers behov i denne saken med vilkår om gjenoppretting av etablerte kjøreskader, er at det vurderes at tiltaket vil være gi forbedring av verneverdiene i området. Tiltak gjennomført i tråd med vilkår om gjenoppretting av eksisterende skade i terreng, vurderes ikke å innvirke negativt på landskap eller verneverdier. Vilkårene for å kunne bruke NML § 48 vurderes å være til stede.

Forholdet til annet lovverk

Tiltakshaver er selv ansvarlig for at nødvendige tillatelser etter andre lovverk er innhentet.

Klagemulighet

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. Forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. Klagen stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Verneområdestyret for Trollheimen.

Saksopplysninger

Det vises til henvendelse på epost 12.09.2020 fra Hallgeir Måseide om mulighet for endring av adkomst til hytte på gnr 10 bnr 27 i Rennebu kommune.

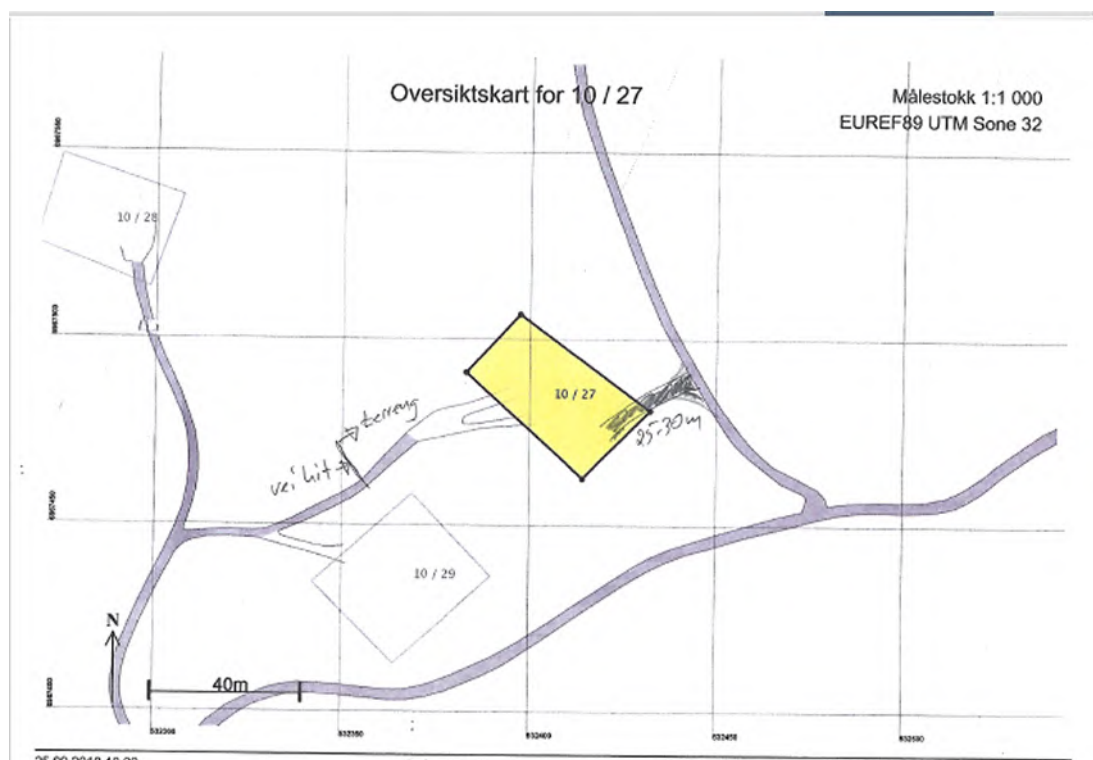
Måseide kjøpte hytta i november 2018, og ble snart oppmerksom på at det var en lokal oppfatning av at adkomsten til hytta burde være fra andre siden enn dagens. Leder i områdets grunneierlag, Jon Sverre Sugaren, har også spurt Måseide om hvordan han stiller seg til en slik endring.

I forbindelse med at veiene til hyttene i Heldalen ble brøytet til påske i 2019, ble det brøytet helt fram til hytta på gnr 10 bnr 27 for å komme til med møbler og gjøre ferdig innflyttingen etter kjøpet av hytta høsten 2018. Dette gjorde at nabo på gnr 10 bnr 29 ble uheldig avskjært for tilgang til skiterreng fra sin hytte, og diskusjonen lokalt om hva som er riktig adkomst til hytta på gnr 10 bnr 27 ble tema for diskusjon.

Dagens adkomst går som plankart under viser via innkjørselen til nabohytta på gnr 10 bnr 29, og praksis har vært at det kjøres videre i terrenget fra der veien stopper til hytta – ca 60-70 m. Måseide tenker en ny tilkomst vil være bedre og vil gi mindre kjøring i terrenget. Området med tenkt ny tilkomst er tørt og vil kun kreve felling av noen trær samt grusing av en strekning på 25-30 m.

Ved en eventuell flytting av adkomst vil det også være behov for å endre på gjerdet som i dag har portstolper ved eksisterende adkomst til tomte.

Søker tenker en flytting av adkomsten er et *snilt* inngrep som vil gi en mer naturlig adkomst enn dagens, samtidig som han tror adkomsten vil bli slik den opprinnelig var planlagt da hyttefeltet ble etablert.



Plankartet over viser hytta på tomt 10/27 og de to alternativene for adkomst, dagens via tomt 10/29 eller fra veien i øst. Bildene under viser dagens adkomst og mulig ny adkomst.



Naturmangfoldloven, verneforskrift og forvaltningsplan

Miljøverndepartementet har 08.02.2011 med hjemmel i Naturmangfoldloven (NML) § 62 delegert forvaltningsmyndigheten til Verneområdestyret for Trollheimen.

Verneområdestyret for Trollheimen har den 04.03.2020 delegert til forvalter mulighet for å behandle saker i tråd med verneforskriftens generelle dispensasjonsbestemmelser,

forvaltningsplanens retningslinjer og etablert forvaltningspraksis. Alle dispensasjoner skal vurderes etter NML §§ 8-12.

Trollheimen landskapsvernområde (LVO) ble vernet i desember 1987 med hjemmel i naturvernloven. Formålet med vern av Trollheimen som landskapsvernområde er å ta vare på *eit særmerkt og vakkert fjellområde med skog og seterdalar og eit rikt plante- og dyreliv.*

Av vernereglene går det i punkt 1.1 fram at *alle inngrep som vesentlig kan endra karakteren til landskapet er forbodne.* Eksempler på tiltak som omfattes av forbudet framgår av punkt a):

Oppføring av bygningar, anlegg og faste innretningar, framføring av luftleidningar, jordkablar og kloakkleidningar, bygging av vegar, drenering og anna form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, lausbryting og fjerning av stein, mineral eller fossilar, bergverksdrift, vassdragsregulering, og sprøyting med kjemiske midlar mot lauvtreoppslag. Opplistinga er ikkje fullstendig.

Det er mulig å gi dispensasjon fra dette forbudet for spesielle formål knyttet til landbruk, skogbruk, reindrift og turistforeningsaktivitet, men ikke knyttet til hytter eller private formål. I mangel av en generell dispensasjonsbestemmelse, må en eventuell dispensasjon i denne saken vurderes etter NML § 48. Forutsetningen for å kunne nytte NML § 48 er at tiltaket ikke strir mot formålet med vernet, og ikke truer verneverdiene.

NML § 48 er en videreføring av eldre verneforskrifters bestemmelser for å gi dispensasjon i særskilte tilfeller. Dispensasjonsadgangen skal være snever og helst nyttes for bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser som er av stor betydning for søker. Det skal ikke gis dispensasjon dersom dette kan legge grunnlag for en utvikling som på sikt kan skade verneformålet gjennom sumvirkning av flere enkeltinngrep.

Forvaltningsplanen for verneområdene i Trollheimen gir retningslinjer for hva det etter søknad kan åpnes for av tiltak og motorferdsel, og setter vilkår for hvordan dette bør skje. Generelt skal eksisterende terreng og vegetasjon rundt bygninger skal bevares i størst mulig grad. Her går det fram at tilrettelegging av uteareal ved bygging av plattinger, planering, oppfylling av masse, inngjerding og etablering av plen / hage ikke er ønskelig. Det kan ikke tilføres masse utenfra til oppfylling eller oppgrusing uten særskilt dispensasjon for dette.

Det går fram av verneforskriften (punkt 5.2 c)) og forvaltningsplanen at kjøring på Heldalsveien er tillatt (når veien er brøytet). Kjøring utenfor godkjent opparbeidet vei er å regne som ulovlig motorferdsel.

Vurdering

Søker ønsker i denne saken å endre adkomst til hytta han kjøpte høsten 2018. Det er lite etablert forvaltningspraksis å støtte seg på i denne saken, og saken vurderes derfor å være riktig å legge fram for verneområdestyret for avgjørelse framfor å gis en delegert behandling av forvalter.

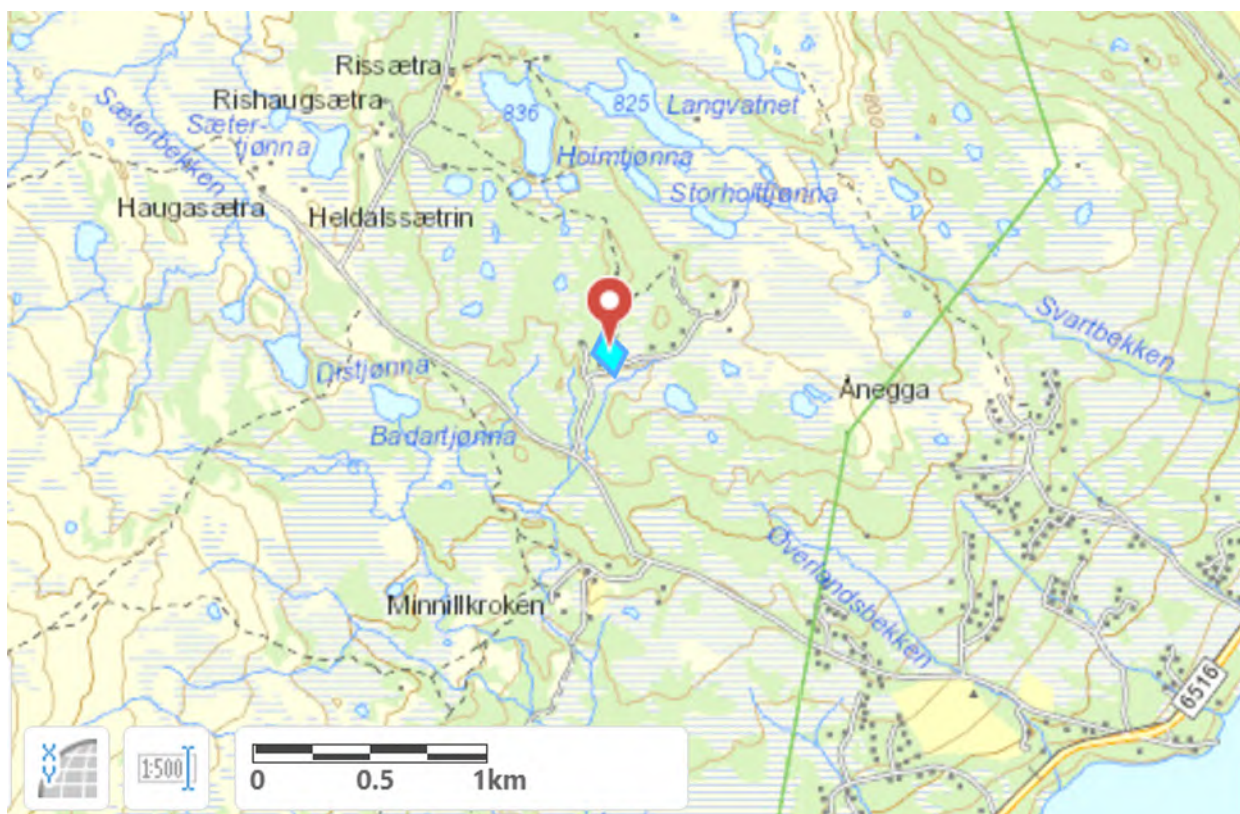
Grensen for Trollheimen LVO er noe ulikt satt i de ulike kommunene, og gjør at det i enkelte områder, som i Heldalen på Nerskogen i Rennebu kommune, ligger hyttefelt innenfor verneområdet. For andre områder er vernegrensen satt slik at hyttefelt ligger utenfor. Dette er grunnlaget for at det også må gjøres en noe ulik håndtering av hva som kan tillates av inngrep og aktivitet i ulike deler av verneområdet. Men hovedhensikten er likevel for alle områder å holde omfanget av inngrep så lavt som mulig.

Ny adkomst til hytta på gnr 10 bnr 27 vil gi kortere kjørestrekning til hytta enn dagens adkomst gir. Den er også planlagt i et skogkledd og noe tørrere område enn den som praktiseres som adkomst i dag.

Det er viktig å peke på at dagens praksis, der det kjøres helt fram til hytta, ikke er å regne som lovlig motorferdsel, selv om dette er en praksis som nok er etablert over tid. Veier som ikke er opparbeidet for bil regnes som utmark, og selv om det er mulig å kjøre fram til hytta i terrenget er dette ikke regnet som lovlig verken etter verneforskriften eller lov om motorferdsel.

For flere av hyttene i området er det kjørespor fra der veien stopper og fram til hyttene. Transport utover det som er (brøytet) vei krever dispensasjon, og kan bli anmeldt / bøtelagt dersom det blir gjennomført en kontroll i området.

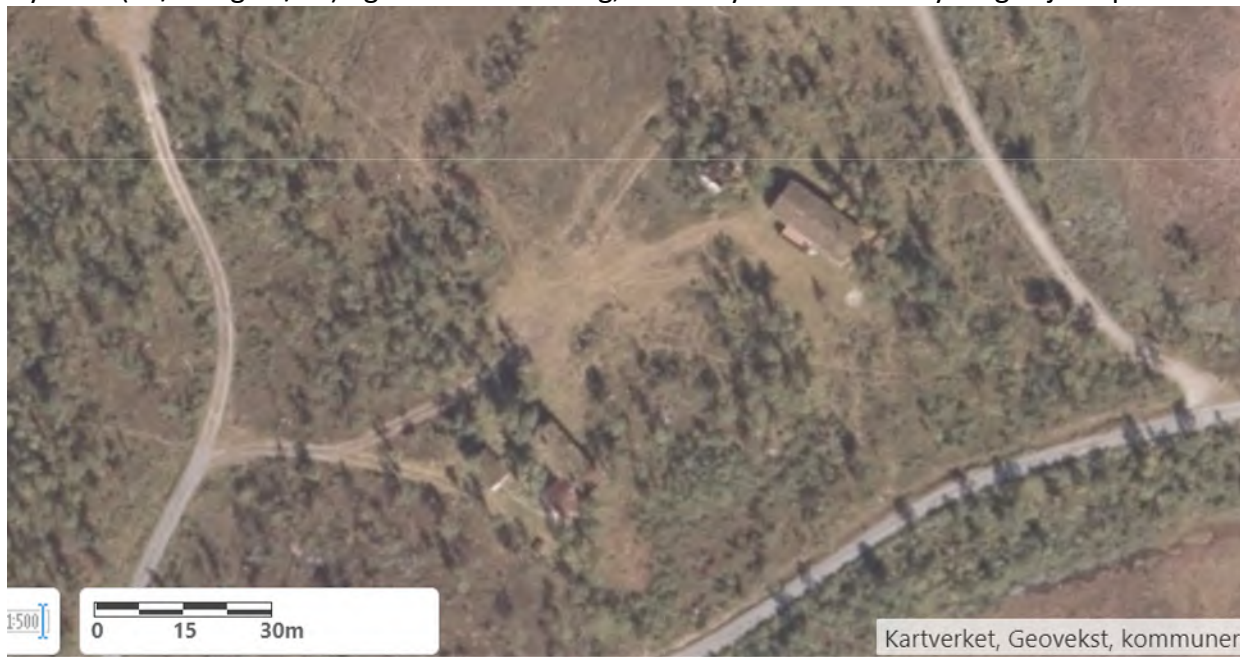
Kartet under viser tomte 10 /27 i Heldalen på Nerskogen.



Som det vises av kartet er det vei fram til både omsøkt hytte og andre hytter i området, og det er åpning i verneforskriften for bruk av bil etter veien i barmarksesongen og når veien er vinterbrøytet.

Det er oppkjørt skiløype øst for hyttene langs denne avstikkeren fra Heldalsveien, slik at utfart på ski som ev bli forstyrret ved oppbrøyting av veien til hyttene er skispor fra de enkelte hyttene til utfartsområder mot vest / nordvest.

Hyttene (10/27 og 10/29) og området omkring, viser i flyfoto under betydelige kjørespor.



Som flyfotoet over viser, og som det framgår av søkers beskrivelse av hvordan adkomst til hytta nyttes, så kjøres det i terrenget fram til hytta. Kjørespor vil ikke gro igjen med mindre etablert praksis stoppes. Dette gjelder i denne saken og i andre tilsvarende saker.

Etablering av ny adkomst som omsøkt her vil alene ikke reparere etablerte skader, men vil gi en kortere kjørestrekning til hytta på tørrere mark med noe skog. Dersom det ved en dispensasjon for etableringen av ny adkomst stilles vilkår om å utbedre kjøreskader ved dagens adkomst vil tiltaket over tid være bedre for verneverdiene.

§ 8 «Kunnskapsgrunnlaget»

Kunnskapsgrunnlaget i saken er hentet fra søknad, forvaltningsplan og etablert forvaltningspraksis, samt flyfoto i GisLink. Det er ikke gjort vurderinger i forhold til kunnskapsgrunnlag fra artskart eller andre databaser over arts mangfold, da endret tilkomst til hytta ikke vurderes å endre påvirkningen på arts mangfoldet vesentlig. Krav om utbedring av eksisterende kjørespor som del av en dispensasjon vurderes å gi en økt bedring av naturtilstanden på generelt grunnlag.

Kunnskapsgrunnlaget vurderes å være tilstrekkelig for å kunne behandle saken og det er ikke nødvendig å ta i bruk § 9 «Føre-varprinsippet».

§ 10 «Økosystemtilnærming og samla belastning»

Hytta på gnr 10 bnr 27 ligger i et eksisterende hyttefelt, med vei fram til de fleste av hyttene. Endret tilkomst til hytta vurderes ikke å endre påvirkningen på arts mangfoldet vesentlig. Krav om utbedring av eksisterende kjørespor som del av en dispensasjon vurderes å gi en økt bedring av naturtilstanden. Dette er også grunnlaget for at saken ikke vurderes å gi uheldig presedensvirkning. Denne dispensasjonen vil ikke føre til vesentlig økte

forstyrrelser på verneverdiene og økosystemet, utover at det for en kort periode vil være noe anleggsaktivitet – både for etablering av ny adkomst og ved reparasjon av de etablerte kjøresporene.

§ 11 «Kostnaden ved miljøforringelsen skal bæres av tiltakshaver»

Kostanden knyttet til utbedring av de etablerte kjøresporene til hytta må bæres av tiltakshaver.

§ 12 «Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder»

Etablering av ny adkomst og reparasjon av etablerte kjøreskader vurderes å være beste metode for verneverdiene. Forvalter må kontaktes når arbeidet skal iverksettes for å vurdere hvordan inngrepet i praksis skal skje med minst skade på landskap og arts mangfold. Det vil da også vurderes om det kan tillates å tilføre grus, og hvordan dette best skal skje for å hindre at det innføres fremmede arter til området.

§ 48 Dispensasjon i særskilte tilfeller

Begrunnelsen for å kunne imøtekomme søker om ny adkomst samtidig vil gi en utbedring av eksisterende terrengskade ved dagens etablerte praksis, som selv om den er ulovlig har vært nyttet i lang tid. Tiltaket vurderes om det gjennomføres med vilkår om gjenoppretting av eksisterende skade i terreng, ikke å innvirke negativt på landskap eller verneverdier. Vilkårene for å kunne bruke NML § 48 vurderes å være til stede.



Arkivsaksnummer: 2022/5686-0

Saksbehandler: Hege Sæther Moen

Dato: 15.06.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for Trollheimen	25/2022	27.06.2022

Trollheimen landskapsvernområde - Boring etter vann til fritidsbolig på Heldalen, Rennebu kommune

Innstilling fra forvalter

Verneområdestyret for Trollheimen gir Arnhild Herrem dispensasjon fra verneforskriften for Trollheimen landskapsvernområde kap IV punkt 1.1 for etablering av utvendig vannpost ved vannboring på den inngjerdede delen av gnr. 10 bnr. 29 som omsøkt.

Dispensasjonen er gitt med hjemmel i Naturmangfoldloven § 48 *Dispensasjon i særskilte tilfeller*. Vilkår for bruk av § 48 vurderes å være oppfylt ved at tiltaket er av forbigående karakter, og ikke vil påvirke verneverdiene nevneverdig.

Det er vektlagt ved vurderingen at det er av stor verdi for søker å få etablert bedre vanntilgang på hytta, samtidig som ulempene for verneverdiene er minimale og forbigående.

Vilkår

- Vannposten skal etableres mellom hytta og uthuset på det allerede inngjerdede arealet. Endring i plassering kan bare skje etter avklaring med verneområdeforvalter.
- Arbeidet med etableringen skal skje etter 15. juli og før vinteren legger veien igjen.
- Boreslam og annet avfall fra borearbeidet skal fjernes og leveres på godkjent mottak.
- Dispensasjonen er gyldig 3 år, dersom det ikke etableres vannpost ved brønnboring innen 3 år må en ve boring omsøkes på nytt.
- Tiltakshaver skal sende inn dokumentasjon i form av bilder som viser at tiltaket er gjennomført i tråd med dispensasjon og vilkår.

Dispensasjonen er gitt etter verneforskriften for Trollheimen landskapsvernområde. Nødvendige tillatelser etter andre lovverk må tiltakshaver selv avklare sammen med selskap som står for gjennomføringen.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

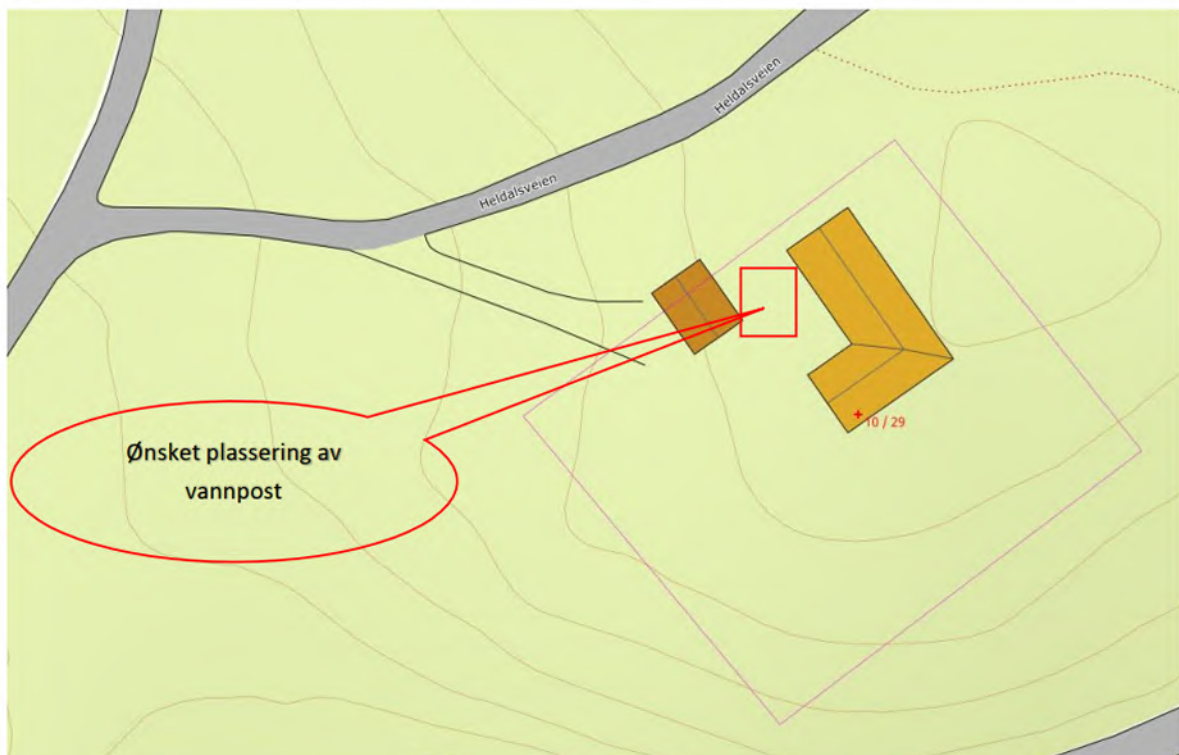
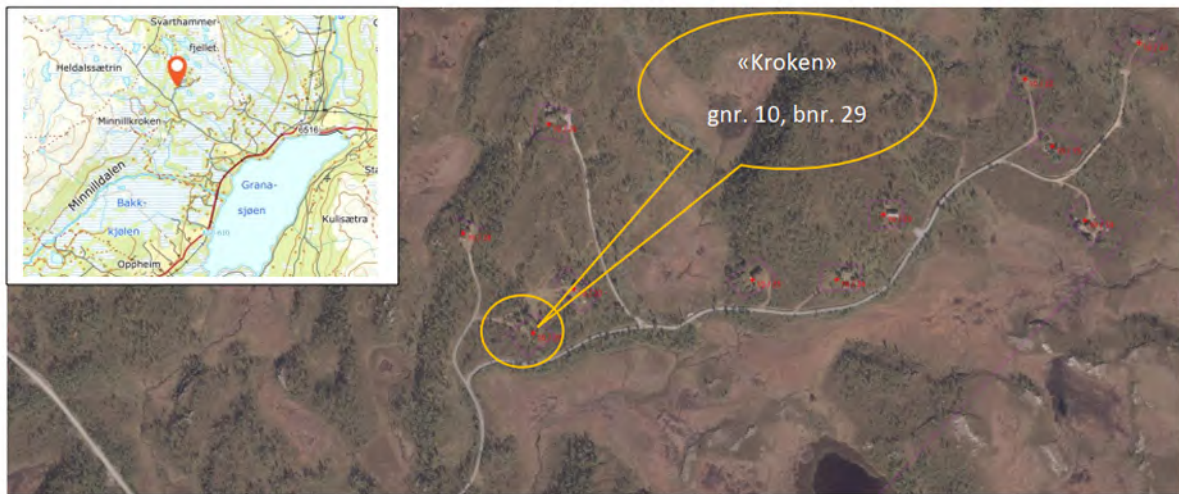
1. Søknad av 06.06.2022 fra Arnhild Herrem om etablering av vannpost på gnr. 10 bnr. 29 i Rennebu.

Saksopplysninger

Det vises til dialog per telefon og epost med søker om behov for å søke om dispensasjon for å bore etter vann til hytte som ligger innenfor grensen til Trollheimen landskapsvernområde.

I søknad av 06.06.2022 beskriver søker Arnhild Herrem behovet for bedre vanntilgang på hytta si på gnr. 10 bnr. 29 i Heldalen i Rennebu kommune. Kart under viser hyttas beliggenhet og planlagt borested på egen inngjerdet tomt mellom hytte og uthus.

«Kroken», gnr. 10, bnr. 29



(NB! Tomtegrense er vist med lilla strek, kommunen opplyser at denne ikke er innmålt og må dermed anses som unøyaktig. Vi har bedt kommunen om innmåling av tomtegrensene nå i sommer.)

Det presiseres i søknaden at det er snakk om en utendørs vannpost. Hytta har ikke innlagt verken vann eller strøm. Det har alltid vært tatt med vann til hytta sommerstid, mens det om vinteren har vært smeltet snø for å skaffe nødvendig vann. Da Herrem bor på Ørlandet er det både upraktisk og lite ønskelig å frakte store mengder vann til bruk på hytta. Samtidig er behovet for vann på hytta større enn da hennes foreldre eide hytta, da de var bosatt i Rennebu og slik oftere kunne hjem både å hente vann, og å dusje. Vann fraktes i dag i kanner med bil og tilhenger fra Herrems bolig på Ørlandet, og oppbevares på hytta over tid. Dette er ikke noen god løsning, da kvaliteten forringes ved lagring og oppbevaring av flere vannkanner heller ikke er en særlig estetisk.

Herrem mener vannsituasjonen er noe ulikt løst for hytter i området, men for hennes del er det ikke noen egnede bekker i nærheten, og bare myrvann som kan hentes for bruk i hytta. Dette er lite egnet som drikkevann.

Tiltaket beskrives som et inngrep der den eneste synlige løsningen etter boringen er et rør som stikker opp av bakken, hvor det monteres en pumpeløsning som ved hjelp av et aggregat pumper vann opp fra grunnen. Vannet vil deretter bæres inn i hytta til bruk.

Eksakt plassering er ikke avklart med brønnborefirma som skal gjøre jobben om det gis tillatelse til det, men det er fra søkers side ønskelig å plassere det på egen tomt, og da primært mellom hytte og uthus.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har 08.02.2011 med hjemmel i Naturmangfoldloven (NML) § 62 delegert forvaltningsmyndigheten for Trollheimen landskapsvernområde til Verneområdestyret for Trollheimen.

Verneområdestyret for Trollheimen har den 04.03.2020 delegert til sine forvaltere mulighet for å behandle saker i tråd med verneforskriftens generelle dispensasjonsbestemmelser, forvaltningsplanens retningslinjer og etablert forvaltningspraksis.

Verneformål – forskrift

Trollheimen landskapsvernområde (LVO) ble vernet i desember 1987 med hjemmel i naturvernloven. *Formålet med vern av Trollheimen som landskapsvernområde er å ta vare på eit særmerkt og vakkert fjellområde med skog og seterdalar og eit rikt plante- og dyreliv.*

Av vernereglene går det i punkt 1.1 fram at *alle inngrep som vesentlig kan endra karakteren til landskapet er forbodne*. Eksempler på tiltak som omfattes av forbudet framgår av punkt a): *Oppføring av bygningar, anlegg og faste innretningar, framføring av luftleidningar, jordkabler og kloakkleidningar, bygging av vegar, drenering og anna form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, lausbryting og fjerning av stein, mineral eller fossilar, bergverksdrift, vassdragsregulering, og sprøyting med kjemiske midlar mot lauvtreoppslag. Opplistinga er ikkje fullstendig.*

Det er mulig å gi dispensasjon fra dette forbudet for spesielle formål knyttet til landbruk, skogbruk, reindrift og turistforeningsaktivitet, men ikke knyttet til hytter eller private formål.

En eventuell dispensasjon må vurderes med hjemmel i Naturmangfoldloven § 48 (Dispensasjon fra vernevedtak).

Forvaltningsplan

Forvaltningsplanen for verneområdene i Trollheimen gir retningslinjer for hva det etter søknad kan åpnes for av tekniske inngrep / tiltak og motorferdsel, og gir føringer for vilkår som bør settes om ulike tillatelser skal gis.

Generelt skal eksisterende terreng og vegetasjon rundt bygninger skal bevares i størst mulig grad. Det går fram av forvaltningsplanens føringer at tilrettelegging av uteareal ved bygging av plattinger, planering, oppfylling av masse, inngjerding og etablering av plen / hage ikke er ønskelig, samt at dette er søknadspliktig.

Naturmangfoldloven

Ved vurdering av alle dispensasjoner som behandles etter verneforskriften og andre vedtak som berører naturmangfold skal NML §§ 8-12 nyttes for å sikre at viktige naturhensyn er ivarettatt og beste metode for gjennomføring er vurdert.

I mangel av en dispensasjonsbestemmelse i verneforskriften for Trollheimen landskapsvernområde for omsøkt tiltak, må en eventuell dispensasjon i denne saken vurderes etter NML § 48. Forutsetningen for å kunne nytte NML § 48 er at tiltaket ikke strir mot formålet med vernet, og ikke truer verneverdiene. NML § 48 er en videreføring av eldre verneforskrifters bestemmelser for å gi dispensasjon i særskilte tilfeller. Adgangen for å gi dispensasjon skal være snever og helst nyttes for bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser som er av stor betydning for søker. Det skal ikke gis dispensasjon dersom dette kan legge grunnlag for en utvikling som på sikt kan skade verneformålet gjennom sumvirkning av flere enkeltinngrep.

Presedens

Ethvert vedtak vil medføre en viss presedens fare. I denne saken er det derfor viktig å vurdere om en eventuell dispensasjon fører til at også andre ønsker tilsvarende tiltak, og hva som kan skille på om et tiltak kan imøtekommes eller avslås i ulike saker.

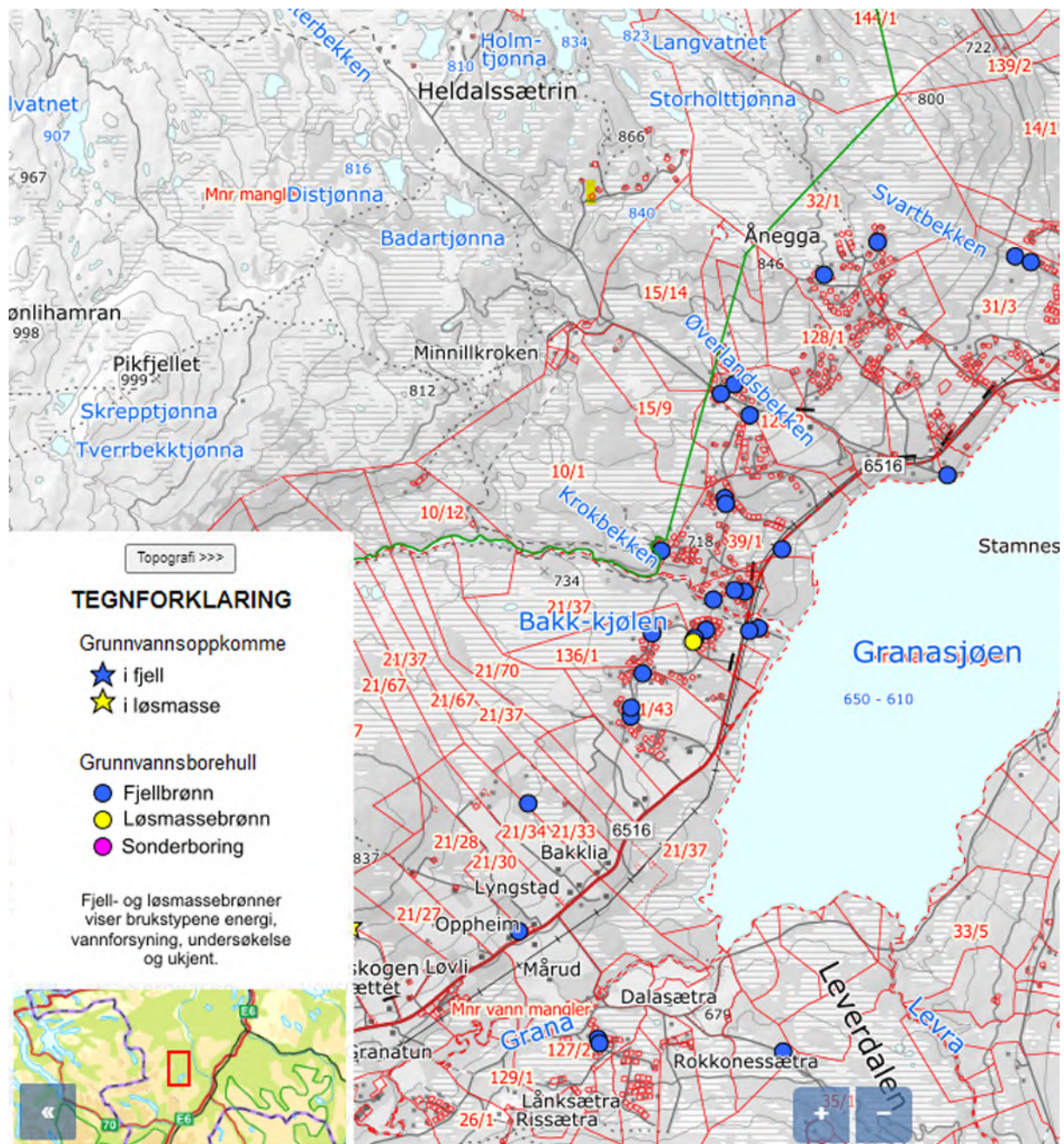
Søker har her hytte nær eksisterende vei, slik at en dispensasjon vil være et mindre inngrep her enn om avstanden til hytta fra vei er større.

Det er ikke registret brønner som er boret innenfor grensen til Trollheimen landskapsvernområde tidligere. Slik sett vil en dispensasjon i denne saken gi en viss form for presedens. Det er ved søk i miljøvedtaksregisteret gitt fleire tilsvarende dispensasjoner i andre verneområder, både til landbruksforetak og fritidsboliger.

Vurdering

Da det ikke finnes noen etablert forvaltningspraksis på denne typer tiltak legges saken fram for verneområdestyret for behandling. Sakens utfall og vurderinger vil deretter kunne brukes ved tilsvarende saker.

Alle firma som borer etter grunnvann eller grunnvarme i Norge har oppgaveplikt jf. §46 i Vannressursloven. NGU publiserer registrerte brønner med informasjon om borefirmaet i Nasjonal grunnvannsdatabasen (GRANADA). Søk i kartdatabasen viser flere brønner utenfor vernegrensen, men ingen innenfor. Hytta på gnr 10 bnr 29 ligger i retning av Storholtjønnna i øvre høyre del av kartutsnittet.



Bildene som følger viser hytta, som ligger på en liten forhøyning i terrenget. Det er veiadkomst fram til hyttetomta. Arealet som er inngjerdet er tydelig påvirket av bruk og ulikt den naturlige vegetasjonen omkring. På det siste bildet vises også de lagrede vannkannene som oppbevares på hytta.





§ 8 «Kunnskapsgrunnlaget»

Kunnskapsgrunnlaget i saken er hentet fra søknad, forvalters befaringer 09.06.2022, forvaltningsplan og etablert forvaltningspraksis, flyfoto i GisLink og registreringer i den nasjonale grunnvannsdatabasen GRANADA.

Det er ikke gjort vurderinger i forhold til kunnskapsgrunnlag fra artskart eller andre databaser over arts mangfold, da tiltaket er planlagt på allerede påvirket areal, og det ikke vurderes at etableringen vil endre bruken av hytta vesentlig. Påvirkningen fra eventuell økt bruk som følge av bedre fasiliteter ved hytte vurderes å være minimale sammenlignet med utbygging av høystandardhytter utenfor vernegrensen i dette området.

Kunnskapsgrunnlaget vurderes å være tilstrekkelig for å kunne behandle saken og det er ikke nødvendig å ta i bruk § 9 «Føre-varprinsippet».

§ 10 «Økosystemtilnærming og samla belastning»

Hytta på gnr. 10 bnr. 29 ligger i et eksisterende hyttefelt, med vei fram til de fleste av hyttene. Tiltaket er etter etablering ikke særlig synlig, og forstyrrelsen er forbigående. Det er derimot viktig at det tekniske arbeidet skjer i en tid der fugle- og dyrelivet er minst mulig sårbart, det vil her si etter 15. juli og før snøfall om høsten. Ved boring oppstår det avfall / boreslam – dette må fjernes fra området og leveres på godkjent mottak.

Dersom det tas hensyn til sårbar periode for fugle- og dyreliv, samt at slam fjernes, vurderes tiltaket ikke å påvirke økosystem negativt. Det vil også kunne tåle at andre hytter søker om tilsvarende tiltak, så lenge de ligger ved vei og transport av maskin til boringen ikke påfører vegetasjonen og landskapet.

§ 11 «Kostnaden ved miljøforringelsen skal bæres av tiltakshaver»

Kostnaden ved opprydding av boreslam, eller annen skade som oppstår ved gjennomføring av tiltaket må dekkes av tiltakshaver.

§ 12 «Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder»

For å sikre godt drikkevann vurderes i dette området boring å være beste metode. Det er derimot viktig at plasseringen skjer på areal som allerede er berørt av eiers bruk – det vil si på egen inngjerdet tomt.

§ 48 Dispensasjon i særskilte tilfeller

Vilkår for bruk av § 48 vurderes å være oppfylt i denne saken, da tiltaket er av forbigående karakter, og ikke vil påvirke verneverdiene nevneverdig. Det vurderes også å være av stor verdi for søker å få etablert bedre vanntilgang på hytta.

From: Arnhild Herrem[arnhild.herrem@gmail.com]

Sent: 06.06.2022 13:00:04

To: Rennebu kommune[postmottak@rennebu.kommune.no]; Moen, Hege
Sæther[hesmo@statsforvalteren.no]

Subject: Fwd: "Kroken" gnr. 10, bnr 29 i Rennebu - søknad om etablering av vannpost
Hei!

Vedlagt følger søknad om etablering av vannpost med vedlegg. Dokumentene sendes til Rennebu kommune som plan- og bygningsmyndighet og til Verneområdsstyret som forvalter av landskapsvernområdet.

Mvh

Arnhild Herrem

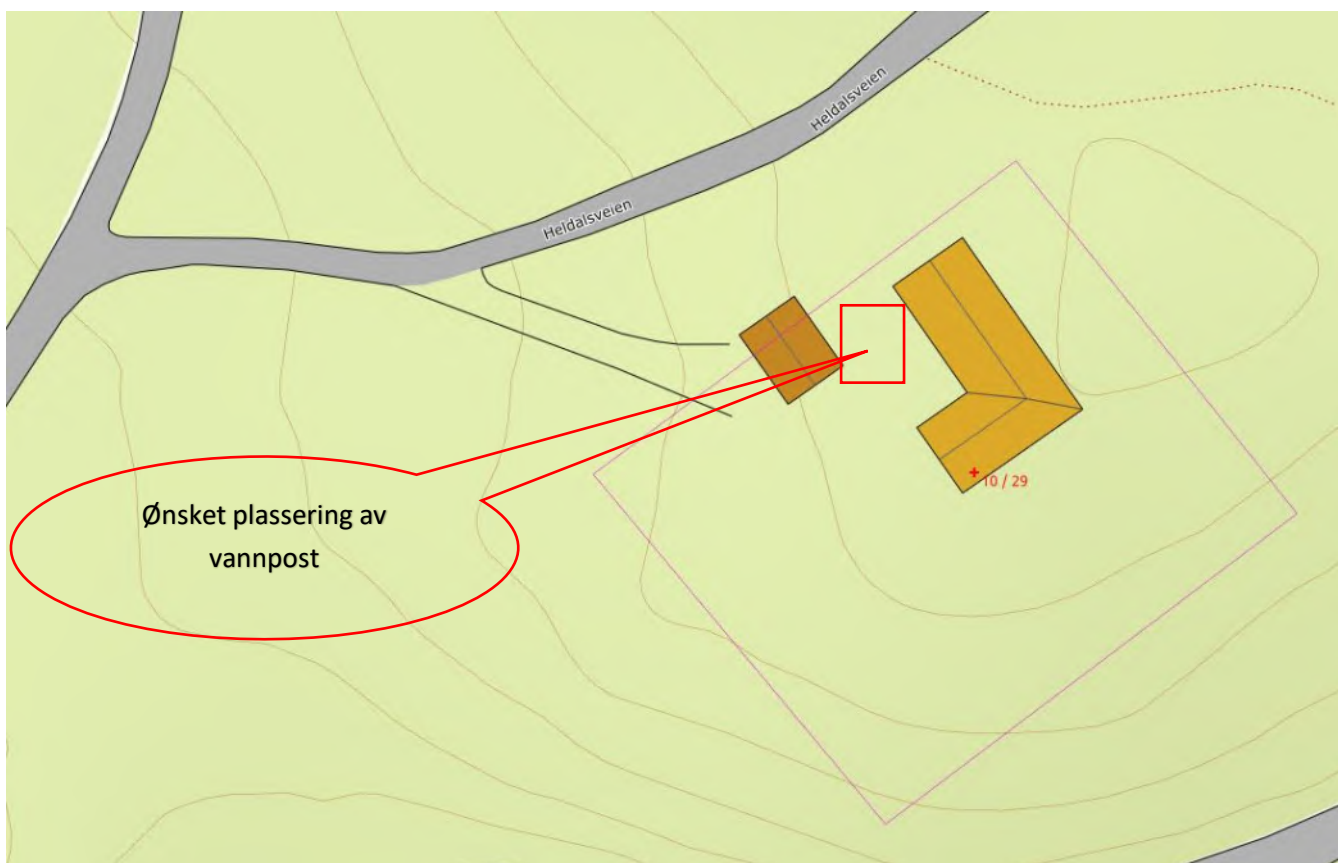
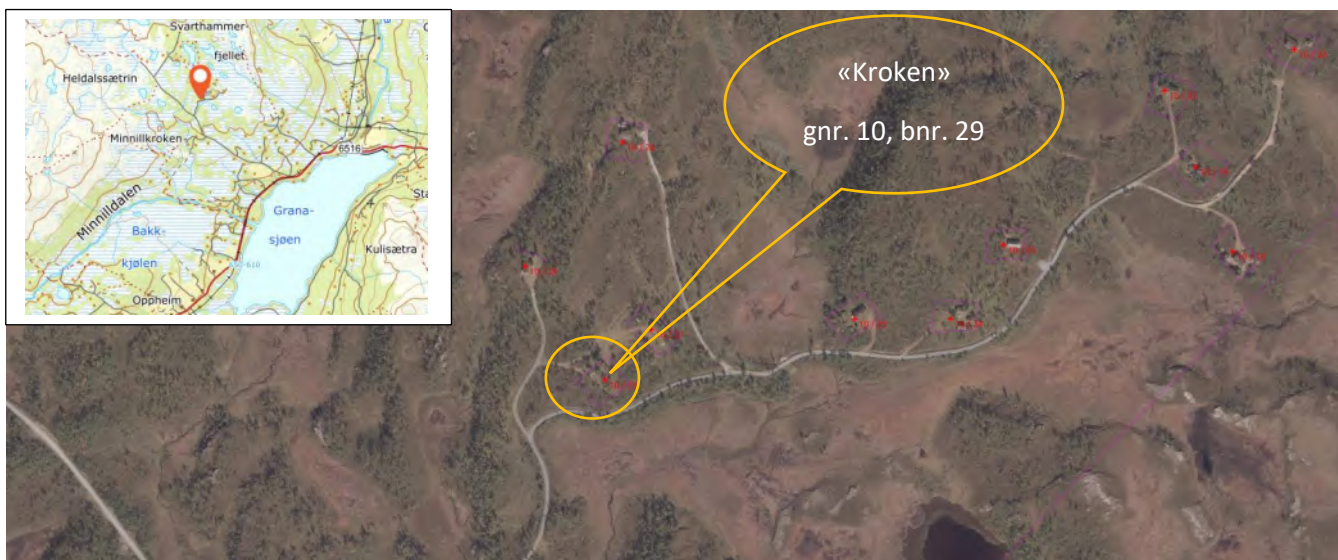
Ryggaune 20

7140 Opphaug

Tlf. 400 19 526

Arnhild.herrem@gmail.com

«Kroken», gnr. 10, bnr. 29



(NB! Tomtegrense er vist med lilla strek, kommunen opplyser at denne ikke er innmålt og må dermed anses som unøyaktig. Vi har bedt kommunen om innmåling av tomtegrensene nå i sommer.)

Arnhild Herrem
Ryggaune 20
7140 Opphaug

Ørland, 06.06.2022

Verneområdsstyret
att.: Hege Sæther Moen
hesmo@statsforvalteren.no

«Kroken», gnr. 10, bnr. 29, Rennebu - søknad om etablering av vannpost

Det vises til korrespondanse 30.05.2022 og e-post av 02.06.2022 med Hege Sæther Moen vedrørende mulighet for etablering av utendørs vannpost på eiendommen «Kroken», gnr. 10, bnr. 29 i Rennebu.

Søknad om etablering av vannpost

Det søkes herved om tillatelse fra Verneområdsstyret om tillatelse til å etablere en utendørs vannpost på hytta «Kroken» gnr. 10, bnr. 29 i Rennebu.

Eksisterende situasjon

«Kroken» er en hytte som ble oppført i 1973 og utvidet i 1982 av mine foreldre. I tillegg er det oppført et uthus/utedo i 2001 som erstatning for et eldre uthus fra 1973. Hytta har ikke innlagt vann og strøm, men har bilveg fram om sommeren.

Hytta har aldri hatt tilgang til vann så vann har blitt og blir transportert hjemmefra i sommerhalvåret. Om vinteren smeltes snø.

Vann har blitt transportert fra mitt barndomshjem i Rennebu, men etter at jeg har overtatt hytta, så er det ikke lenger like naturlig å kunne hente vann lokalt. Det medfører at vi må ta med oss vann hjemmefra (fra Ørland). Resultatet av dette er at vi må kjøre med to biler eller ev. bil og tilhenger for å transportere vannet som vi trenger. Vannet transporteres da i vannkanner som vi har stående ved hytta. Siden vannet fort taper sin kvalitet som drikkevann, så er dette en kontinuerlig prosess.

De øvrige hyttene i området er også eldre hytter uten strøm og vann. Jeg er usikker på hvordan eller hvor de henter vann. Noen hytter benytter myrvann, men dette har ikke drikkevannskvalitet. Andre hytter henter vann fra små oppkommer eller større vann i nærheten av hyttene sine.

Ønsket situasjon

Jeg ønsker å få etablert en utvendig vannpost. Det vil si at jeg ønsker å få et foretak til å bore etter vann slik at jeg slipper å transportere vannet jeg trenger fra Ørlandet.

Etter den beskrivelsen jeg har fått, så vil eneste synlige resultat etter en slik boring være et rør som stikker opp av bakken og hvor det monteres en pumpeløsning som ved hjelp av et aggregat, pumper vann opp fra grunnen.

Eksakt plassering av vannposten, må avklares med foretaket som skal utføre arbeidet, men jeg ønsker primært at vannposten plasseres mellom hytta og uthuset, men uansett på egen hyttetomt, jf. vedlagte kart.

Det vannet som pumpes opp, vil bli båret inn i hytta i bølter.

Begrunnelse

Jeg ønsker å få etablert en utendørs vannpost på hytta. Dette begrunnes med følgende:

- det er ikke bærekraftig å kjøre vann til hytta med bil og tilhenger, dette genererer unødvendig mye transport. I tillegg medfører dette at en del vann går til spille fordi vann, som blir stående på kanner, forringes og blir dermed slått ut uten at det blir brukt.
- vannkannene står utenfor hytta og er lite estetisk tiltalende og ikke slik jeg ønsker det skal være.
- Det er helt uaktuelt å legge vann inn i hytta. Hytta er ikke tilrettelagt for dette. I og med at jeg heller ikke har strøm, så har jeg ingen mulighet til å frostsikre vannet om vinteren, og jeg ville dermed ha vært uten vann om vinteren fortsatt.
- Etablering av utendørs vannpost skal bare sikre tilgang til vann. Jeg skal verken etablere toalett, gråvannstank eller andre installasjoner i eller ved hytta.

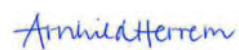
Jeg og min familie benytter hytta så ofte vi kan hele året. Vi kan ikke se at etablering av en utendørs vannpost vil være det som motiverer oss til å bruke hytta enda mer. Jeg er klar over at det ikke er ønskelig å legge til rette for økt bruk av gamle hytter innenfor landskapsvernområdet, men som bruker av dette området i snart 50 år, så kan jeg ikke si annet enn at det er hytteetableringen utenfor landskapsvernområdet som påvirker vernehensynene mest.

På bakgrunn av beskrivelsen og begrunnelsene ovenfor, mener jeg at det er grunnlag for å gi tillatelse til etablering av en utvendig vannpost. Det anmodes derfor om en positiv tilbakemelding på søknaden.

Kontaktinformasjon

Dersom noe er uklart, ber jeg om at det tas kontakt på telefon 400 19 526 eller e-post arnhild.herrem@gmail.com

Med vennlig hilsen



Arnhild Herrem

Arnhild Herrem
Ryggaune 20
7140 Opphaug

Ørland, 06.06.2022

Rennebu kommune
postmottak@rennebu.kommune.no

«Kroken», gnr. 10, bnr. 29, Rennebu – søknad om etablering av vannpost

Det vises til vedlagte søknad til Verneområdsstyret vedrørende søknad om etablering av utendørs vannpost på eiendommen «Kroken», gnr. 10, bnr. 29 i Rennebu.

Jeg har fått opplyst fra Statsforvalteren i Trøndelag at søknaden skal sendes til Rennebu kommune i tillegg til Verneområdsstyret for at kommunen skal ta stilling til om tiltaket er søknadspliktig etter plan- og bygningsloven.

Etter min oppfatning er ikke tiltaket søknadspliktig etter plan- og bygningsloven. Dette er også angitt hos Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/-20-1---unntak-fra-soknadsplikt-for-etab/id650374/> hvor det blant annet heter:

«Brønnboring etter drikkevatn er ikkje søknadspliktig.... Tiltakshavar er ansvarleg for at tiltak unntatt frå føresegnene om sakshandsaming, ansvar og kontroll er i samsvar med plan- og bygningslova og anna regelverk.... Tiltakshavar er likevel ansvarleg for at anlegget ikkje er i strid med plan- og bygningslova og bindande arealplanar.»

Ut fra dette, skal det være tilstrekkelig at søknaden vurderes opp mot hensynene i verneområdsbestemmelsene som forvaltes av Verneområdsstyret.

I tillegg har jeg fått informasjon fra brønnboreforetaket at de sender en melding til kommunen i forkant av gjennomføringen slik at kommunen kan ivareta sin registreringsplikt.

Jeg ber om kommunens tilbakemelding på dette. Dersom noe er uklart, ber jeg om at det tas kontakt på telefon 400 19 526 eller e-post arnhild.herrem@gmail.com

Med vennlig hilsen



Arnhild Herrem

Vedlegg:

- søknad til Verneområdsstyret om etablering av vannpost av 06.06.2022
- kart over eiendommen



Arkivsaksnummer: 2022/2857-0

Saksbehandler: Hege Sæther Moen

Dato: 17.06.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for Trollheimen	26/2022	27.06.2022

Trollheimen landskapsvernområde - Søknad om riving og gjenoppføring av bu i Vindøldalen - Statkraft Energi AS

Innstilling fra forvalter

Verneområdestyret for Trollheimen gir Statkraft Energi AS dispensasjon fra verneforskriften for Trollheimen kav IV punkt 1.1 for riving av to buer ved bekkeinntaket i Fagerlidalen, Surnadal kommune. Bua som i dag nyttes til oppbevaring av bjelkestengsel skal ikke gjenoppføres, mens det gis dispensasjon for gjenoppføring av nødbua.

Vilkår

Nødbua skal oppføres med samme utforming og mål som den eksisterende, og skal føres opp på samme fundament / grunnmur.

Bua skal gis en mørk brun eller grå farge, og taket skal også være mørkt og matt, for å redusere synligheten i terrenget omkring.

Avfall både fra riving, og annet avfall på tomte skal fraktes ut og leveres på godkjent avfallsmottak.

Både transport, riving og byggearbeid skal skje i perioden mellom 15. august og 15. februar for slik å minimere ulempen for sensitivt arts mangfold registrert i området.

Når tiltaket er ferdig skal det sendes inn dokumentasjon til vernemyndigheten som viser at tiltaket er gjennomført i tråd med vilkår gitt i dispensasjonen.

Dispensasjonen er gitt med hjemmel i Naturmangfoldloven § 48 *Dispensasjon i særskilte tilfeller*. Tiltaket vurderes å være nødvendig og av stor verdi for søker. Så lenge det stilles vilkår som sikrer at beste tid og metode for gjennomføring velges, vurderes forutsetningen for å nytte § 48 å være oppfylt. De fysiske inngrepene vil skje i tilknytning til allerede etablert infrastruktur og på areal som allerede er preget av menneskelig aktivitet og inngrep. Verneverdiene vil ikke påvirkes nevneverdig, og etableringen vil ikke true verneformålet. Samlet vil inngrepet etter gjennomføring bli mindre enn tidligere.

Nødvendig dispensasjon for motorferdsel behandles delegert av verneområdeforvalter når opplysninger om omfang, tidspunkt og transportmetode både for frakt av den nye bua og rivingsmaterialer og avfall er bedre dokumentert.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

1. Søknad av 23.03.2022 fra Statkraft Energi AS om riving av to bygg på gnr. 17 bnr. 82 i Surnadal og gjenoppføring av ett av byggene.

Saksopplysninger

Det vises til dialog mellom Dan Marius Gravem hos Statkraft Energi AS og Surnadal kommune 10.03.2022 der det framgår at tiltaket ikke trenger tillatelse etter plan og bygningslov, men at det er meldeplikt på gjennomføringen, og krav til at avfall leveres godkjent avfallsmottak.

Videre vises det til samt dialog mellom søker og verneområdeforvalter Hege Sæther Moen 01.04.2022 om behandlingstid, der søker orienteres om at saken legges fram for verneområdestyret i møte den 27. juni 2022.

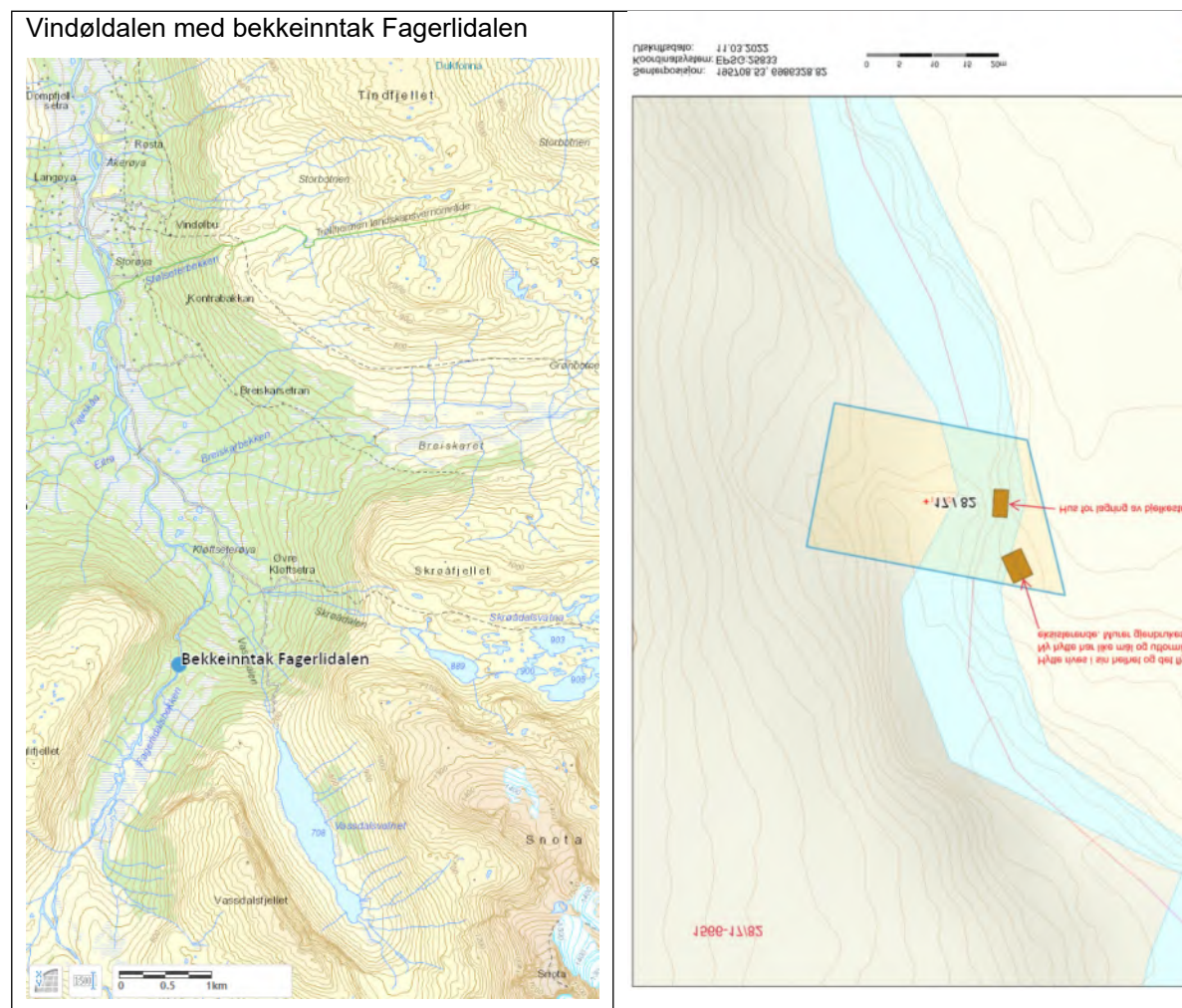
I søknad av 23.03.2022 søker Statkraft Energi AS om å rive to bygg på gnr. 17 bnr. 82 i Vindøldalen, Surnadal kommune. Byggene er ei bu for lagring av bjelkestengsel til vanninntaket og ei nødbu. Statkraft ønsker å gjenoppføre ei ny nødbu på samme fundament som dagens bu. Størrelse og utforming vil bli som dagens bu. Bua til lagring av bjelkestengsel fjernes helt.

Den nye nødbua er planlagt bygd utenfor verneområdet og transporteres hel inn til tomte / fundamentet for montering. Arbeidet er planlagt å skje i august / september 2022.

Kartet under viser Statskraft anlegg i Trollheimen med oppdemte sjøer, bekkeinntak og overføringstuneller. Bekkeinntak 4 Fagerlidalen er inntaket som er omfattet av søknaden i denne saken.



Kartutklippene under viser området ved bekkeinntaket og plassering av de to buene på gnr. 17 bnr. 82.



I det videre følger bilder nødbua som det er ønskelig både å rive og gjenoppføre i samme størrelse og utforming.



Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har 08.02.2011 med hjemmel i Naturmangfoldloven (NML) § 62 delegert forvaltningsmyndigheten for Trollheimen landskapsvernområde til Verneområdestyret for Trollheimen.

Verneområdestyret for Trollheimen har den 04.03.2020 delegert til sine forvaltere mulighet for å behandle saker i tråd med verneforskriftens generelle dispensasjonsbestemmelser, forvaltningsplanens retningslinjer og etablert forvaltningspraksis.

Verneformål – forskrift

Trollheimen landskapsvernområde (LVO) ble vernet i desember 1987 med hjemmel i naturvernloven. *Formålet med vern av Trollheimen som landskapsvernområde er å ta vare på eit særmerkt og vakkert fjellområde med skog og seterdalar og eit rikt plante- og dyreliv.*

Av vernereglene går det i punkt 1.1 fram at *alle inngrep som vesentlig kan endra karakteren til landskapet er forbodne*. Eksempler på tiltak som omfattes av forbudet framgår av punkt a): *Oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger*

Det framgår av punkt 1.2. a) at reglene i punkt 1.1 ikke til hinder for vedlikehold av bygninger og anlegg, også slike som trengs til drifta av kraftverk.

Tiltakene riving og gjenoppføring går utover hva som kan vurderes som vedlikehold, og må derfor ha særskilt dispensasjon fra verneforskriftens punkt 1.1. For tiltak knyttet til vannkraft må en eventuell dispensasjon må vurderes med hjemmel i Naturmangfoldloven § 48.

Forvaltningsplan

Forvaltningsplanen for verneområdene i Trollheimen gir retningslinjer for hva det etter søknad kan åpnes for av tekniske inngrep / tiltak og motorferdsel, og gir føringer for vilkår som bør settes om ulike tillatelser skal gis.

Knyttet til kraftproduksjon framgår det av forvaltningsplanen at en skal hindre ytterligere inngrep knyttet til vannkraftutbyggingen i verneområdene i Trollheimen. Videre at en skal minske de uheldige effektene reguleringene har på landskapsverdier, naturmiljø og friluftsliv.

Det går av verneforskriften fram at vedlikehold av anlegg kan skje og at det kan gis dispensasjon for nødvendig motorferdsel knyttet til drift av kraftanleggene.

Alle tiltak som ikke er vedlikehold er søknadspliktige, og også motorferdsel må ha dispensasjon fra verneforskriften.

Naturmangfoldloven

Ved vurdering av alle dispensasjoner som behandles etter verneforskriften og andre vedtak som berører naturmangfold skal NML §§ 8-12 nyttes for å sikre at viktige naturhensyn er ivarettatt og beste metode for gjennomføring blir valgt.

I mangel av en spesifisert dispensasjonsbestemmelse i verneforskriften for Trollheimen landskapsvernområde for omsøkt tiltak, må en eventuell dispensasjon i denne saken vurderes etter NML § 48. Forutsetningen for å kunne nytte NML § 48 er at tiltaket ikke strir mot formålet med vernet, og ikke truer verneverdiene. NML § 48 er en videreføring av eldre

verneforskrifters bestemmelser for å gi dispensasjon i særskilte tilfeller. Adgangen for å gi dispensasjon skal være snever og helst nyttes for bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser som er av stor betydning for søker. Det skal ikke gis dispensasjon dersom dette kan legge grunnlag for en utvikling som på sikt kan skade verneformålet gjennom sumvirkning av flere enkeltinngrep.

Presedens

Alle vedtak medfører en viss presedensfare, det er derfor viktig å vurdere om en eventuell dispensasjon vil kunne føre til en uheldig utvikling over tid som følge av presedens.

Vurdering

Statkraft Energi AS, som drifter Trollheim Kraftverk, overfører vann via fleire bekkeinntak og overføringstuneller til Follsjø og Gråsjø før de føres ut i Trollheimen kraftverk. Det foregår for tiden et større rehabiliteringsarbeid både på dammene og bekkeinntak tilhørende Trollheimen Kraftverk, og omsøkte tiltak på buene ved bekkeinntaket i Fagerlidalen er del av dette.

Det vurderes som en reduksjon i inngrep at en av de to buene, som i dag nyttes for å oppbevare bjelkestengsel til bekkeinntaket er planlagt revet. Når det gjelder nødbua, er det tydelig behov for vedlikehold, og utfra etablert praksis kan en riving og gjenoppføring an ny nødbu med samme størrelse og utforming imøtekommes.

§ 8 «Kunnskapsgrunnlaget»

Kunnskapsgrunnlaget i saken er hentet fra søknad og epostveksling mellom søker og Surnadal kommune, samt søker og verneområdeforvalter. Videre er vurderingene gjort utfra føringer forvaltningsplan og etablert forvaltningspraksis.

Søk i sensitive artskart viser tilstedeværelse av sensitiv og sårbar art i kategori 1 i den norske rødlista for arter. Det vil si at arten bør hensyntas ved all anleggsaktivitet - byggearbeid, transport på bakken og i luft, samt ferdsel / aktivitet i området i perioden fra ca 15. februar til 15. august. Om det stilles vilkår som ivaretar dette vurderes kunnskapsgrunnlaget å være tilstrekkelig for å kunne behandle saken og det er ikke nødvendig å ta i bruk § 9 «Føre-varprinsippet».

§ 10 «Økosystemtilnærming og samla belastning»

Det er et større antall setre og fritidshytter, samt vei lengere fram i Vindøldalen, men i dette området finnes kun buene ved bekkeinntaket. Videre innover Fagerlidalen er det ingen bebyggelse, merkede stier eller særlig trafikk av vandrere.

Omsøkte tiltak vil medføre kortvarig forstyrelse. Om det stilles krav om opprydding av avfall omkring buene og inntaket i tillegg til uttransport av rivingsavfall, vil området etter ferdigstilling være ha mindre inngrep enn før.

Planlagt arbeid er tenkt å skje etter ferien, som tolkes å være fra ca 15 august. Dette er en periode da fugle- og dyrelivet generelt og også den registrerte sensitive arten i kategori 1 i rødlista er over den mest sårbare tiden med tanke på forstyrelse.

Når byggeperioden legges utenfor sårbar periode for fugle- og dyreliv, vurderes tiltaket ikke å påvirke økosystem vesentlig negativt.

Bruk av helikopter for frakt av den nye bua vil gi kortvarig forstyrrelse, og vil om det er klargjort for det kunne frakte avfall og rivingsmaterialer ut. Dersom avfall og rivingsmaterialer ikke fraktes ut med helikopter sensommer / høst 2022, må nødvendig bruk av snøscooter i dette området skje før 15. februar av hensyn til den registrerte sensitive arten av nasjonal verdi som er registret i området.

§ 11 «Kostnaden ved miljøforringelsen skal bæres av tiltakshaver»

Tiltakshaver er ansvarlig for at naturmiljøet ikke påføres skade, og må selv stå for opprydding og kostnadene ved en eventuell oppretting om skade på naturmangfoldet skjer.

§ 12 «Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder»

Planlagt metode med riving av to buer og oppføring av ei allerede ferdig bu som er bygd utenfor verneområdet, som fraktes inn med helikopter, vurderes å være beste miljøforvarlige metode.

Det er viktig at det stilles vilkår knyttet til når både transport og aktivitet kan skje for å ivareta fugle- og dyrelivet.

§ 48 Dispensasjon i særskilte tilfeller

Tiltaket vurderes å være nødvendig og av stor verdi for søker. Så lenge det stilles vilkår som sikrer at beste tid og metode for gjennomføring velges, vurderes forutsetningen for å nytte § 48 å være oppfylt. De fysiske inngrepene vil skje i tilknytning til allerede etablert infrastruktur og på areal som allerede er preget av menneskelig aktivitet og inngrep. Verneverdiene vil ikke påvirkes nevneverdig, og etableringen vil ikke true verneformålet. Samlet vil inngrepet etter gjennomføring bli mindre enn tidligere.

From: Gravem Dan Marius[DanMarius.Gravem@statkraft.com]

Sent: 23.03.2022 14:07:16

To: Moen, Hege Sæther[hesmo@statsforvalteren.no]

Subject: Tiltak Surnadal Kommune - Gnr/Bnr: 17/82 Statkraft

Hei.

Statkraft ønsker å rive begge byggene på Gnr/Bnr 17/82 i Surnadal kommune og fly inn ny nødbu med helikopter.

I den forbindelse ønsker vi en uttalelse fra Statsforvalteren og verneområdestyret for Trollheimen om tiltaket.

Informasjon om tiltaket

Tilstanden på eksisterende nødbu/hytte er så dårlig at vi ønsker å rive den og fly inn ny komplett hytte. Det har bl.a vært flere taklekkasjer opp igjennom årene, så en helt ny hytte vil forlenge levetiden mye i forhold til å fortsette vedlikeholdet på eksisterende. Dette vil også redusere behovet for vedlikehold og ferdse i området betraktelig. Den nye hytta må selvsagt være lik eksisterende i utforming, størrelse og materialvalg og melding sendes til kommunen når arbeidet er ferdig. Etter en diskusjon internt og med Bodil Gjeldnes pr telefon så har vi kommet frem til at bruk av helikopter til frakt av materialer og avfall blir det minst inngripende tiltaket for miljøet mtp plassering av byggene. Eventuell Innflyging av ny hytte vil koordineres og planlegges utført samtidig med annen flyging som er planlagt i området i forbindelse med pågående damprosjekt og andre vedlikeholdsoppdrag, og vi skal selvsagt kontakte grunneier og få godkjenning på forhånd. Se vedlagt situasjonskart og bilder av eksisterende hytte. Viser også til mailtråd med Surnadal kommune.

Ta kontakt ved spørsmål.

mvh

Dan Marius Gravem

Byggetekniker, KG Aura

__ danmarius.gravem@statkraft.com

__ Mobile 93038181

__ Switchboard 24067000

Statkraft Energi AS

www.statkraft.com

Fra: Ragna Kvendset <ragna.kvendset@surnadal.kommune.no>

Sendt: mandag 21. mars 2022 10.12

Til: Gravem Dan Marius <DanMarius.Gravem@statkraft.com>

Emne: SV: Gnr/Bnr: 17/82 Statkraft

Hallo igjen

Etter mi vurdering blir ikkje situasjonen endra og det er framleis nok med ei melding når arbeidet er ferdig.

Helsing

Ragna Kvendset

byggesaksrådgjevar

Areal- og naturforvaltning
Surnadal kommune
ragna.kvendset@surnadal.kommune.no

Tlf 71 65 58 70

Bårdshaugvegen 1
6650 SURNADAL

Frå: Gravem Dan Marius <DanMarius.Gravem@statkraft.com>
Send: fredag 18. mars 2022 11:11
Til: Ragna Kvendset <ragna.kvendset@surnadal.kommune.no>
Emne: VS: Gnr/Bnr: 17/82 Statkraft

Hei.

Vil bare følge opp denne saken og høre om du har fått tatt en vurdering på spørsmålet mitt i eposten jeg sendte 11.03.22.

mvh
Dan Marius Gravem
Byggetekniker, KG Aura

-- danmarius.gravem@statkraft.com
-- Mobile 93038181
-- Switchboard 24067000

Statkraft Energi AS

www.statkraft.com

Fra: Gravem Dan Marius
Sendt: fredag 11. mars 2022 13.33
Til: Ragna Kvendset <ragna.kvendset@surnadal.kommune.no>
Kopi: bodil.gjeldnes@surnadal.kommune.no
Emne: SV: Gnr/Bnr: 17/82 Statkraft

Hei, og takk for kjapp avklaring.

Vi skal også få avklart tiltaket med Statsforvalter.

Etter en diskusjon internt og en prat med Bodil Gjeldnes pr telefon så har vi kommet frem til at bruk av helikopter til frakt av materialer og avfall blir det minste inngripende tiltaket for miljøet. Tilstanden på eksisterende hytte er så dårlig at vi ønsker å rive den og fly inn ny komplett hytte. Det har bl.a vært flere taklekkasjer opp igjennom årene så å få inn en helt ny hytte vil forlenge levetiden mye i forhold til å utbedre den eksisterende. Dette vil også redusere behovet for vedlikehold betraktelig. Den nye hytta må

selvsagt være lik eksisterende i utforming, størrelse og materialvalg. Vedlagt finner du bilder av eksisterende hytte og situasjonskart med notater.

Oppsummering:

Vi ønsker å rive begge byggene på Gnr/Bnr 17/82 og fly inn ny nødbu/hytte. Se vedlagt situasjonskart.

Vil denne endringen føre til at tiltaket blir søknadspliktig, eller vil det fortsatt bare være meldepliktig?

mvh

Dan Marius Gravem

Byggtekniker, KG Aura

-- danmarius.gravem@statkraft.com

-- Mobile 93038181

-- Switchboard 24067000

Statkraft Energi AS

www.statkraft.com

Fra: Ragna Kvendset <ragna.kvendset@surnadal.kommune.no>

Sendt: torsdag 10. mars 2022 15.02

Til: Gravem Dan Marius <DanMarius.Gravem@statkraft.com>

Kopi: Bodil Gjeldnes <bodil.gjeldnes@surnadal.kommune.no>; hesmo@statsforvalteren.no

Emne: VS: Gnr/Bnr: 17/82 Statkraft

Same som sist, men med rett epostar....

r

Til Statskraft ved Dan Marius Gravem

Viser til spørsmål om vedlikehold og riving av bygg på gnr 17/82 i Surnadal kommune. Begge bygga er så små at det er ikkje søknadspliktig å rive bygget, eller vedlikehald (usikker på kva bygg som skal rivast og vedlikehaldast?).

Det er likevel meldepliktig å riva, så eg legg ved eit skjema som skal leverast til Surnadal kommune **etter** at arbeidet er utført.

Frakt av avfallsmaterialer må avklarast med miljøvernkonsulent Bodil Gjeldnes og Statsforvaltaren.

Ber om at de tek kontakt med Statsforvaltaren i Møre og Romsdal i forkant av rivinga, sidan bygga ligg innanfor området til Trollheimen landskapsvernområdet.

Kontakt adresse til Statsforvaltaren:

Hege Sæther Moen

verneområdeforvalter



**Verneområdestyret
for Trollheimen**

Telefon: 91339538 / 73199387

Epost: hesmo@statsforvalteren.no

Web: www.nasjonalparkstyre.no/Trollheimen/



Helsing

Ragna Kvendset
byggesaksrådgjevar

Areal- og naturforvaltning

Surnadal kommune
ragna.kvendset@surnadal.kommune.no

Tlf 71 65 58 70

Bårdshaugvegen 1
6650 SURNADAL

Frå: Bodil Gjeldnes <bodil.gjeldnes@surnadal.kommune.no>
Sendt: torsdag 10. mars 2022 14:07
Til: Ragna Kvendset <ragna.kvendset@surnadal.kommune.no>
Emne: VS: Gnr/Bnr: 17/82 Statkraft

Bodil Gjeldnes
Miljøvernrådsgjevar
90177053
bodil.gjeldnes@surnadal.kommune.no

Surnadal kommune

Bårdshaugvegen 1, 6650 Surnadal

www.surnadal.kommune.no

Fra: Gravem Dan Marius <DanMarius.Gravem@statkraft.com>
Sendt: onsdag 9. mars 2022 20:17
Til: Bodil Gjeldnes <bodil.gjeldnes@surnadal.kommune.no>
Emne: Gnr/Bnr: 17/82 Statkraft

Hei Bodil.

Håper du kan hjelpe meg eller henvise meg videre til riktig person/instans.

Statkraft eier en eiendom i Fagerlidalen (Gnr/Bnr: 17/82) som inneholder 2 små bygg. Det ene bygget er en nødbu og det andre er et hus for lagring av bjelkestengsel.

Det ene bygget trenger sårt vedlikehold og det andre bruker vi veldig lite, så dette foreslår vi å rive. Det er ikke vei frem til eiendommen så vi må finne en løsning for å få fraktet byggematerialer og avfall hvis disse arbeidene skal gjennomføres. Vi ønsker også innspill på om arbeidene vi ønsker å utføre er søknadspliktige eller ikke, og hvem som har forvaltningsmyndighet for Trollheimen LVO.

Gjerne ring meg når du har mulighet så kan vi ta en prat rundt saken ☺

mvh

Dan Marius Gravem

Byggtেকniker, KG Aura

-- danmarius.gravem@statkraft.com

-- Mobile 93038181

-- Switchboard 24067000

Statkraft Energi AS

www.statkraft.com



Arkivsaksnummer: 2022/4824-0

Saksbehandler: Hege Sæther Moen

Dato: 16.06.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for Trollheimen	27/2022	27.06.2022

Trollheimen landskapsvernområde - Etablering av vannstandsmåling ved nordre ende av Tovatna - Driva Kraftverk

Innstilling fra forvalter

Verneområdestyret for Trollheimen gir TrønderEnergi Kraft AS på vegne av Driva Kraftverk dispensasjon fra verneforskriften for Trollheimen kap IV punkt 1.1 for etablering av vannstandsmåling ved nordre ende av Tovatna, ved oppføring av ei fagverksmast på 60X60 cm i 5 m høyde, montert på en støpt betongsåle ved lukehuset på nordsiden av dammen på Tovatna.

Masta males matt grå slik at den tilpasses eksisterende dam og lukehus best mulig, og reduserer synligheten fra terrenget omkring. På masta festes en måleenhet og et solcellepanel som sikrer strøm og automatisk sending av måledata.

Det etableres også en lekkasjemåling fra dammen som tilføres målepunktet ved en nedgravd kabel langs damfoten til masta. Kabelen skal graves ned og dekket med grus av samme type stein som er der i dag.

Arbeidet knyttet til etableringen skal skje fra august og utover høsten 2022, og vil slik minimere ulempene på sensitivt artsmangfold.

Dispensasjonen er gitt med hjemmel i Naturmangfoldloven § 48 *Dispensasjon i særskilte tilfeller*. Vilkår for bruk av § 48 vurderes å være oppfylt i denne saken, da de fysiske inngrepene vil skje i tilknytning til allerede etablert infrastruktur og på areal som allerede er preget av menneskelig aktivitet og inngrep. Verneverdiene vil ikke påvirkes nevneverdig, og etableringen vil ikke true verneformålet.

Verneområdestyret begrunner sin dispensasjon ved at tiltaket vurderes å være nødvendig og av stor verdi for søker, samt at artsmangfold i Tovatna og Toåa vil sikres mer stabil vannstand og vannføring ved etableringen.

Andre nødvendige tillatelser etter andre lovverk må innhentes i tillegg til dispensasjonen fra verneforskriften for Trollheimen landskapsvernområde.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

1. Søknad av 05.05.2022 fra TrønderEnergi Kraft AS på vegne av Driva Kraftverk, om etablering av vannstandsmåling ved nordre ende av Tovatna.

Saksopplysninger

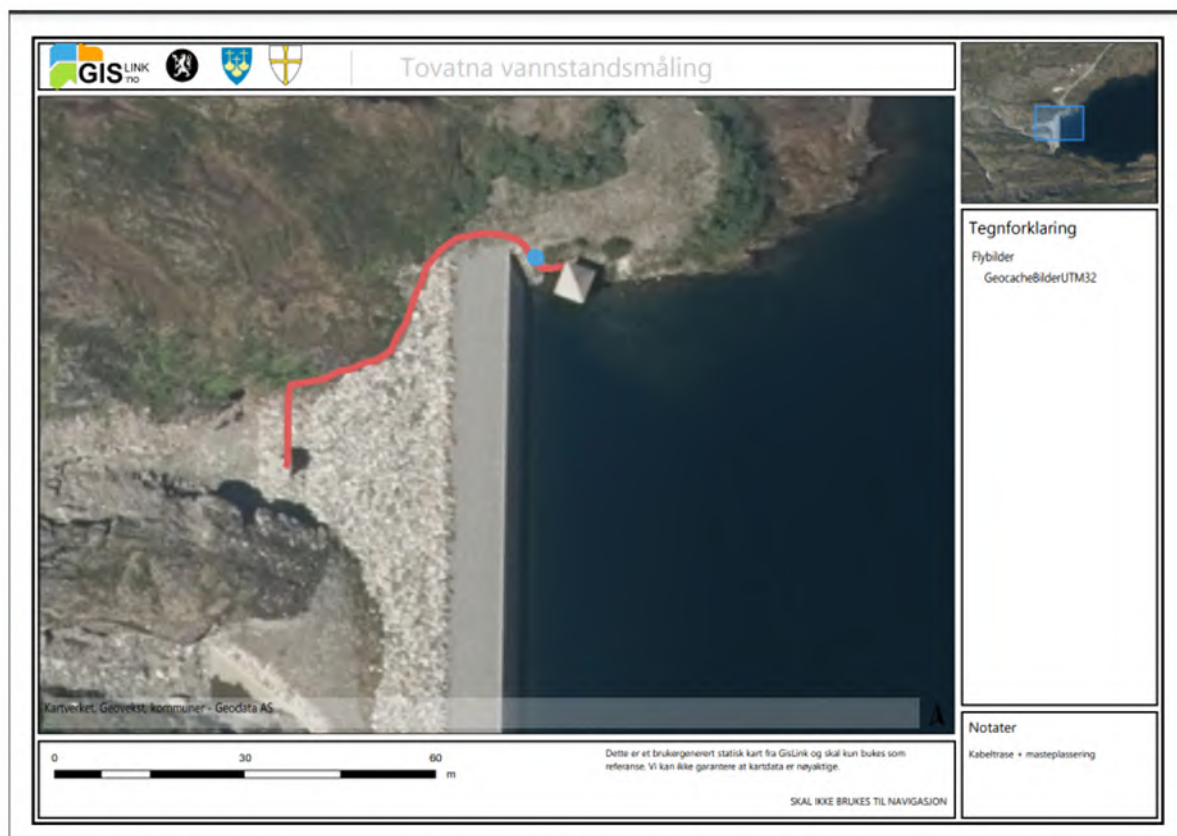
TrønderEnergi Kraft AS søker på vegne av Driva Kraftverk om etablering av vannstandsmåling ved nordre ende av Tovatna i Surnadal kommune. Søknaden er sendt NVE med kopi til Verneområdestyret for Trollheimen og Surnadal kommune, men er bekreftet ved telefonkontakt med ansvarlig for tiltaket hos TrønderEnergi Kraft AS Nils Henrik Johnsen, også å være ment som søknad om tillatelse etter verneforskriften for Trollheimen landskapsvernområde. Johnsen har også supplert søknaden ved bilder av tilsvarende mast, og avklart størrelse på betongsåle og solcellepanel.

Behovet for etablering av vannstandsmåling ved nordre ende av Tovatna ble tydelig etter en uheldig og ikke tiltenkt nedtapping sommeren 2020 (sak med NVE referanse 202008150). Tovatna består av 4 vann med opprinnelig fall mot Toåa, men som etter utbygging føres til Driva Kraftverk gjennom inntak ved søndre ende av Tovatna. Det er i dag vannstandsmåling ved søndre ende av Tovatna, men dette er ikke tilstrekkelig for å fange opp endringer i vannstanden mot nord.

Vannstandsmålingen er planlagt etablert ved lukehuset, med automatisk overføring av lekkasjemåling fra dammen. For å kunne sende automatiske målinger kreves bruk av satellitt- telefon. For dette er det nødvendig å sette opp ei antenne og graves en grøft for kabel fra lekkasjemålingen på dammen slik det vises i foto under.



Bilde 1. Antenne skal etableres i tilknytning til lukehus ved høyre vederlag.



Bilde 2. Etablering av kabeltrase til målepunkt for lekkasjemåling. Denne vil ligge nedgravet i kanten av fylling.

Både antenna og kabelgrøfta er tegnet inn i rødt på fotografiene over. Antenna er ei 5 meter høy fagverksmast på 60X60 cm montert på en støpt såle på ca 1x1 m. I masta vil det være en sende-enhet og et solcellepanel som gir strøm til måling / sending. Se eks på mast med sende-enhet og solcellepanel under.

Masta males grå for å redusere synligheten fra terrenget omkring og tilpasse seg dam og lukehus som finnes her i dag. Planlagt gjennomføring er august 2022.

Eksempel på fagverksmast vises i foto under.



Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har 08.02.2011 med hjemmel i Naturmangfoldloven (NML) § 62 delegert forvaltningsmyndigheten for Trollheimen landskapsvernområde til Verneområdestyret for Trollheimen.

Verneområdestyret for Trollheimen har den 04.03.2020 delegert til sine forvaltere mulighet for å behandle saker i tråd med verneforskriftens generelle dispensasjonsbestemmelser, forvaltningsplanens retningslinjer og etablert forvaltningspraksis.

Verneformål – forskrift

Trollheimen landskapsvernområde (LVO) ble vernet i desember 1987 med hjemmel i naturvernloven. *Formålet med vern av Trollheimen som landskapsvernområde er å ta vare på eit særmerkt og vakkert fjellområde med skog og seterdalar og eit rikt plante- og dyreliv.*

Av vernereglene går det i punkt 1.1 fram at *alle inngrep som vesentlig kan endra karakteren til landskapet er forbodne*. Eksempler på tiltak som omfattes av forbudet framgår av punkt a): *Oppføring av bygningar, anlegg og faste innretingar, framføring av luftleidningar, jordkablar og kloakkleidningar, bygging av vegar, drenering og anna form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, lausbryting og fjerning av stein, mineral eller fossilar, bergverksdrift, vassdragsregulering, og sprøyting med kjemiske midlar mot lauvtreoppslag. Opplistinga er ikkje fullstendig.*

Det er mulig å gi dispensasjon fra dette forbudet for spesielle formål knyttet til landbruk, skogbruk, reindrift og turistforeningsaktivitet, men ikke knyttet til tiltak til vannkraft. En eventuell dispensasjon må vurderes med hjemmel i Naturmangfoldloven § 48.

Forvaltningsplan

Forvaltningsplanen for verneområdene i Trollheimen gir retningslinjer for hva det etter søknad kan åpnes for av tekniske inngrep / tiltak og motorferdsel, og gir føringer for vilkår som bør settes om ulike tillatelser skal gis.

Knyttet til kraftproduksjon framgår det av forvaltningsplanen at en skal hindre ytterligere inngrep knyttet til vannkraftutbyggingen i verneområdene i Trollheimen. Videre at en skal minske de uheldige effektene reguleringene har på landskapsverdier, naturmiljø og friluftsliv.

Det går av verneforskriften fram at vedlikehold av anlegg kan skje og at det kan gis dispensasjon for nødvendig motorferdsel knyttet til drift av kraftanleggene.

Alle tiltak som ikke er vedlikehold er søknadspliktige, og også motorferdsel må ha dispensasjon fra verneforskriften.

Naturmangfoldloven

Ved vurdering av alle dispensasjoner som behandles etter verneforskriften og andre vedtak som berører naturmangfold skal NML §§ 8-12 nyttes for å sikre at viktige naturhensyn er ivarettatt og beste metode for gjennomføring er vurdert.

I mangel av en spesifisert dispensasjonsbestemmelse i verneforskriften for Trollheimen landskapsvernområde for omsøkt tiltak, må en eventuell dispensasjon i denne saken vurderes etter NML § 48. Forutsetningen for å kunne nytte NML § 48 er at tiltaket ikke strir mot formålet med vernet, og ikke truer verneverdiene. NML § 48 er en videreføring av eldre verneforskrifters bestemmelser for å gi dispensasjon i særskilte tilfeller. Adgangen for å gi dispensasjon skal være snever og helst nyttes for bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser som er av stor betydning for søker. Det skal ikke gis dispensasjon dersom dette kan legge grunnlag for en utvikling som på sikt kan skade verneformålet gjennom sumvirkning av flere enkeltinngrep.

Presedens

Ethvert vedtak medfører en viss presedensfare, det er derfor viktig å vurdere om en eventuell dispensasjon vil kunne føre til en uheldig utvikling over tid som følge av presedensvirkningen.

Denne saken er knyttet til et nødvendig behov hos kraftprodusent for å ivareta sine forpliktelser gjennom konsesjonen. Det er kun et tilsvarende damanlegg innenfor Trollheimen og Innerdalen landskapsvernområder, og slik sett ikke stor belastning i form av presedens ved å gi en dispensasjon i denne saken.

Vurdering

Søker har etter en uheldig episode sommeren 2020 med ukontrollert nedtapping av Tovatna mot Todalen (nord), blitt klar over nødvendigheten av å få på plass et automatisk målesystem for å hindre at tilsvarende episoder skjer igjen. Da det ikke er strøm og telefonforhold ved denne delen av Tovatna, vil det være behov for å etablere en mast med satellitttelefonsender og strøm via et solcellepanel for å kunne oppfylle den automatiske vannstandsmålingen.

Saken vurderes nødvendig, og vil også sikre artsmangfoldet i Tovatna for en ny ukontrollert nedtapping.

Det er allerede infrastruktur i form av dam, lukehus og vei på stedet som det søkes om å etablere en vannstandsmåling slik det er beskrevet innledningsvis i saken. Dersom tiltaket plasseres nært opptil etablerte bygninger, og grøft fra lekkasjemålingen på dammen graves ved damfoten opp til masta ved lukehuset, vurderes tiltaket å belaste verneverdiene og området minst mulig.

§ 8 «Kunnskapsgrunnlaget»

Kunnskapsgrunnlaget i saken er hentet fra søknad og supplerende opplysninger gitt av Nils Henrik Johnsen i TrønderEnergi i telefonsamtale den 16.06.2022, samt føringer forvaltningsplan og etablert forvaltningspraksis. Forvalter har også ved flere anledninger befart området og er kjent med eksisterende inngrep.

Det er ikke gjort vurderinger i forhold til kunnskapsgrunnlag hentet fra artskart eller andre databaser over artsmangfold, da tiltaket er planlagt på allerede påvirket areal og ved etablert infrastruktur ved dammen. Gjennomføringen er tenkt å skje i august, og vil da forstyrre dyrelivet minimalt, men vil være en viss forstyrrelse for friluftslivet i området som er i høysesong på denne tiden.

Kunnskapsgrunnlaget vurderes å være tilstrekkelig for å kunne behandle saken og det er ikke nødvendig å ta i bruk § 9 «Føre-varprinsippet».

§ 10 «Økosystemtilnærming og samla belastning»

Tiltaket skjer på et areal som allerede er påvirket og har eksisterende infrastruktur. Tiltaket vurderes ikke å skade verneverdiene vesentlig, men vil snarere sikre artsmangfoldet knyttet til selve Tovatna, ved at det hindrer nye episoder av uønsket nedtapping. Det er kjent hekking av storlom i Tovatna, og denne vil være en av artene som om målingen brukes riktig kunne sikres bedre hekkeforhold.

Når byggeperioden legges utenfor sårbar periode for fugle- og dyreliv, vurderes tiltaket ikke å påvirke økosystem vesentlig negativt.

Motorferdsel knyttet til tiltaket vil skje etter Tovassveien, som regelmessig nyttes ved tilsyn og drift av vannkraftanlegget. Da tiltaket ikke er omfattet av TrønderEnergi's dispensasjon for motorferdsel må også nødvendig motorferdsel knyttet til etableringen gis dispensasjon. Dette gis en egen behandling når det er avklart hvordan transporten vil skje og omfanget av denne.

§ 11 «Kostnaden ved miljøforringelsen skal bæres av tiltakshaver»

Tiltakshaver er ansvarlig for at naturmiljøet ikke påføres skade, og må selv stå for kostnadene ved en eventuell oppretting om skade på naturmangfoldet skjer.

§ 12 «Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder»

Tiltaket vurderes å være et miljøtiltak, som vil sikre verneverdiene og artsmangfoldet knyttet til Tovatna.

Det er viktig at masten plasseres på eksisterende berørt areal ved lukehuset og dammen, og at grøften legges langs damfoten, og slik ikke skader ny vegetasjon i området.

§ 48 Dispensasjon i særskilte tilfeller

Tiltaket vurderes å være nødvendig og av stor verdi for søker. Artsmangfold i Tovatna og Toåa vil sikres mer stabil vannstand og vannføring ved etableringen.

Vilkår for bruk av § 48 vurderes å være oppfylt i denne saken, da de fysiske inngrepene vil skje i tilknytning til allerede etablert infrastruktur og på areal som allerede er preget av menneskelig aktivitet og inngrep. Verneverdiene vil ikke påvirkes nevneverdig, og etableringen vil ikke true verneformålet.

NVE - Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Sted:
Trondheim

Dato:
05.05.2022

Vår ref:
Deres ref:

22/01306-1

Etablering av vannstandsmåling i nordre ende av Tovatna, Driva kraftverk.

TrønderEnergi søker på vegne av Driva kraftverk om å etablere vannstandsmåling i nordre ende av Tovatna. Vannstandsmåling etableres ved lukehus. I tillegg skal det etableres automatisk overføring av lekkasjemåling for dammen. Dette fordrer bruk av satellitt telefoni og etablering av antenne for sending av signaler. I tillegg må det legges en kabel til lekkasjemålinga nedstrøms dam.

Målingen etableres for å ha kontroll med vannstanden i Tovatna i situasjoner der vi må slippe vann til Toåa. Dette er fortrinnsvis ved vårflom med høye vannstander. Vi har i dag vannstandsmåling i søndre ende av Tovatna ved inntak. Men dette målepunktet er ikke tilstrekkelig da magasin Tovatna består av 4 opprinnelige vann med fall mot Toåa. Vi viser ellers til sak med NVE referanse 202008150.

Inngrepene i forbindelse med tiltaket er små. Nedenfor vises bilde og skisse av hvordan målinga med antenne skal etableres.



Bilde 1. Antenne skal etableres i tilknytning til lukehus ved høyre vederlag.

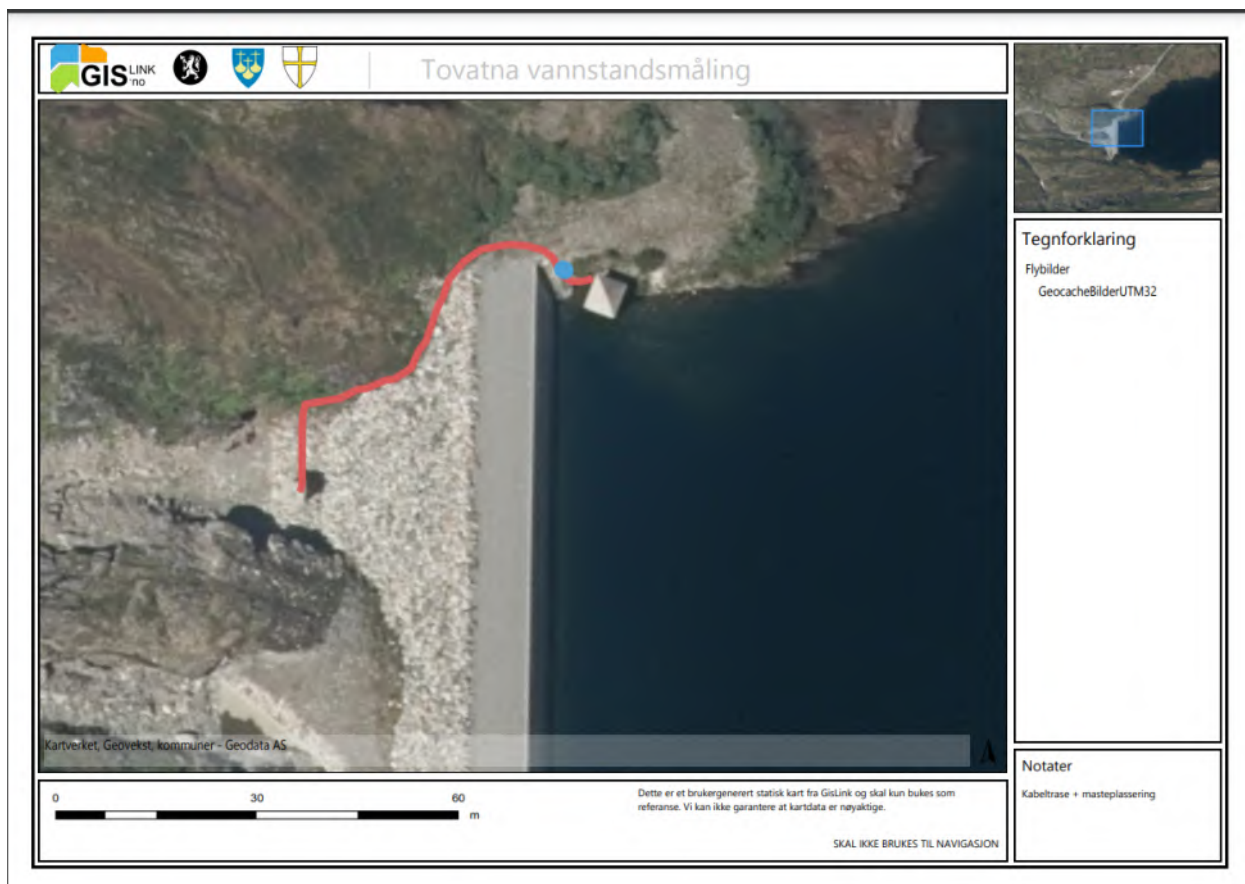
TrønderEnergi Kraft AS

Telefon: 73 60 30 00

Postadresse:
Postboks 9481 Torgarden
7496 Trondheim

Besøksadresse:
Kløbbeveien 118
7031 Trondheim

www.tronderenergi.no
tek.firmapost@tronderenergi.no
Org.nr: NO 878 631 072 MVA



Bilde 2. Etablering av kabeltrase til målepunkt for lekkasjemåling. Denne vil ligge nedgravet i kanten av fylling.

Kabletrase graves ut der den er markert. Kabelen vil dekkles med grus og stein slik at traseen ikke vil være synlig i terrenget.

Masten som skal monteres ved lukehuset er en 5 meter høy fagmast som er 60X60cm, her må det støpes en liten sokkel for plassering av mast. Plassering av mast tilpasses terrenget best mulig. I masta vil det være en sendeenhet og et solcellepanel som gir strøm til måling/sending.

Masta vil males i grå matt farge for at den skal skille seg minst mulig ut fra terreng, dam og lukehus.

Vi tar sikte på å gjennomføre tiltaket i august måned.

Med vennlig hilsen

TrønderEnergi Kraft AS

Harald Holm

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er elektronisk godkjent i henhold til interne rutiner.

Kopimottakere:

Nils Henrik Johnson, TrønderEnergi Kraft AS - Juridisk - Administrativ stab
Verneområdestyret Trollheimen
Surnadal kommune

Fra: noreply@tronderenergi.no[noreply@tronderenergi.no]
Sendt: 05.05.2022 09:51:45
Til: Postmottak SFTL[sftlpost@statsforvalteren.no]
Tittel: Dokument 22/01306-1 Etablering av vannstandsmåling i nordre ende av Tovatna, Driva kraftverk.
sendt fra TrønderEnergi konsern

Hei Verneområdestyret Trollheimen,

Dokumentet **22/01306-1 Etablering av vannstandsmåling i nordre ende av Tovatna, Driva kraftverk.** for sak **Etablering av vannstandsmåling i nordre ende av Tovatna, Driva kraftverk** er blitt sendt fra **TrønderEnergi konsern**. Se vedlagte fil.

Dette er en systemgenerert e-postmelding som ikke kan besvares.

ST 28/2022 Referat sak

1. Innsyn i møtevirksomhet

Etter hva vi forstår så deltar Verneområdestyret på møter med Nerskogen Løypelag angående løypetrasé fra Røde Kors hytta ved Heldalsveien, Nerskogen til krysningspunktet ved Minilla - inkludert krysningspunkt.

Det bes opplyst om rollen Verneområdestyret har i disse møtene og referat fra møte(r). Vi anser det som særdeles viktig at Verneområdestyret er på vernets side i løypesaker og ikke tilrettelegger for ytterligere nedbygging av landskapsvernområde.

2. Flytting av trasé

Det er en etablert sannhet at klima forandrer seg og at det går mot varmere vintre. Dette vil legge ytterligere press på landskapsvernområdet ved at løyper flyttes fra myr til skog.

For å beskytte naturreservatet Minilldalsmyrene ble dette gjort med Skrikdalsløypa i fjor. Nerskogen Løypeforening skriver i sin årsberetning:

«Omlegging av Skrikdalsløypa krevde betydelig arbeid med hogst og rydding. Resultatet ble svært bra. Løypa er nå mer skjermet, og ikke minst har vi fått lagt løypa ut av naturreservatet. Det har vært en uvanlig snørik vinter, og derfor ble det gjort et arbeid med å kviste trær «høyt oppe» for å unngå at maskina kom bort i kvister.»

Nerskogen løypeforening ønsker å gjøre det samme i trasé nevnt i punkt 1 ovenfor.

- Med tanke på «betydelig hogst» og at det i denne forbindelse også høyst sannsynlig må tas ned verneverdige furu - hva er områdestyrets holdning til dette?
- Hvilke anbefalinger/råd er gitt til løypeforeningen?
- Ser Verneområdestyret for seg at løype(r) også vil flyttes lengre inn/opp i landskapsvernområde etter hvert som klimaet forandrer seg?

3. Goder?

Ref. punktet over samt kjørebru har en representant for Nerskogen Løypeforening snakket med grunneier(e) om at dersom disse er velvillige til saker løypeforeningen jobber for så kan det tilfalle disse (grunneiere) goder.

- Hvilke goder har Verneområdestyret gitt løypeforeningen som disse igjen kan tilføre grunneiere i landskapsvernområde?
- Har Verneområdestyret mandat til å forskjellsbehandle grunneiere på denne måten?
- Har Verneområdestyret gitt løypeforeningen mandat til å forhandle på verneverdier?

4. Kjørebru

Verneområdestyret har i dag godkjent en kjørebru som gir økt tilgang til landskapsvernområdet.

- Det er vanlig å ha en utløpsdato på byggesaker, dersom disse ikke er startet innen en gitt dato. Er det satt en utløpsdato på denne godkjenningen?

Klimaet forandrer seg, og løypemaskiner blir tyngre/bredere. Begge deler betyr at landskapsvernområde vil bli påført ytterligere skader etter hvert som vintrene blir varmere. Dette vil også bety at krysning av Krokbecken vil bli et stadig økende problem.

- Tidligere kjørebru ble godkjent basert på kunnskap om løypemaskiner som ble benyttet på den tiden. Vil det bli foretatt en ny vurdering basert på dagens løypemaskiner?

Som tilleggsinformasjon så ble det i tidligere søknad opplyst om at løypemaskiner ville bli ødelagt dersom de krysset Minilla over fylkesveien. Denne form for krysning har blitt gjort en rekke ganger med de nye maskinene så her har minst én av forutsetningene for godkjenningen endret seg. Det at maskinene har blitt betydelig tyngre bør også være et moment for å se på denne beslutningen på nytt med bakgrunn i punkt 2 over.

Dersom en kjørebru blir etablert som godkjent av Verneområdestyret vil neste utfordring bli krysning av Krokbecken. Krokbecken har også blitt omtalt som en utfordring av løypeforening, og det er bare et tidsspørsmål før det blir et krav om en kjørebru her også.

- Hvilke råd har Verneområdestyret gitt løypeforeningen vedr. krysning av Krokbecken?
- Hvilke klimatiske beregninger legger områdestyret til grunn for å mene at det er fortsatt forsvarlig med løypekjøring i områder under vern med dagens løypemaskiner?
- Har Verneområdestyret laget en forvaltningsplan som omhandler at man kommer til et punkt hvor frosten ikke setter seg godt nok til å kjøre løyper innenfor landskapsvernområde?

5. Alternativ trasé

I fjor ble det satt i gang et arbeid for å se på muligheten for å legge skiløypetrasé utenfor vernet område samt etablere kjørebru lenger ned over Minilla. Dette ble i midlertidig «stemt ned» bl.a. fordi grunneiere ikke ønsket å avgi mulige hyttetomter til skiløype.

- Dersom en hyttekommune som Rennebu Kommune ikke legger til rette for skiløype utenfor randsonen av vernet område og aktivt sperrer for dette ved å tillate nye hytter, er det Verneområdestyrets oppgave å avgi vernet natur, med de inngrepene det medfører som er resultat av lite planlagt hytteutbygging?
- Hvor stort belte av randsonen ser i så fall Verneområdestyret at man kan ta av?

ST 29/2022 Delegert sak
DS 42/2022 Innerdalen landskapsvernområde - renseanlegg for avløp
Innerdalshytta - Kristiansund og Nordmøre turistforening
DS 43/2022 Trollheimen landskapsvernområde - søknad om dispensasjon for
motorferdsel med snøscooter til Negardssetra - Dagfinn Steinshamn
DS 44/2022 Haakon Hveding - Transport av tyngre utstyr til Dørgesetra -
Trollheimen landskapsvernområde
DS 45/2022 Olav Skjermo - Motorferdsel for framkjøring av ved og transport av
materialer og tyngre utstyr til seter i Folldalen - Trollheimen landskapsvernområde
og Svartåmoen naturreservat
DS 46/2022 Trollheimen landskapsvernområde – oversender søknad om
motorferdsel snødekt mark 2022 - 2025 – Øvre Vassendsætra, Gjevilvassvegen
2136 - Arvid Håkersløyken
DS 47/2022 Trollheimen landskapsvernområde - Svartåmoen naturreservat -
Dispensasjon til motorferdsel 2022 - 2024 - Langlisetra/Alvstusetra, Surnadal
kommune
DS 48/2022 Odd Myrmæl - Trnasport av tyngre utstyr til hytte i Svartådalen -
Trollheimen landskapsvernområde
DS 49/2022 Trollheimen landskapsvernområde - dispensasjon til innsamling av
belegg for artsbestemmelse under basiskartlegging av delområde Lona 2022.
DS 50/2022 Trollheimen landskapsvernområde - dispensasjon til innsamling av
belegg for artsbestemmelse under kartleggingen på Vollasetra og Langbakksetra
2022
DS 51/2022 Trollheimen landskapsvernområde - dispensasjon til innsamling av
belegg for artsbestemmelse under basiskartlegging av delområde Tjuvdalen - 2022
DS 52/2022 Liv Røkkum Grimsmo - Motorferdsel til seter i Søyådalen - Trollheimen
landskapsvernområde
DS 53/2022 Trollheimen landskapsvernområde - dispensasjon for motorferdsel til
Jøldalshytta, Rennebu kommune
DS 54/2022 Trollheimen landskapsvernområde - Transport av tyngre utstyr og ved
til hytte - Asbjørn Fossmo
DS 55/2022 Trollheimen landskapsvernområde - søknad om dispensasjon for
motorferdsel - Trollheimen hytteservice Harald Helgetun
DS 56/2022 Trollheimen landskapsvernområde - dispensasjon til motorferdsel for
vedlikehold av turisthytter, Jøldalshytta, Rennebu kommune
DS 57/2022 Turid Nordbø og Steinar Vatne - Bruk av snøscooter for frakt av
materialer til byggarbeid på Øyasetra - Trollheimen landskapsvernområde
ST 30/2022 Eventuelt